

σορολόη

#14

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

**και
εθνικό
ζήτημα**

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

περιοδικό ανατρεπτικών προθέσεων

άνοιξη 2025

Θεσσαλονίκη

“Δεν πειράζει αν μεσολαβήσει και λίγος βούρκος, φτάνει ο σκοπός να ‘ναι μεγαλειώδης!”

Από τον «Έφηβο» του Φ.Ν.

Σ' αυτό το τεύχος του Σορολόπ ξεφεύγουμε λίγο από το καθιερωμένο μας μέγεθος και θεματικές. Στο επόμενο τεύχος θα επανέρθουμε στα γνωστά μας πλαίσια.

Να θυμίσουμε πως το Σορολόπ εκδίδεται σε άτακτα χρονικά διαστήματα από κόσμο της συνέλευσης της κατάληψης Φάμπρικα Υφανέτ και διακινείται με ελεύθερη συνεισφορά. Οι απόψεις του δεν ταυτίζονται απαραίτητα με το σύνολο της συνέλευσης.

Για επικοινωνία: sorolopmag@riseup.net

Η φιλολογία των επαναστατικών κύκλων έχει σπουδαία ιστορία λιβέλων. Κάποιους με γούστο, άλλους ανιαρούς· μερικούς ανθεκτικούς στον χρόνο, άλλους με σύντομη διάρκεια ζωής· κάποιους να καταφέρνουν ν' αγγίζουν ένα επίπεδο ποιοτικής και γόνιμης κριτικής, μα με τους περισσότερους ν' αναπτύσσονται πάνω σ' έναν σωρό από συρραφές ψεμάτων.

Ένα είναι σίγουρο: όσο μεγαλύτερη είναι η ποσότητα της χολής που γίνεται μελάνι, τόσο περισσότερο θολώνουν τα νερά. Πράγμα που (παρά τις προθέσεις) δείχνει πως πίσω από τη φασαρία υπάρχουν κρυμμένες αγωνίες και άγχη. Η γραφή (η δημοσιεύσιμη μάλιστα), απαιτεί υπολογισμό, υπομονή και στόχευση, ενώ ας μην ξεχνάμε πως οι ιστορικοί της λιβελογραφίας λένε πως η τέχνη της βρίσκεται στον αυτοέλεγχο και την οξυδέρκεια του συγγραφέα, στην αίσθηση του χιούμορ και το μέτρο. Αναλογιζόμενοι όλα τα παραπάνω, μπορούμε εύλογα να υποθέσουμε πως το κείμενο κριτικής που δημοσιεύτηκε στο blog Προλεταριακή Πρωτοβουλία τον περασμένο Αύγουστο με την υπογραφή «Α.С. R» και αφορούσε το περιοδικό που κρατάτε στα χέρια σας, δύσκολα θα βρει μια θέση στο μουσείο γραπτής αγανάκτησης. Χαρακτηρισμοί όπως φιλοσιωνιστές (ή και απλά σιωνιστές), κουτοπόνηροι, ελιτιστές, εξυπνάκηδες, οριενταλιστές, ευρωκεντριστές, ελληνόψυχοι, ρατσιστές, δυτικόφιλοι, απολογητές του ισραηλινού κράτους, ναρκισσιστές, σαχλαμάρες, χυδαίοι, μπουρδες, διακατεχόμενοι από ατομικές φιλοδοξίες, θεωρητικοί αυνανιστές ή απλά μαλάκες (!) στην τελική, μπορεί να απορρόφησαν μ' επιτυχία τις γροθιές πάνω στο πληκτρολόγιο, αλλά απέτυχαν σε κάτι ουσιώδες: ν' ανταποκριθούν στις στοιχειώδεις προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή ενός γόνιμου διαλόγου, μιας ουσιαστικής και ειλικρινούς συζήτησης πάνω σε πραγματικές θέσεις και περιεχόμενα.

Δεν είναι η πρώτη φορά που το Σορολόπ δέχεται τα «βέλη της κριτικής». Μιας «κριτικής» που, βέβαια, ακολουθεί μια παλιά και δοκιμασμένη τεχνική: παίρνεις κάποιες θέσεις, τις διαστρεβλώνεις ασύστολα και εξάγεις a priori συμπεράσματα που αντιστοιχούν σ' αυτές τις διαστρεβλώσεις —κι όχι στις αρχικά διατυπωμένες θέσεις. Ας μην κρυβόμαστε πίσω απ' το δάχτυλο μας: η μισή δουλειά για να περάσεις το δικό σου είναι να καταφέρεις να φωτίσεις ένα ερώτημα ή

τους πολιτικούς όρους που το περιγράφουν από τη γωνία που βολεύει πριν αρχίσει ο διάλογος. Εάν τα καταφέρεις, αυτός που έχει άλλη προσέγγιση θα βρεθεί να περπατάει σε ναρκοπέδιο. Γιατί στην πραγματικότητα το ζήτημα δεν είναι ν' αντικρουστεί κάποια άποψη, αλλά να πολωθεί το λεκτικό πεδίο σε τέτοιο βαθμό ώστε να τσιμενταριστούν τα πολιτικά μικρο-γκέτο, η καθεμία να οχυρωθεί στην αντίστοιχη αλήθεια της και να διασφαλιστεί πως δεν θα υπάρξει το παραμικρό ενδεχόμενο παρέκκλισης από την αλήθεια αυτή.

Όταν, βέβαια, η «κριτική» βρίθει και ειρωνειών, υποτιμητικών/υβριστικών χαρακτηρισμών και βαρύτατων κατηγοριών, τότε περνάμε σ' ένα επόμενο στάδιο αντιπαράθεσης, στο οποίο ακόμα κι αν υπάρχουν κάποια αξιόλογα σημεία ανάλυσης (και το κείμενο του Α.С. R περιέχει όντως τέτοια), αυτά σαρώνονται από την προσπάθεια νοηματοδότησης του συνομιλητή ως εχθρού —σηματοδοτώντας σιωπή και την παύση κάθε περαιτέρω συζήτησης. Προφανώς, με ελληνόψυχους και ρατσιστές δεν ανοίγεις κουβέντα, αλλά κεφάλια!

Από τη μεριά μας, έχουμε υποστηρίξει στο παρελθόν (και συνεχίζουμε να υποστηρίζουμε) πως η ανάγκη άσκησης κριτικής (και αυτοκριτικής) είναι βασική συνιστώσα των πολιτικών-κινηματικών διαδικασιών. Μιας κριτικής, όμως, προσδιορισμένης αυστηρά ως τεκμηριωμένης αντιπαράθεσης θέσεων και επιχειρημάτων, ως μιας δοκιμασίας των διαφορετικών απόψεων στο φως του δημόσιου χώρου. Με άλλα λόγια, ως μιας πράξης διαλόγου και συζήτησης, απαλλαγμένης από υστεροβουλία και δόλο. Όχι για το καλό του διαλόγου και της συζήτησης «γενικά κι αόριστα», κι ούτε λόγω κάποιας δημοκρατικής ψευδαίσθησης περί «σεβασμού στη διαφορετική άποψη», αλλά για το προχώρημα και το βάθεμα της ανταγωνιστικής σκέψης *ειδικά και συγκεκριμένα*.

Δυστυχώς στους χώρους μας έχει επικρατήσει η κακιά συνήθεια να ταυτίζουμε την *κριτική* με την *πολεμική*, δηλαδή με μία διαδικασία όχι ερμηνείας και ανάδειξης ενός αντικειμένου με νέους, καλύτερους και πιο ριζοσπαστικούς όρους, αλλά *ισοπέδωσης* και *αφανισμού* του. Θύμα αυτής της μανιχαϊστικής αντίληψης για την κριτική έπεσε και η δικιά μας απόπειρα στο προηγούμενο τεύχος του Σορολόπ να αναφερθούμε με κριτικό τρόπο στο κίνημα των πανεπιστημιακών καταλήψεων που ξέσπασε στις Η.Π.Α. με αφορμή την αλληλεγγύη στον αγώνα των Παλαιστινίων ενάντια στην εξόντωσή τους από το κράτος του Ισραήλ. Όπως ήταν αναμενόμενο, αρθρώθηκε η συνήθης αντίρρηση ότι μ' αυτή μας την

κίνηση λειτουργήσαμε καταγγελτικά, διασπαστικά, αποτρεπτικά κλπ. για τον συγκεκριμένο αγώνα. Κι όμως, όπως πολύ εύστοχα είχε διατυπωθεί πριν χρόνια, ενώ η *πολεμική*, ως *καταγγελία* θέλει να σβήσει το *αντικείμενό της*, η *κριτική* πρώτα και κύρια το *λατρεύει*, *θαμπώνεται* από αυτό και θέλει να το *κατάλαβει*. Του αφιερώνει χρόνο και το θέτει απέναντί της ως *άξιο προσοχής*. Η *κριτική* αντλεί η ίδια την *αξία της* από τα *αντικείμενα που επιλέγει*, γι' αυτό και λέμε ότι *κάποια σκέψη είναι ανάξια ή όχι*, ανάλογα με το *αντικείμενο της προσοχής της*. [...] Η *κριτική* *συνεπώς επιθυμεί το ξεπέραςμα*, δεν είναι ούτε υπέρ ούτε κατά. Και μέσα σε αυτόν το *στοχασμό* λειτουργεί *διασπαστικά* στο *αντικείμενό της* για να το κάνει *καλύτερο*, *πιο ριζοσπαστικό*, *πιο ζωογόνο*¹.

Αν είναι, επομένως, να διαλέξουμε ανάμεσα στο να πλέξουμε εγκώμια και στο να κάνουμε κριτική, διαλέγουμε χωρίς άλλη κουβέντα το δεύτερο. Δεν είναι ευχάριστο, δεν χαϊδεύει αυτιά —αλλά είναι χρήσιμο. Από την άλλη, εκείνοι που δοξάζουν και ηρωοποιούν αγώνες, λαούς ή έθνη, εκείνοι που μιλάνε για επαναστάσεις εκεί που ζέχνει μόνο θάνατος, εκείνοι που πορεύονται με λογικές-δάνεια από την αμερικάνικη πολεμική προπαγάνδα του πολέμου στο Αφγανιστάν τύπου «όποιος δεν είναι μαζί μας, είναι εναντίον μας», είναι ακριβώς εκείνοι που έχουν συμφέρον να παγώνει η κριτική επανεκτίμηση σε κάθε στάδιο ενός αγώνα. Είναι αυτοί που έχουν συμφέρον στη στασιμότητα, αρκεί ν' αυξάνουν έστω και λίγο την επιρροή τους στα μικρο-φέουδα του «χώρου».

Αρνούμενοι να υποκύψουμε σ' αυτήν την άθλια παράδοση, θα προσπεράσουμε τον οχετό ύβρεων που διατρέχει το κείμενο του Α.С. R από την αρχή μέχρι το τέλος και θα εστιάσουμε στα σημεία της σκέψης του που βρήκαμε άξια προσοχής κι αποτέλεσαν εφελτήριο για την ανάπτυξη των δικών μας συλλογισμών. Και θα το κάνουμε αυτό με τον απαραίτητο σεβασμό στην πολιτική κουλτούρα από την οποία προερχόμαστε, υπενθυμίζοντας ότι είμαστε πάντα ανοιχτές σε οποιαδήποτε κριτική και διάλογο που θα διαθέτει τα χαρακτηριστικά που μόλις αναφέραμε.

(Να σημειώσουμε ότι στα πλαίσια της κουλτούρας που θέλουμε να προωθήσουμε, το ιδανικό θα ήταν να δημοσιεύαμε και το κείμενο του Α.С. R σ' αυτό το τεύχος, και ο μοναδικός λόγος που αυτό δεν συμβαίνει είναι η μεγάλη του έκταση. Προτρέπουμε, παρ' όλα αυτά, τον κόσμο να επισκεφθεί το blog της Προλεταριακής Πρωτοβουλίας και να το αναζητήσει).

1. «Για τις αγάπες που φεύγουν», <https://aruthlesscritiqueagainsteverythingexisting.wordpress.com>

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Μιας και το αρχικό κείμενο του Σορολόπ δεν διαπραγματευόταν τον αγώνα των Παλαιστινίων (κάτι που δηλώνονταν ξεκάθαρα στον τίτλο του άλλωστε), αλλά παρ' όλα αυτά *κρίθηκε* γι' αυτό· κρίθηκε, δηλαδή, περισσότερο για τα όσα *υποτίθεται* πως υπονοούσε και λιγότερο για τα όσα πραγματικά έγραφε, πιστεύουμε ότι είναι αναγκαία, πρώτα απ' όλα, μία αναφορά στο «παλαιστινιακό ζήτημα» αυτό καθ' αυτό. Στην τελική, εφόσον το κείμενό μας προκάλεσε τόσο σαματά λόγω των *επιφανειακά σκανδαλωδών πτυχών* του, τουλάχιστον αυτήν τη φορά ας κριθεί με βάση την *ουσιωδώς σκανδαλώδη κεντρική του αλήθεια*. Ας μιλήσουμε για την ταμπακιέρα.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι ζούμε στους καιρούς που δεν θεωρείται αυτονόητη η εναντίωση σε μία τυφλή σφαγή αμάχων· σε μία προσπάθεια οργανωμένης και μαζικής εξόντωσης ενός πληθυσμού μέσω αδιάκριτων βομβαρδισμών. Κι αφού ζούμε σ' αυτούς τους καιρούς, ας το δηλώσουμε ευθύς εξαρχής: για εμάς είναι σαφές πως κάθε συζήτηση για το θέμα οφείλει να καταλήγει σε μία ξεκάθαρη δήλωση υποστήριξης του αιτήματος για άμεσο τέλος των δολοφονικών επιχειρήσεων που διεξάγονται από το κράτος του Ισραήλ, καθώς και του καθεστώτος απαρτχάιντ που χαρακτηρίζει την περιοχή εδώ και δεκαετίες. Και υποστηρίζουμε αυτό το αίτημα, χωρίς να μας ενδιαφέρει εάν αυτό αποτελεί «εναντίωση στην καπιταλιστική ολότητα» ή όχι· χωρίς να μας ενδιαφέρει αν μιλάμε για το πρώτο βήμα προς την επανάσταση ή όχι —μας αρκεί πως υπάρχει μία καθημερινότητα γενικευμένης βίας, διακρίσεων και στυγνής εκμετάλλευσης που είναι απαράδεκτη και θα έπρεπε να είχε λάβει τέλος εδώ και πολλά χρόνια. Υποστηρίζουμε αυτό το αίτημα ανεξάρτητα από το εάν τα υποκείμενα που υφίστανται αυτήν την καταπιεστική συνθήκη είναι επαναστάτες, αναρχικοί, εργαζόμενες, φτωχοί ή μουσουλμάνες. Το γεγονός ότι ένας καταπιεσμένος πληθυσμός δεν είναι το τέλει επαναστατικό υποκείμενο (εάν υπάρχει τέτοιο πράγμα), δεν θα έπρεπε να αποτελεί εμπόδιο στο να σταθείς απέναντι στη λειτουργία μιας πολεμικής μηχανής που θέλει είτε να διαιωνίσει την ύπαρξη αυτού του πληθυσμού ως περισσευούμενο/αναλώσιμο έμψυχο υλικό, είτε να τον οδηγήσει στα όρια της εξόντωσης.

Μέχρι εδώ η ανάλυσή μας δεν θα διαφοροποιού-
ταν σχεδόν σε τίποτα από τις πιο κοινές αντιλήψεις
των συνηθισμένων φιλανθρωπικών οργανώσεων ή
διεθνών οργανισμών που σε κάθε τέτοια περίπτωση
προετοιμάζουν το έδαφος (ή φτάνουν αργοπορημένα
για να μαζέψουν τα σπασμένα) μιας επιχείρησης
κάποιας «ειρηνευτικής δύναμης» που θα βάλει ένα
τέλος στην καταστροφή. Το Σορολόπ, όμως, δεν είναι
έντυπο της UNICEF, συνεπώς έχουμε την πεποίθηση
πως ο αγώνας *ενάντια* σε κάτι δεν είναι ποτέ αρκετός·
χρειάζεται και να παλέψουμε *για* κάτι —γι' αυτό που
θεωρούμε ότι είναι ο προσφορότερος τρόπος ζωής.
Διακρίνουμε, δηλαδή, μία απόσταση μεταξύ τού να
αντιτάσσεσαι απέναντι σε μια αδικία και τού να υπο-
στηρίζεις το πολιτικό σχέδιο-πρόταση που ισχυρίζεται
πως θα βάλει τέλος σε αυτήν και που επιθυμεί να κα-
ταστεί κυρίαρχο διαμεσολαβώντας, συγκροτώντας,
εκφράζοντας ή κατευθύνοντας τις κινήσεις που εκπο-
ρεύονται *ενάντια* σε αυτήν τη συνθήκη. Με άλλα
λόγια (και για να έρθουμε και στο προκείμενο), δια-
κρίνουμε μία απόσταση μεταξύ τού να θέλεις να αντι-
σταθείς στις αποικιοκρατικές πολιτικές της
«πολιτισμένης δύσης» και του να υποτάσσεις κάθε
τέτοια κίνηση σε μία αντιιμπεριαλιστική, εθνική αφή-
γηση. Διακρίνουμε μία κομβική διαφορά ανάμεσα στο
να θέλεις να σταματήσει η καταπίεση του ισραηλινού
στρατού επί του παλαιστινιακού πληθυσμού και το
στο να έχεις πειστεί ότι ο μοναδικός τρόπος για να
συμβεί αυτό είναι η δημιουργία ενός ανεξάρτητου πα-
λαιστινιακού κράτους. Τέλος, δεν δεχόμαστε ότι το να
αγωνίζεσαι *ενάντια* σε μία συνθήκη εξουσίας κι εκμε-
τάλλευσης, σημαίνει ότι πρέπει να αποδέχεσαι άλλες
εξουσίες ή καταπίεσεις. Δεν είναι κάθε βία με το μέρος
μας —και σίγουρα οι αδιάκριτοι φόνοι ή ομηρίες αν-
θρώπων κάτω από τη λογική της «συλλογικής ευθύ-
νης» δεν είναι.

Αυτήν ακριβώς την απόσταση ανάμεσα σ' αυτά τα δύο διακριτά σημεία θέλουν να εξαφανίσουν οι προτροπές για «άνευ όρων αλληλεγγύη» στην παλαιστινιακή αντίσταση. Μας λένε με λίγα λόγια: εφόσον υπάρχουν κάποιοι εκεί κάτω που «τυχαίνει» να έχουν τα όπλα· εφόσον ψηφίστηκαν κάποτε σαν νόμιμοι εκπρόσωποι ενός μέρους του παλαιστινιακού λαού· εφόσον αυτοί, τέλος πάντων, συμπτυκνώνουν τη δεδομένη χρονική στιγμή τα κυρίαρχα νοήματα των λέξε-

ων «παλαιστινιακή αντίσταση», καλό θα ήταν οι υπόλοιποι να βγάλουμε τον σκασμό. Ki αναρωτιόμαστε εμείς: από πότε αυτό που επιλέγει ένα συλλογικό υποκείμενο (λαός, προλεταριάτο, καταπιεσμένο έθνος κλπ.) να κάνει, θεωρείται de facto και το πολιτικά σωστό; Ki απαντάμε: μάλλον από τότε που κάποιοι επιφόρτισαν το προλεταριάτο ή τους λαούς της Μέσης Ανατολής ή τους πληθυσμούς που ζουν σε καθεστώς εξαίρεσης ή όποια άλλη ομαδοποίηση με το βάρος τού να φέρουν εις πέρας την επανάσταση —καταλήγοντας τελικά να θεωρούν «επαναστατικό» οτιδήποτε κι αν πράττει αυτό το συλλογικό υποκείμενο. Το να υπενθυμίσουμε ότι οι εκμεταλλεζόμενοι μέσα στην ιστορία ήταν εξίσου ικανοί να γεννήσουν κομμούνες και σύντομα καλοκαίρια της αναρχίας από τη μία, και ολοκληρωτικές θηριωδίες από την άλλη, μπορεί να μοιάζει περιττό· ωστόσο ίσως έχει πάντα κάποια σημασία ν' ανατρέχουμε σ' αυτήν την ιστορική εμπειρία που δείχνει ότι ναι μεν υπάρχουν κάποιες που θα κάνουν την επανάσταση, αλλά τίποτα δεν είναι εκείνο το οποίο προεξοφλεί κάτι τέτοιο.

Συνεπώς: δεν υπάρχει στην Παλαιστίνη καμία αόριστη και άμορφη αντίσταση προς υποστήριξη, αλλά πραγματικές ομάδες με πραγματικές πολιτικές που εκτελούν πραγματικές δράσεις. Όση αηδία, οργή ή αγανάκτηση κι αν νιώθουμε για τις πολεμικές επιχειρήσεις του Ισραήλ, μας απωθεί η ιδέα «αντιπολεμικών» κινητοποιήσεων που ουσιαστικά επιλέγουν την πλευρά κάποιων άλλων εθνικών-καπιταλιστικών φατριών που επιδιώκουν εξίσου να επωφεληθούν από αυτόν τον πόλεμο. Μας απωθεί η υποστήριξη μίας διαταξικής, αφηρημένης εθνικής ενότητας και των εθνοτικών, εδαφικών της «δικαιωμάτων» που διακηρύσσει. Μας απωθεί, τέλος, ένα πολεμοχαρές πλαίσιο αλληλεγγύης που βλέπει τη μοναδική διέξοδο των προλεταρίων στις κάννες των όπλων.

Γνωρίζουμε εκ των προτέρων πως αυτή η άρνηση μας να συστρατευθούμε είτε πίσω από ισραηλινές, είτε πίσω από παλαιστινιακές σημαίες, θα

εγείρει τις συνηθείς κατηγορίες περί πολιτικής καθαρότητας, «ισαποστακισμού», παραγνώρισης των «αναγκαστικών» αντιφάσεων που ενυπάρχουν σε κάθε αγώνα κλπ. (λες και το να επιδιώκεις να κατανοήσεις τις αντιφάσεις μιας δοσμένης κοινωνικής διαδικασίας και να αγωνίζεσαι για το ξεπέρασμά τους, είναι ίδιο με το να υπερασπίζεσαι τις ίδιες τις αντιφάσεις ως τέτοιες). Το δηλώνουμε, λοιπόν, ξεκάθαρα: το να αρνηθούμε τα υπάρχοντα μέτωπα δεν σημαίνει ότι αρνούμαστε να πάρουμε θέση ή ότι κρατάμε «ίσες αποστάσεις», μα ότι αρνούμαστε να δράσουμε στη βάση των διλημμάτων που μας επιβάλλονται. Άρνηση των υφιστάμενων μετώπων σημαίνει προσπάθεια για άρθρωση ενός διεθνιστικού² λόγου που δεν θα συνθλιβεται από τα φαντασιακά κρατών, εθνών, εθνοτήτων και θρησκειών. Δεν εγκαταλείπουμε την υποστήριξη ανθρώπων που σφαγιάζονται, τραυματίζονται ή χάνουν τα σπίτια τους εξαιτίας του πολέμου. Απλώς δεν συμμεριζόμαστε τη μιλιταριστική προπαγάνδα που πλασάρει την εμπλοκή στον πόλεμο ως έναν εποικοδομητικό τρόπο υποστήριξης αυτών των ανθρώπων. Πιστεύουμε ότι εδώ και τόσους μήνες, κάθε πραγματικά απελευθερωτική προοπτική έχει πνιγεί μες στη μέγγενη των εκατέρωθεν εθνικιστικών κελευσμάτων, συνεπώς το κείμενο αυτό θέτει δύο στόχους: πρώτον, να καταδείξει το αδιέξοδο των εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων γενικά και δεύτερον, ν' αναγνωρίσει τις ταξικές αιτίες και πραγματικότητες της σύγκρουσης στην Παλαιστίνη ειδικά.

2. Υπάρχει ένας εύλογος αντίλογος όσον αφορά τη χρήση του όρου «διεθνισμός», ο οποίος λέει πως η έννοια αυτή δεν αμφισβητεί στην ουσία τα έθνη ως κατασκευές, αλλά τα αναγνωρίζει και τα προτάσσει ως βάση μιας άλλης κοινωνίας που θα στηρίζεται πάνω στη «συναδέλφωση». Αντ' αυτού ως καταλληλότερος όρος προτείνεται αυτός του «α-εθνισμού». Παρ' όλο που ο ισχυρισμός είναι βάσιμος, κρίνουμε πως και ο όρος του διεθνισμού δεν αξίζει να πεταχτεί στον κάλαθο των αχρήστων. Θεωρούμε ότι ειδικά όσον αφορά τις θεματικές που αναπτύσσονται σ' αυτό το κείμενο οι έχουν ως στόχο να θέσουν υπό κριτική τις αντιιμπεριαλιστικές ιδεολογίες, ο όρος του διεθνισμού ακόμα κουβαλά κάποια σημαινόμενα που προέρχονται από μία ιστορική παράδοση που στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα, μέσα στους ριζοσπαστικούς κύκλους, τόλμησε να έρθει σε ρήξη με το σύνολο σχεδόν της σοσιαλδημοκρατίας (και κομμάτια των αναρχικών) που είχαν καταληφθεί από την πατριωτική μανία και γίνανε συμμετοχοί στην προετοιμασία των παγκόσμιων αλληλοσφαγών. Ελπίζουμε πως η αντεθνική διάθεση που διατρέχει όλο το κείμενο δεν αφήνει περιθώρια παρερμηνείας για τη στάση μας.

“Αυτό που με οδήγησε να ακολουθήσω τον Λένιν και την Τρίτη Διεθνή δεν ήταν ο κομμουνισμός, αλλά ο πατριωτισμός”

Χο Τσι Μινχ³

Όταν αναφερόμαστε στο *αδιέξοδο* των εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων, θα πρέπει να συγκεκριμενοποιήσουμε ότι το εννοούμε ως προς τη δημιουργία κοινωνιών απελευθερωμένων από τα δεσμά της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης. Γιατί κατά τ' άλλα, θα λέγαμε πως μια σειρά από αυτούς τους αγώνες ήταν *απόλυτα επιτυχείς* στους διακηρυγμένους στόχους τους, οι οποίοι συνήθως ήταν: να διεκδικηθεί η εδαφική κυριαρχία από τα χέρια της αποικιοκρατικής δύναμης που την κατείχε μέχρι τότε· να μπει σε λειτουργία κάποιο πρόγραμμα παραγωγικής ανασυγκρότησης στη βάση της αυτάρκειας και της κλειστότητας της εθνικής οικονομίας· να τεθούν τα θεμέλια για την απρόσκοπτη καπιταλιστική ανάπτυξη μέσω της εκμετάλλευσης του φυσικού πλούτου, της κρατικά ελεγχόμενης γεωργίας και της ταχύτατης εκβιομηχάνισης· ν' αναζητηθούν οι γεωπολιτικές συμμαχίες με άλλα μπλοκ εξουσίας του πλανήτη· όπου δεν υπήρχε επαρκής/ισχυρή αστική τάξη να υιοθετηθεί το γραφειοκρατικό, σοσιαλιστικό μοντέλο με την εγκαθίδρυση δικτατορικών καθεστώτων υπό την ηγεσία δήθεν εργατικών ή λαϊκών κομμάτων, με συνέπεια: ν' αναπαραχθούν όλοι οι γνωστοί ταξικοί διαχωρισμοί που διέπουν έναν κρατικό σχηματισμό και να διασφαλιστεί πως δεν θα αμφισβητηθούν ξανά με μαζικούς όρους (εάν αμφισβητήθηκαν και ποτέ) οι κοινωνικές μορφές που χαρακτηρίζουν τη σχέση κεφάλαιο⁴. Ισχυριζόμαστε, με λίγα λόγια, πως το μόνο που κατάφεραν τέτοιου είδους κινήματα ήταν μία ανασύσταση της εκμεταλλευτικής κοινωνίας, απλά αυτήν τη φορά στο όνομα της «εθνικής αξιοπρέπειας» και στη βάση νέων κοινωνικο-οικονομικών δομών. Γιατί όσο και να έχουμε ταυτίσει στο μυαλό μας ότι το δεύτερο συνθετικό της λέξης «εθνικοαπελευθερωτικός» αναφέρεται στην απελευθέρωση κάποιων ανθρώπων με σάρκα και οστά, άλλο τόσο ισχύει ότι αναφέρεται και στην απελευθέρωση *σχέσεων*. Σχέσεων εκσυγχρονισμού,

συγκεντροποίησης, τεχνολογικής ανάπτυξης. Αυτή είναι όλη κι όλη η «απελευθέρωση» που μπορεί να υποσχεθεί ένα εθνικοαπελευθερωτικό μόρφωμα.

«Και ποια η σχέση όλων αυτών με τους χειραφετητικούς στόχους της κοινωνικής απελευθέρωσης τότε;», θ' αναρωτηθεί εύλογα κάποια. Μα ποια άλλη, απ' το ότι οι βασικές ιδεολογικές γραμμές τέτοιων κινήματων *αναφέρονται* σ' αυτούς τους στόχους, διακοσμούνται με διάφορα αντικαπιταλιστικά ψιμύθια και ψήγματα χειραφέτησης ώστε να εγγράφονται ομαλά στο εσωτερικό των ριζοσπαστικών κινήματων, με αποτέλεσμα να αιχμαλωτίζουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των προλετάρων, διαμορφώνοντας ως μοναδικό ορίζοντα των αγώνων τους έναν εθνικό-κρατικό σχηματισμό. Ουσιαστικά, δηλαδή, μιλάμε για κινήματα που ενώ μπορεί όντως να εκκινούν από πραγματικά αιτήματα και προσδοκίες για μία κοινωνική αλλαγή, τελικά το μόνο που καταφέρνουν είναι να μετατρέπονται σε μηχανισμούς υπαγωγής αυτών των αιτημάτων στην εθνική ιδεολογία.

Αυτός είναι κι ο αντίλογος που εγείρεται συνήθως, δηλαδή ότι οι εθνικοαπελευθερωτικοί αγώνες δεν θα έπρεπε να απορρίπτονται συλλήβδην, γιατί περιέχουν ταξικά χαρακτηριστικά, το υποκείμενό τους είναι προλεταριοποιημένο κλπ. Χαρήκαμε πολύ για τη γνωριμία, στις ταξικές κοινωνίες *τα πάντα έχουν ταξικά χαρακτηριστικά*. Το ζήτημα είναι η *συνειδητοποίηση* αυτών των ταξικών χαρακτηριστικών, δηλαδή η συνειδητοποίηση της συγκάλυψής τους πίσω από εθνικο-θρησκευτικούς προσδιορισμούς, ειδικά μέσα στα πλαίσια του εθνικισμού/φονταμενταλισμού, η ταξική συνείδηση απλά πάει για προσκύνημα στους εκάστοτε ιερούς τόπους και η συγκρότηση των προλετάρων δεν συμβαίνει σε κοινότητες αγώνα, μα σε εθνικές και θρησκευτικές κοινότητες. Το γεγονός πως δίπλα στα αιτήματα για εθνική αυτοδιάθεση υπήρξαν και κοινωνικές διεκδι-

κήσεις ή δυναμικές που έθεταν κι ένα αντικαπιταλιστικό πλαίσιο (π.χ. όσον αφορά το έμφυλο ζήτημα), δεν αναιρεί μία πραγματικότητα που θέλει όλα αυτά τα ζητήματα να παραμένουν στο *περιθώριο* της κεντρικής εθνικής αφήγησης. Ο όποιος πλούτος ενυπάρχει σ' αυτά τα κινήματα, ο πλούτος του κοινωνικού ανταγωνισμού, απαλλοτριώνεται από τον πατριωτικό λόγο· εργατικές, φεμινιστικές ή άλλες διεκδικήσεις απλά ξεπέφτουν στον πάτο της ατζέντας και οι φορείς τους φιμώνονται ή/και εξοντώνονται (είτε πολιτικά, είτε και με φυσικούς όρους).

Υποστηρίζουμε πως αυτές οι κοινωνικές-ταξικές πτυχές που υπάρχουν (σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό) *εντός* των εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων θα καταφέρουν ν' αναδειχθούν μονάχα αν εκφραστούν και *ενάντιά τους*, δηλαδή μονάχα αν το σημαίνουν «καταπιεστές» εντυπωθεί στο συλλογικό ενσυνείδητο όχι με εθνικά, αλλά με ταξικά, έμφυλα ή άλλα χαρακτηριστικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μία πιο απελευθερωτική κατεύθυνση. Όσο η κατάργηση της εκάστοτε καταπιεστικής συνθήκης συνδέεται αποκλειστικά και μόνο με την υπεράσπιση ενός *ήδη συγκροτημένου αντικειμένου με δεδομένη ταυτότητα*, και όχι με τον *μετασχηματισμό* αυτού, τόσο οι υποσχέσεις ελευθερίας θα επενδύονται στα εθνικά πεδία και θ' αποτελούν έκφραση της ήττας των κινήματων —όχι του θριάμβου τους. Αυτό που εμείς οφείλουμε να πράξουμε, είναι να αντιστρέψουμε τον αρνητικό συσχετισμό που θέλει μια συνθήκη εξουσίας και εκμετάλλευσης να ανάγεται σε εθνικές, και όχι κοινωνικές, αιτίες· δηλαδή να την τοποθετήσουμε στο ακριβές της περιεχόμενο και όχι στο ιδεολογικά προφανές της αίτιο. Εν τέλει, ισχύει ακόμα το λεκτικό «παράδοξο» που είχε σημειωθεί παλιότερα στην έκδοση «*Ένας είναι ο εχθρός...*»-έθνος, αντιιμπεριαλισμός και ανταγωνιστικό κίνημα»: οι αντιιμπεριαλιστικοί αγώνες τόσο πολυτιμότεροι γίνονται, όσο λιγότερο αντιιμπεριαλιστικοί είναι...⁵

Αν επιχειρήσουμε να γειώσουμε αυτήν τη συζήτηση στο σήμερα, σαφώς και μπορούμε να ισχυριστούμε πως ο μακροχρόνιος παλαιστινιακός αγώνας περιέχει και ριζοσπαστικά/απελευθερωτικά χαρακτηριστικά. Ο λόγος που αυτά δεν διευρύνονται είναι ότι οι κυρίαρχες τάξεις και από τις δύο πλευρές ποντάρουν στο χαρτί του έθνους και της θρησκείας για να τα σβήσουν, καλλιεργώντας και συντηρώντας διαχωρισμούς πάνω σε «ιστορικά δικαιωμένους εθνικισμούς» ή «λαούς χωρίς πατρίδα». Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία πως η παλαιστινιακή σημαία (όπως κι άλλες εθνικές σημαίες στο παρελθόν) μπορεί ν' απο-

τελέσει δυνητικά σημαία αγώνα και (ανάλογα με το πλαίσιο) να ξεφεύγει και από την κύρια χρήση που θέλει να τις αποδίδει η κυρίαρχη εκεί τάξη. Αυτή είναι μία πτυχή που δεν πρέπει να υποτιμούμε —τουλάχιστον όσοι πιστεύουμε πως τα κινήματα δεν φτιάχνονται με διαφωτιστικούς όρους, αλλά εμφανίζονται εκεί που σχηματίζονται *γραμμές φυγής* από την καθημερινή δυστοπία. Αυτοί, όμως, που στην πραγματικότητα ανακόπτουν κάθε τέτοια γραμμή φυγής που επιχειρεί να χαραχθεί αμφισβητώντας τα εθνικά πλαίσια, είναι οι *ίδιοι οι διαχειριστές του παλαιστινιακού προλεταριάτου*. Αυτοί είναι που κάθε φορά επαναφέρουν τους «παραστρατημένους» μ' ένα σκεπτικό και μια επιχειρηματολογία του τύπου: «τι κάνετε εσείς εδώ πέρα; Εδώ είμαστε όλοι μαζί απέναντι στο Ισραήλ. Εσείς τι θέλετε και ζητάτε συνδικαλιστικά ή έμφυλα αιτήματα;». Παρομοίως, απ' την άλλη πλευρά: «τι σημαίνει «δεν θέλω να υπηρετήσω τη στρατιωτική μου θητεία»; Δεν καταλαβαίνετε ότι το έθνος μας περιβάλλεται από εχθρούς που με την πρώτη ευκαιρία θα μας πετάξουν στη θάλασσα;».

Μ' όλα τα παραπάνω θέλουμε να πούμε πως αυτό που κυριαρχεί στις προσεγγίσεις του «παλαιστινιακού» είναι μία δυαδική, μανιχαϊστική σκέψη που παρουσιάζει τα αντίπαλα στρατόπεδα ως δύο

“Στον άμεσο κύκλο μου στη Χάιφα, ανακάλυψα πως οι άνθρωποι δεν είχαν μεγάλο ενδιαφέρον στο να συζητήσουν για τις δυναμικές της ομάδας ή τους συσχετισμούς δυνάμεων. Ήταν κυρίως απασχολημένες με το μεγαλύτερο πλαίσιο της καταπίεσης και της κατοχής του Ισραήλ και δε θεωρούσαν ότι οι κοινωνικές ιεραρχίες μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό ζήτημα για τον αγώνα. Λυπάμαι γι' αυτό, το θεωρώ αντιπαραγωγικό.”

Lama Suleiman, Χάιφα (Συλλογικό «Συνεντεύξεις με ριζοσπάστριες Παλαιστίνιες γυναίκες», Καμιονέτα, 2023)

3. Selected Works of Ho Chi Minh Vol. 4, (<https://www.marxists.org/reference/archive/ho-chi-minh/works/1960/04/x01.htm>). Οφείλουμε, ωστόσο, να σημειώσουμε πως στη συνέχεια ο θεός Χο εμφανίζεται αποστασιοποιημένος από αυτήν την αντίληψη περί προτεραιοποίησης του εθνικού.

4. Είναι απαραίτητο να σημειώσουμε πως η εφαρμογή των παραπάνω πολιτικών δεν ήταν ομοιόμορφη μέσα στον χρόνο και τον χώρο, δηλαδή διαφοροποιούνταν σχετικά από χώρα σε χώρα κι από ιστορική περίοδο σε ιστορική περίοδο. Αλλιώς είχαν τα πράγματα π.χ. σε Ινδοκίνα, Αφρική και Λατινική Αμερική όσον αφορά τη διάρθρωση της αγροτικής οικονομίας, τους ρυθμούς συσώρευσης, τη σχέση ελαφράς και βαριάς βιομηχανίας, τον βαθμό συμμετοχής των μαζών, τα περιθώρια ανάπτυξης κάποιων αντιπολίτευσης κ.ά.

5. Ομάδα Εναντία στον Εθνικισμό «*Ένας είναι ο εχθρός...*» – έθνος, αντιιμπεριαλισμός και ανταγωνιστικό κίνημα» (κατάληψη Φάμπρικα Υφανέτ, 2007).

Διαφορετικά πρόσωπα, συνθήκες και περιοχές,

μα η εθνικοποίηση του κοινωνικού ζητήματος παραμένει ίδια κι απaráλλακτη.

“Προς το λαό της Ελλάδας,
Ο φασισμός του Μουσολίνι χτύπησε την Ελλάδα
πισώπλατα, δολοφονικά και ξετσιπώτα με σκοπό
να την υποδουλώσει και να την εξανδραποδίσει.
Σήμερα όλοι οι Έλληνες παλαίουμε για τη λευτε-
ριά, την τιμή, την εθνική μας ανεξαρτησία. [...]
Στον πόλεμο αυτό που τον διευθύνει η κυβέρνηση
Μεταξά, όλοι μας πρέπει να δώσουμε όλες μας τις
δυνάμεις, δίχως επιφύλαξη”

(Ν. Ζαχαριάδης, γ.γ. του Κ.Κ.Ε., 1940. Πηγή: [https://
www.mixanitouxronou.gr/](https://www.mixanitouxronou.gr/))

“Για την ώρα, το επιμέρους και ταξικό συμ-
φέρον πρέπει να υποταχθεί στο εθνικό
πρόβλημα. Αν δεν μπορέσει ν' αποκατασταθεί η
ανεξαρτησία κι η ελευθερία ολόκληρου του
έθνους, το τελευταίο όχι μόνο θα 'ναι πλέον
καταδικασμένο στην υποδούλωση, αλλά και τα
επιμέρους και ταξικά συμφέροντα θα χαθούν
οριστικά”

(Κομμουνιστικό Κόμμα Ινδοκίνας, 1945. Ανα-
φέρεται στο Συλλογικό «Τα εθνικοαπελευθερω-
τικά κινήματα, ο πόλεμος και το κράτος»,
Ελεύθερος Τύπος, χ.χ)

προαιώνιες, μονολιθικές, αυθύπαρκτες και διαχωρι-
σμένες οντότητες· ως δύο κοινότητές τόσο συνεκτι-
κές και αδιαφοροποίητες που δεν διαπερνούνται η
καθεμιά τους εγκάρσια και πολλαπλώς από άλλες
σχέσεις εξουσίας. Πόσοι, άραγε, τον τελευταίο χρόνο
αναφέρθηκαν στο προφανές του γεγονότος ότι με-
ταξύ ενός Παλαιστίνιου εκπροσώπου της τάξης (είτε
αυτός ανήκει στη κυρίαρχη φράξια της Παλαιστινια-
κής Αρχής, είτε σε αυτήν της Χαμάς) κι ενός παιδιού
που πετάει πέτρες στη Γάζα, υπάρχει ένας ανταγωνι-
σμός τόσο βαθύς όσο αυτός μεταξύ θηρευτή και θη-
ράματος; Πόσοι, άραγε, θέλησαν ν' αναδείξουν όλα
αυτά που χωρίζουν έναν Ισραηλινό που προσπαθεί ν'
αποφύγει τη στρατιωτική του θητεία από τον αξιω-
ματικό που τον καλεί να υπηρετήσει την πατρίδα
του; Για τους υπερασπιστές των «αγωνιζόμενων
εθνών», αυτές οι κοινωνικές αντιθέσεις πρέπει ν'

αγνοηθούν· το παν είναι να εμπεδωθεί ότι πρώτα και
κύρια έχουμε να κάνουμε με «Παλαιστίνιους» απ' τη
μία μεριά και «Ισραηλινούς» από την άλλη. Το παν
είναι να πειστούμε πως ο κόσμος χωρίζεται σε «κυρί-
αρχα» και «καταπιεσμένα» έθνη —λες και υπάρχει
κάποια εθνική «μήτρα» που γεννοβολάει μόνο προ-
λετάριους.

Θα θέλαμε πολύ να ζούμε σ' έναν τόσο απλοϊκά
φτιαγμένο κόσμο, σχεδιασμένο μόνο στις απο-
χρώσεις του άσπρου και του μαύρου, αλλά «δυστυ-
χώς» είμαστε απ' αυτές που έχουν πειστεί ότι
προλετάριος δεν γεννιέσαι, αλλά *γίνεσαι*, όντας ο
ένας από τους δύο πόλους εντός μιας *παγκόσμιας*
καπιταλιστικής σχέσης. Συνεπώς όταν βλέπουμε σε
κινήματα να εμπεριέχεται σε τόσο μεγάλο βαθμό το

“Τι είδους απελευθέρωση θέλουμε; Αν πρόκειται να έχουμε μία σαν αυτή, τότε δεν τη θέλουμε. Δε θέλω να πα-
λέψω για άλλη μια καπιταλιστικής μορφής αποικία. Δε θέλω τη δημοκρατία για την οποία συζητούν. Δε θέλω ένα
αραβικό κράτος σαν την Αίγυπτο. Δε θέλω να ζω σε ένα μέρος όπου δεν είμαι ελεύθερη ως γυναίκα. Αρχίσαμε να
διερωτόμαστε για τέτοια πράγματα. Δεν πρόκειται μονάχα για τον τερματισμό της κατοχής. Είναι ένα πιο σύνθετο
και πιο καθολικό ζήτημα από αυτό.

Σε όλο τον κόσμο, οι άνθρωποι θα πρέπει να ασκήσουν πίεση στην Παλαιστινιακή Αρχή, όπως κάνουν και με
την ισραηλινή κυβέρνηση. Αν οι άνθρωποι επιθυμούν να σταματήσει η αδικία, θα πρέπει τότε να βάλουμε ένα τέλος
και στην αδικία της Παλαιστινιακής Αρχής. Δεν υπάρχει κάποια διαφορά για το αν είσαι Ισραηλινός ή Παλαιστίνιος
ο στρατιώτης που σε ξυλοφορτώνει, το αποτέλεσμα παραμένει το ίδιο.

Δε με νοιάζει πως θα ονομαστεί αυτό το μέρος. Δε με νοιάζουν οι σημαίες. Ελευθερία χωρίς εθνικότητα και ταυ-
τότητα. Όχι κομμουνιστικού ή ισλαμικού τύπου. Θέλω ένα μέρος όπου κάθε θρησκεία θα είναι σεβαστή. Τα ζώα θα
πρέπει να είναι επίσης ελεύθερα. Θέλω μια ουτοπία και δε θα αποδεχθώ τίποτα λιγότερο.”

Τα αποσπάσματα ανήκουν στην Lina Nabulsi (ψευδώνυμο) από τη Βηθλεέμ της Δυτικής Όχθης
και πάρθηκαν από το βιβλίο «Συνεντεύξεις με ριζοσπάστριες Παλαιστίνιες γυναίκες», Καμιονέτα, 2023

εθνικό συστατικό στοιχείο, θεωρού-
με ότι οι πιθανότητες για μία χειραφε-
τητική αλλαγή του χαρακτήρα του
κινήματος αυτού είναι μηδενική. Μακάρι να
είχαν δικίο όσοι επιλέγουν εδώ κι έναν χρόνο να κα-
τεβαίνουν στον δρόμο πίσω από εθνικά λάβαρα θεω-
ρώντας ότι εκείνη τη στιγμή εντείνεται ο κοινωνικός
ανταγωνισμός υπέρ των καταπιεσμένων αυτού του
πλανήτη, ωστόσο η μόνη κατάληξη που εμείς
βλέπουμε σ' αυτήν τη στοίχιση πίσω από τέτοια σύμ-
βολα είναι η διαταξική συνένωση εκμεταλλευτών και
εκμεταλλευόμενων —κάτι που ποτέ δεν οδηγεί στην
κατάργηση των κοινωνικών ανισοτήτων, μα απλά τις
αναπαράγει σε μία νέα βάση.

Όπως καταλαβαίνει καμιά, η προσέγγισή μας δεν
αποδέχεται πως μπορεί να υπάρξει μία *ποιοτικά δια-
φορετική*, «ταξική» χρήση του έθνους. Εθνική αναφο-
ρά για εμάς σημαίνει: κατάπνιξη των κοινωνικών
αντιφάσεων, διαταξικές συμμαχίες, μίσος προς τους
«άλλους», υιοθέτηση милитарιστικών και κρατικίστι-
κών λογικών. «Λεπτομέρειες» όπως οι κοινωνικές
σχέσεις, η καθημερινότητα, οι διάχυτες μικρο-εξουσίες
ή το βιωμένο πρόταγμα αφήνονται στην άκρη ως
πράγματα που δεν συνάδουν με την επιτακτικότητα
μιας στρατιωτικής σύγκρουσης που θέλει (ή ανα-
γκάζεται) να εξελιχθεί σε μια κρατική αντιπαράθεση.

Αυτό το τελευταίο είναι που υποτίθεται ότι επιχει-
ρούν να διορθώσουν κάποιες δήθεν φρέσκες προσεγ-
γίσεις, οι οποίες (έχοντας αντιληφθεί τα όρια ή τον
παρωχημένο χαρακτήρα προσεγγίσεων που αναφέρο-
νται στους «αγώνες των λαών κατά του ιμπεριαλι-
σμού» και που γρήγορα συνδέονται
με την υπεράσπιση συγκεκριμένων
εθνικών συμφερόντων και κρατι-
κών πολιτικών) δεν αντλούν την
επιχειρηματολογία τους από τις
χρεωκοπημένες θεωρίες του γκε-
βαρισμού, του τριτοκοσμισμού και
του μαρξισμού-λενινισμού, μα δί-
νουν το βάρος στο «πολιτισμικό»
στοιχείο, στην ανάδειξη της ση-
μασίας της εθνικής «κουλτούρας»
κλπ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ
ΣΕΛΙΔΑ 16

“Έχουμε έναν φίλο από την Αμπλούζ που τώρα σπουδάζει στην Ισπανία και φορά μια παλαιστινιακή μαντίλα στον λαιμό και λέει πως, τη μέρα που θα αποκτήσουν την ανεξαρτησία τους ως Παλαιστίνη, θα είναι ο πρώτος που θα κάψει τη σημαία του.”

Από εκδήλωση των Αναρχικών Ενάντια στο Τείχος στον χώρο του Θεοσίτη στις 29/10/2004.

Δημοσιεύθηκε στο 11ο τεύχος του περιοδικού Σαμιζντάτ.

Η παραπάνω φράση του Παλαιστίνιου αναρχικού συμπυκνώνει με χαρακτηριστικό τρόπο μία δημοφιλή προσέγγιση για το εθνικό ζήτημα: οφείλουμε να καταστρέψουμε το έθνος, αφού όμως πρώτα συμβάλλουμε στην επιβεβαίωσή του. Μια θεωρία των σταδίων, δηλαδή, που «χωρίζει» την ιστορική πορεία ενός έθνους σε ένα «απελευθερωτικό» κομμάτι που θα έπρεπε να στηριχθεί και σε ένα «ολοκληρωτικό» που θα έπρεπε να καταπολεμηθεί.

Λόγω του ότι τα πρώτα εθνικά κινήματα συνδέθηκαν ιστορικά με την αποτίναξη της φεουδαρχίας ή της εξουσίας των πολυεθνικών αυτοκρατοριών, θεωρείται ότι αυτά περιέχουν ένα προοδευτικό και ενδεχομένως επαναστατικό στοιχείο με την έννοια ότι εκφράζουν μια «τάση ελευθερίας». Η τάση αυτή (που συμπυκνώνεται στο περίφημο σύνθημα «ελευθερία ή θάνατος») εκφράζεται μέσω της σύγκρουσης με κάποιες άλλες εξουσίες (την πολυεθνική αυτοκρατορία, το αντίπαλο έθνος-κράτος που καταπιέζει και έχει υποδουλώσει το έθνος που εξεγείρεται κλπ.) και εστιάζει στη θέληση για απελευθέρωση από μία καταπιεστική συνθήκη.

Παρ' όλα αυτά, αυτή η «τάση ελευθερίας» εμπεριέχει ταυτόχρονα και το αντίθετό της, μια σκληρή και αδυσώπητη «τάση ολοκληρωτισμού». Ποια είναι αυτή η τάση; Είναι η τάση να υπαχθούν όλοι οι πληθυσμοί που τυχαίνει να ζουν στο έδαφος που διεκδικείται ως εθνική-κρατική επικράτεια, στην κοινότητα του έθνους. Είναι η απαίτηση για *εθνική ομογενοποίηση*, για ένταξη στο νέο ανεξάρτητο έθνος κάθε πληθυσμιακής ομάδας εντός της επικράτειας και για εξάλειψη ή πολιτική περιθωριο-

ποίηση της οποιασδήποτε διαφορετικότητας.

Η μία «τάση» δεν έπεται της άλλης. Μεταξύ τους υπάρχει στενότερη διαπλοκή και απόλυτη συγχρονία. Πρόκειται για συνύπαρξη που πραγματοποιείται με *ιδεολογική πρόταξη* της «τάσης ελευθερίας» και με *ουσιαστική κυριαρχία* της «τάσης ολοκληρωτισμού». Την ίδια στιγμή που η πρώτη εμφανίζει την εθνική ιδεολογία με «θετικούς» όρους (αντίσταση, εξέγερση, αυτοδιάθεση), η δεύτερη κερνάει μόνο επιθετικότητα και άσκηση άμεσης ή πιο έμμεσης βίας.

Αν θέλουμε να μιλήσουμε με ιστορικά παραδείγματα, οι δύο «τάσεις» μπορούν να εντοπιστούν τη στιγμή που τα ελληνικά στρατιωτικά στίφη έμπαιναν στην Τριπολιτσά τον Σεπτέμβρη του 1821. Η «άλωση» δεν περιορίστηκε στην εκδίωξη της οθωμανικής άρχουσας τάξης και των στρατευμάτων της. Την ίδια στιγμή ολόκληρος ο μουσουλμανικός, μα και εβραϊκός, πληθυσμός της πόλης σφαγιάστηκε ανηλεώς. Γιατί η «εθνική απελευθέρωση» που οραματίζονταν οι Έλληνες επαναστάτες δεν σήμαινε μόνο χειραφέτηση από το οθωμανικό σύστημα καταπίεσης, μα και εξάλειψη ή τρομοκράτηση των πληθυσμών που μιλούσαν άλλη γλώσσα ή πίστευαν σε άλλο θεό.

Πολλά-πολλά χρόνια αργότερα, όταν η ίδια εθνική επικράτεια βρισκόταν κάτω από τη γερμανική, ιταλική και βουλγαρική κατοχή, έλαβε χώρα η λεγόμενη «εθνική αντίσταση». Κι αν επιχειρήσεις τύπου Γοργοπόταμος ή τα συσσίτια απόρων στο κέντρο της Αθήνας έχουν γραφτεί με χρυσά γράμματα στα κατάστιχα της ιστορίας, στα «ψιλά γράμματα» έχουν περάσει οι

οργανωμένες και μεθοδικές επιχειρήσεις εκκαθάρισης οποιασδήποτε «παρέκκλισης» βρισκόταν στα αριστερά του Ε.Α.Μ.-Ε.Λ.Α.Σ. Αναφερόμαστε εδώ στις γνωστές δολοφονίες και εκτελέσεις (όσες έγινε δυνατό να μαθευτούν δηλαδή) τροτσκιστών, αρχειομαρξιστών ή σοσιαλδημοκρατών-αντιβασιλικών δημοκρατικών που αφανίστηκαν ώστε να μην αμφισβητηθεί η κυριαρχία της εθνικιστικής-στρατιωτικής πτέρυγας του Κ.Κ.Ε. στον ελλαδικό χώρο. Ακόμη, ήταν το Κ.Κ.Ε. που διέλυσε τα μακεδονικά τάγματα ολαβόφωνων (που το ίδιο είχε σχηματίσει λίγα χρόνια νωρίτερα) και τα εξανάγκασε να καταφύγουν στη γειτονική Γιουγκοσλαβία όταν αυτά έπαψαν να εξυπηρετούν τους τυχοδιωκτικούς σκοπούς του.

Πολλά-πολλά χιλιόμετρα μακριά, κατά τη διάρκεια ενός άλλου εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα (αυτού των Βιετναμέζων εναντίον των Γάλλων αποικιοκρατών), η πολιτική των Βιετμίνχ χαρακτηριζόταν από την ίδια λογική συστηματικής εξολόθρευσης όσων πολιτικών δυνάμεων ξέφευγαν από τον έλεγχό τους. Ήταν σ' αυτό το πλαίσιο που άφησαν να συντριβεί η Κομμούνα της Σαϊγκόν τον Σεπτέμβρη του '45, στο ίδιο πλαίσιο κατέστειλαν σκληρά όσες απόπειρες αγροτικής αυτοοργάνωσης εμφανίστηκαν και δεν ελέγχονταν από τους ίδιους και για τον ίδιο λόγο δολοφόνησαν μαζικά τους Βιετναμέζους τροτσκιστές (όταν ο αναρχικός Ντανιέλ Γκερέν ρώτησε αργότερα στο Παρίσι τον Χο Τσι Μινχ για την τύχη του ηγέτη των τροτσκιστών Τα Τυ

Θαυ, ο Βιετναμέζος ηγέτης του απάντησε πως «ο Θαυ ήταν μεγάλος πατριώτης και τον θρηνούμε, αλλά όλοι όσοι δεν ακολουθούνε τη γραμμή που έχω χαράξει, θα τσακιστούνε»).

Από αυτά καταλαβαίνουμε ότι ένας «ήπιος» εθνικισμός είναι εξ ορισμού αδύνατος. Όσο εντονότερη είναι η προβολή του αιτήματος ελευθερίας, τόσο ισχυρότερα τίθενται σε κίνηση οι βίαιες διαδικασίες πραγμάτωσής του. Αυτό, βέβαια, συμβαίνει με τρόπο *αδιαφανή*, με το προκάλυμμα της απελευθερωτικής διεκδίκησης ενάντια σε αντίπαλους εθνικισμούς. Όσο περισσότερο αισθάνεται μια εθνική κοινότητα ότι απειλείται, τόσο περισσότερο αναπτύσσει επιθετικά χαρακτηριστικά, τα οποία όμως καλύπτει με την επιδίωξη ελευθερίας. Έτσι, είναι απόλυτα ασύστατος ο καθολικά επικρατών μύθος περί διαφοροποίησης των εθνικισμών σε «επιθετικούς» και «αμυντικούς» ή περί διάκρισης του «πατριωτισμού» από τον «εθνικισμό». Δεν υπάρχει ένας εθνικισμός που «απελευθερώνει» και ένας εθνικισμός που «καταπιέζει». Το μόνο που καταφέρνουν τέτοιοι ισχυρισμοί είναι να δικαιώνουν καταρχήν μία εθνική πολιτική, να αποφεύγουν τη συνολική αντιπαράθεση με τη λογική του εθνικισμού και να απολαμβάνουν μία περίοπτη θέση μέσα στο εθνικό στρατόπεδο ως η «ήπια και ειρηνιστική» του πτέρυγα.

“Η εθνική απελευθέρωση ήταν πάντα διφορούμενη: Είναι η απελευθέρωση από μια αποικιοκρατική καταπίεση και ταυτόχρονα η οικοδόμηση νέων μοντέλων καταπίεσης και εκμετάλλευσης, και είναι ακριβώς μέσα σε αυτή την αναποφάσιστη κατάσταση που χρειάζεται να διαλέξουμε τον δρόμο μας.”

Γιόσι Μπαρτάλ, queer αναρχικός ακτιβιστής από το Ισραήλ
(Συλλογικό «Αναρχικοί Ενάντια στο Τείχος», Εκδόσεις των Συναδέλφων, 2015)

“Δε θεωρώ τον εαυτό μου Παλαιστίνια εθνικίστρια, αλλά προσδιορίζομαι σαν Παλαιστίνια ενάντια στην αποικιοκρατία”

Lama Suleiman, Χάιφα (Συλλογικό «Συνεντεύξεις με ριζοσπάστριες Παλαιστίνιες γυναίκες», Καμιονέτα, 2023)

Η αποαποικιοποίηση θα έπρεπε να ταυτίζεται απαραίτητα με τον αντιιμπεριαλισμό; Μπορούν οι αγώνες ενάντια στην αποικιοκρατία να αποφύγουν να καταλήξουν σε εθνοκρατικές απαντήσεις; Γίνεται οι πληθυσμοί των αποικιοκρατούμενων περιοχών να οργανωθούν και ν’ αντισταθούν στην εκμετάλλευσή τους, δίχως ν’ αναπαράγουν πυραμδικά συστήματα εξουσίας; Τις απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα δεν τις έχουμε, και ισχυριζόμαστε ότι μόνο η συλλογική ευφυΐα και η πολυεπίπεδη δράση του κινήματος μπορεί να τις δώσει. Το πρώτο βήμα, ωστόσο, για κάτι τέτοιο είναι αυτά τα ερωτήματα έστω να τίθενται, να δοκιμάζονται πρακτικές, να διερευνώνται προοπτικές, ακόμα κι αν μετά προκύπτουν νέα όρια. Τέτοια στιγμιότυπα φαίνονται παρακάτω, σαν πινέζες-στον-χάρτη-της-καπιταλιστικής-γεωγραφίας που μπορεί να μη δίνουν την απάντηση, αλλά τουλάχιστον έθεσαν τις σωστές ερωτήσεις:

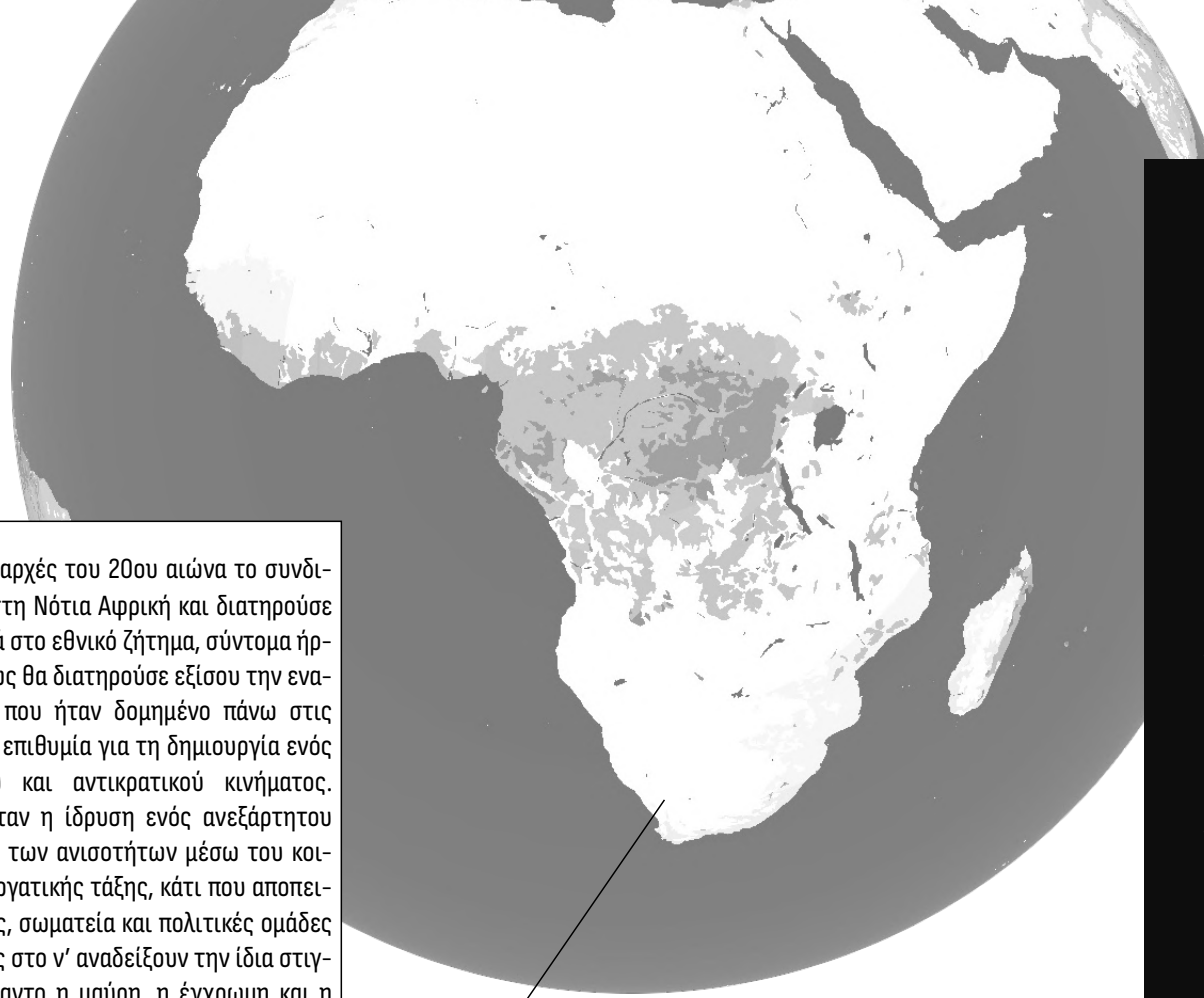
Κούβα: κατά τον πόλεμο ανεξαρτησίας ενάντια στην Ισπανία, οι Κουβανοί αναρχικοί δεν συσπειρώθηκαν όλοι πίσω από τον πατριωτικό αγώνα, ισχυρίζοντας ότι πρόκειται για έναν πόλεμο της μπουρζουαζίας που απλά θα αντικαθιστούσε μία καταπιεστική κυβέρνηση με μία άλλη. Την ίδια άποψη εξέφραζε ανοιχτά και η σημαντικότερη ισπανόφωνη αναρχική εφημερίδα που κυκλοφορούσε στις Η.Π.Α. εκείνη την εποχή, η El Despertar. Στην Ισπανία (μέσα στο γενικότερο αντιιμπεριαλιστικό πλαίσιο που χαρακτήριζε τη στάση ολόκληρου του αναρχικού κινήματος απέναντι στον ισπανο-κουβανικό πόλεμο) η εφημερίδα La Idea Libre επίσης θεωρούσε ότι το ζήτημα της ανεξαρτησίας της Κούβας ήταν στιγματισμένο από τον εθνικισμό, θεωρώντας ότι αυτή δεν θα φέρει την κατάργηση της εξουσίας, μα την αλλαγή της.

Κιλόμπος: προσωρινές ή μόνιμες κοινότητες στη Νότια Αμερική στις οποίες κατοικούσαν Αφρικανοί δραπετές σκλάβοι, αυτόχθονες πληθυσμοί και φτωχοί/περιθωριοποιημένοι Πορτογάλοι έποικοι. Σταδιακά μετατράπηκαν σε αυτόνομες κοινότητες που αποκαθιστούσαν τις κοινωνικές πρακτικές των ανθρώπων που τις συγκροτούσαν συνθέτοντας κάτι νέο, ενώ ταυτόχρονα μάχονταν ενάντια στις αποικιοκρατικές δυνάμεις. Σήμερα το «κιλόμπος» έχει καταλήξει να σημαίνει «μπουρδέλο» στην ισπανική γλώσσα.

Ζόμια: τεράστια ορεινή περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας που εκτείνεται σε πέντε κράτη (Βιετνάμ, Καμπότζη, Λάος, Ταϊλάνδη, Βιρμανία) και τέσσερις επαρχίες της νότιας Κίνας. Μέσα στα χρόνια κατέφυγαν εκεί διάσπαρτες πληθυσμιακές ομάδες που θέλησαν να αποδράσουν από τη βίαιη πραγματικότητα της καταναγκαστικής εργασίας, των στρατιωτικών εισβολών και της φορολόγησης που έφερε η συγκρότηση των σύγχρονων εθνών-κρατών της περιοχής, φτιάχνοντας έτσι ένα πολιτισμικό μωσαϊκό που ενθαρρύνει και δεν αποτρέπει την απόκλιση διαλέκτων, εθίμων, θρησκευτικών αντιλήψεων και ταυτοτήτων. Αν και η εθνοκεντρική ματιά επιμένει να αντιλαμβάνεται τέτοιου είδους πληθυσμούς ως «βάρβαρους και πρωτόγονους» και ως «αρχαϊκά υπολείμματα» που έμειναν πίσω στην κούρσα της προόδου και του πολιτισμού, υπάρχει και μία διαφορετική οπτική: αυτή που λέει ότι η ύπαρξη τέτοιων κοινοτήτων δεν είναι αποτέλεσμα παθητικότητας ή αποτυχίας συμπόρευσης με τις εξελίξεις, μα συνειδητής επιλογής για απόδραση από τις ιδέες της εθνικής και κρατικής υπόστασης. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, “πρέπει να κατανοήσουμε τους «ανθρώπους των βουνών» ως δραπετές, φυγάδες, κοινότητες *maroon* [φυγάδες σκλάβοι στην Αμερική και τα νησιά του Ινδικού Ωκεανού που δημιούργησαν δικές τους κοινότητες τον 16ο-19ο αιώνα] που εδώ και δύο χιλιετίες ξεφεύγουν από την κρατική καταπίεση στις πεδιάδες —τη σκλαβιά, τη στρατολόγηση, τους φόρους, την καταναγκαστική εργασία, τις επιδημίες και τους πολέμους” (James C. Scott «Η τέχνη του να μην κυβερνιέσαι: μια αναρχική ιστορία της ορεινής Νοτιοανατολικής Ασίας», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2024. Αναφέρεται στο 6ο τεύχος του περιοδικού Σημειώσεις της Στέπας).

Μεξικό: κατά τη διάρκεια της Μεξικανικής Επανάστασης το P.L.M. (Μεξικάνικο Φιλελεύθερο Κόμμα —που πολύ λίγη σχέση είχε με τα πολιτικά κόμματα όπως τα γνωρίζουμε σήμερα, φτάνοντας να υιοθετεί έναν ξεκάθαρο αναρχοκομμουνιστικό λόγο στο πρόγραμμά του) κατάφερε να συσπειρώσει εργάτες, αγρότες και αυτόχθονες ινδιάνους προχωρώντας σε εξεγέρσεις, απεργίες και απαλλοτριώσεις γης. Η τάση αυτή (που διαφοροποιήθηκε και από τη φιλελεύθερη που εκπροσωπούσε ο Villa και από αυτήν του Zapata) εναντιώθηκε στην κυρίαρχη εθνικιστική και αντιιμπεριαλιστική πλευρά της επανάστασης που επικράτησε στο τέλος.

Κορέα: στον αγώνα ανεξαρτησίας ενάντια στην Ιαπωνία στις αρχές του 20ου αιώνα, δεν υιοθέτησαν όλοι τον κλασικό αντιιμπεριαλιστικό-εθνικιστικό λόγο. Μία μειοψηφία μέσα στο σύνολο των αναρχικών ομάδων (λόγω και των σχέσεων που είχαν αναπτυχθεί με αντίστοιχες ομάδες σε Κίνα και Ιαπωνία) σταδιακά μετατοπίστηκε πέρα από τον στόχο της ανάπτυξης ενός κινήματος ανεξαρτησίας προς την προοπτική της κοινωνικής επανάστασης.

Νότια Αφρική:

στις αρχές του 20ου αιώνα το συνδικαλιστικό κίνημα που αναπτύχθηκε στη Νότια Αφρική και διατηρούσε μία ελευθεριακή προσέγγιση μπροστά στο εθνικό ζήτημα, σύντομα ήρθε αντιμέτωπο με το ερώτημα του πώς θα διατηρούσε εξίσου την εναντίωση απέναντι σ' ένα καθεστώς που ήταν δομημένο πάνω στις ρατσιστικές διακρίσεις, αλλά και την επιθυμία για τη δημιουργία ενός πολυφυλετικού, αντικαπιταλιστικού και αντικρατικού κινήματος. Στόχος αυτού του κινήματος δεν ήταν η ίδρυση ενός ανεξάρτητου έθνους-κράτους, αλλά το ξεπέρασμα των ανισοτήτων μέσω του κοινού αγώνα όλων των πλευρών της εργατικής τάξης, κάτι που αποπειράθηκε να γίνει μέσα από εφημερίδες, σωματεία και πολιτικές ομάδες που ήταν αποφασιστικά αφοσιωμένες στο ν' αναδείξουν την ίδια στιγμή την ειδική καταπίεση που υφίσταντο η μαύρη, η έγχρωμη και η ασιατική κοινότητα, αλλά και την καπιταλιστική εκμετάλλευση ολόκληρης της εργατικής τάξης: μαύρων, έγχρωμων-μιγάδων, Ασιατών (κυρίως μεταναστών από την Ινδοκίνα) και λευκών. Η οπτική αυτή (που ήταν κυρίαρχη για τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα) έδωσε τη δυνατότητα σε λευκούς εργάτες να σχηματίσουν για πρώτη φορά πολυφυλετικές οργανώσεις και συνδικάτα. Η κατεχοχόν τέτοια οργάνωση, το I.S.L. (International Socialist League-Διεθνής Σοσιαλιστική Οργάνωση), αμφισβητούσε ανοιχτά το πολιτικό πρόγραμμα των μαύρων εθνικιστών —που τότε εκφραζόταν από τον πρόδρομο του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούσε ότι τέτοιου είδους κόμματα δεν εκπροσωπούσαν τα συμφέροντα του ντόπιου προλεταριάτου κι ούτε ενδιαφέρονταν για την οργάνωσή του. Το I.S.L. ισχυριζόταν πως η εθνική καταπίεση του μη-λευκού πληθυσμού πήγαινε κυρίως από την καπιταλιστική συνθήκη —εννοώντας πως η εθνική του απελευθέρωση δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα σ' ένα καπιταλιστικό πλαίσιο. Ο πληθυσμός αυτός καταπιεζόταν και ως τάξη, ως εργάτες, οπότε η ολική του χειραφέτηση από τη φτώχεια δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί ακόμα και μέσα στην καλύτερη δυνατή μη-ρατσιστική καπιταλιστική συνθήκη. Συνεπώς η λύση των «δύο σταδίων» που προπαγανδίζαν μαύρα εθνικιστικά και κομμουνιστικά κόμματα (πρώτα η εθνική απελευθέρωση, μετά η κοινωνική) δεν ήταν ούτε απαραίτητη, ούτε και επιθυμητή. Αντιθέτως, αυτό που προπαγανδιζόταν ως ανάγκη ήταν η ύπαρξη και η στήριξη συνδικάτων που θα λειτουργούσαν στη λογική της αναρχοσυνδικαλιστικής I.W.W. και θα μπορούσαν ν' αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα τα εθνικά και κοινωνικά ζητήματα.

Είναι περιττό ν' αναφέρουμε ότι αυτός ο χάρτης δεν είναι πλήρης —κάτι τέτοιο θα ξεπερνούσε και τις δικές μας γνωσιακές ικανότητες, αλλά και τον στόχο αυτού του εντύπου. Οι περισσότερες από αυτές τις κινήσεις αργά ή γρήγορα ηττήθηκαν και λησμονήθηκαν —μήπως αυτός δεν είναι κι ένας λόγος που ένας τέτοιος «πλήρης» χάρτης θα ήταν δύσκολο (έως αδύνατο) να φτιαχτεί, ενώ ο χάρτης των ηρωικών αντάρτικων που ξεκινάνε από το Βιετνάμ, περνάνε από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και καταλήγουν στη Μέση Ανατολή διδάσκεται στο α' εξάμηνο κάθε συνεπούς λενινιστικής σχολής;

Αν έχει κάποια αξία η καταγραφή αυτών των ονομάτων, τοπωνυμίων και χρονολογιών δεν είναι για να χτίσουμε μία ιστορική αφήγηση κάποιων «καλών» που έχασαν κι έτσι χάθηκε η ευκαιρία για την κοινωνική επανάσταση. Οι «καλοί» και οι «κακοί», έτσι κι αλλιώς, ανήκουν μόνο στη σφαίρα των παραμυθιών —τα πραγματικά κινήματα δεν αναγνωρίζουν μανιχαϊστικές λογικές και γι' αυτό χαρακτηρίζονται από αντιφάσεις, λάθη και αποτυχίες που οφείλονται σε εσωτερικούς παράγοντες. Ο λόγος που ανασύραμε αυτά τα ιστορικά παραδείγματα είναι απλά για να κατανοήσουμε πως το επιχείρημα

«στον ιμπεριαλισμό και την αποικιοκρατία απαντάς με αντιιμπεριαλισμό και εθνική αντίσταση» είναι έωλο. Υπήρξαν οι απόπειρες για άλλες απαντήσεις —είτε στο πεδίο του συνδικαλισμού, είτε με τη συγκρότηση μπάσταρδων πληθυσμών, είτε με τον αντιμilitarισμό, είτε με την απόδραση από το θέατρο του πολέμου. Απόπειρες στις οποίες το κέντρο του αγώνα δεν τοποθετήθηκε στη στρατιωτική αναμέτρηση, την κατάληψη της κεντρικής εξουσίας ή το χάραγμα συνόρων, μα στη διεισδυτικότητα σχέσεων που αναπτύχθηκαν κόντρα στους διαχωρισμούς που τροφοδοτούσαν οι εθνικές ιδεολογίες. Χωρίς σε καμία περίπτωση να παραγνωρίζουμε την προβληματική διάσταση είτε των πολιτικών σχεδίων που εφαρμόστηκαν σε κάποια από τα παραπάνω παραδείγματα, είτε των κοινωνικών μορφών που κυριάρχησαν και είχαν ως βάση τους τη θρησκεία ή την πατριαρχία, δεν παύουν αυτά να εμπεριέχουν έναν άλλο δρόμο αντίστασης στην κατοχική μοίρα των ρατσιστικών διακρίσεων, των ταπεινώσεων, της εξόντωσης και των διωγμών· έναν δρόμο που να μην ταυτίζεται ή εξαντλείται στη δράση ένοπλων οργανώσεων, οι οποίες έχουν κάποιου είδους εθνικοαπελευθερωτική θέση και στρατηγική.

«Η δυσχερής θέση των Παλαιστίνιων, τα τελευταία 100 χρόνια, είναι αποτέλεσμα της επισκίασης του εθνικισμού επάνω στον αντι-αποικιοκρατικό αγώνα, ο οποίος είναι πολύ περισσότερο συμπεριληπτικός. Ιστορικά, ο αγώνας δεν ήταν ποτέ για τον παλαιστινιακό εθνικισμό. Νομίζω ότι ο παλαιστινιακός εθνικισμός προέκυψε ως αντίδραση στη σιωνιστική μετανάστευση και το Εβραϊκό εθνικιστικό σχέδιο. Το παλαιστινιακό εθνικοαπελευθερωτικό αφήγημα ξεκίνησε ως στρατηγική για την αντιμετώπιση αυτών. Ο εθνικισμός φούντωνε εκείνη την περίοδο. Κατά κάποιον τρόπο, ήταν η μοναδική γλώσσα που οι άνθρωποι μπορούσαν να αποδεχτούν. Για τους Άραβες στην Παλαιστίνη, ο εθνικισμός ήταν ο μοναδικός δρόμος για να υπερασπιστούν το έδαφός τους και να διεκδικήσουν δικαιώματα επί της γης τους.

Όσο ξεδιπλωνότανε η Ιστορία, τόσο φούντωνε η εθνικιστική δημόσια συζήτηση. Υπήρξαν πολλές διαφορετικές ιδέες που χάσαμε σε αυτή τη διαδρομή. Μια παρόμοια διαδικασία συνέβη και στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Ευρώπη. Όπως ακριβώς και οπουδήποτε αλλού, ο εθνικισμός είχε νικήσει.

Νομίζω πως το σημείο καμπής υπήρξε η σιωνιστική μετανάστευση στην Παλαιστίνη και η νίκη της εθνικιστικής συζήτησης. Δε σημαίνει ότι όλες οι ιδέες που υπήρχαν πριν, χάθηκαν. Υπάρχουν ακόμα αντηχήσεις, ακόμη και τώρα, σε συγκεκριμένα μέρη. [...] Κάποιες ιδέες άντεξαν, κάποιες όχι.»

Lama Suleiman, Χάιφα (Συλλογικό «Συνεντεύξεις με ριζοσπάστριες Παλαιστίνιες γυναίκες», Καμιονέτα, 2023)

Αυτή η ανάλυση που θέλει να περνιέται και για καινούρια ή να καυχιέται ότι ξεφεύγει από τις κρατικοκεντρικές αναλύσεις δεν είναι παρά τα ξαναζεσταμένα αποφάγια του χειρότερου μενού που παρήγαγαν τα (κατά τ' άλλα αξιομνημόνευτα, χρήσιμα και ιστορικά) κινήματα αμφισβήτησης των 60s-70s. Αλλά ας τα πάρουμε απ' την αρχή.

Είναι εύκολο ν' αντιληφθεί κανείς πως αυτό που φέρνει σε δύσκολη θέση το ριζοσπαστικό κίνημα όσον αφορά τους αγώνες που αποσκοπούν στην ίδρυση ενός έθνους-κράτους δεν είναι το πρώτο συνθετικό του όρου, αλλά το δεύτερο. Συνεπώς όταν ένας εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας διακηρύσσει ότι δεν αποσκοπεί στην ίδρυση μιας κρατικής οντότητας, το κίνημα παύει πλέον να διαφωνεί με την ιδέα της εθνικής απελευθέρωσης. Εφόσον η κύρια αντίθεση αφορά και περιορίζεται στην ιδέα του κράτους, η ελευθεριακή σκέψη δείχνει να τα έχει χαμένα όταν το έθνος πλασάρεται ως «λαός»· όταν το αρτηριοσκληρωτικό «nation» υποχωρεί για χάρη του πιο εύηχου κι εκλεπτυσμένου «ethnic».

Αναφερόμαστε εδώ σ' εκείνες τις πολιτικές αντιλήψεις που έχουν ως αναφορά τον αυτοκαθορισμό των «ιδιαιτέρων πολιτισμικών χαρακτηριστικών» μιας κοινότητας ή τη διάσωση ενός «κοινού τόπου, μιας παράδοσης κι ενός λαϊκού πολιτισμού». Αντιλήψεις, δηλαδή, που σε μια απόπειρα καταπολέμησης

των κυρίαρχων πολιτιστικών προτύπων της νεωτερικής, αντιπαραθέτουν την πολιτισμική αναγέννηση και επανεπιβεβαίωση ενός παρελθόντος που αντλεί τον συμβολισμό του από έναν πιο «αγνό» κι αρχέγονο τρόπο ζωής: αυτόν που ταυτίστηκε κυρίως με τη ζωή των αγροτικών κοινοτήτων και στο πολιτικό λεξιλόγιο νοηματοδοτήθηκε μέσω των εννοιών του «volk» ή του «narod».

Αυτό που δείχνουν να ξεχνάνε όσοι υπερασπίζονται άκριτα την ιδέα της «πολιτιστικής αυτοδιάθεσης», είναι ότι όλα τα εθνικά κινήματα από ιδεολογίες πολιτιστικής αυτονομίας ξεκίνησαν. Οι φαντασιακές κοινότητες που εχθρευόμαστε κατασκευάζονται ακριβώς μέσα από την ταύτιση μ' έναν συγκεκριμένο τόπο και τα ιδιαίτερα γλωσσικά του χαρακτηριστικά· μέσα από τις εμπειρίες της κοινής μνήμης και παράδοσης· μέσα από κοινότητες ηθών κι εθίμων των οποίων η καταγωγή χάνεται στα βάθη της ιστορίας και, τέλος, μέσα από τις προσδοκίες και τις ελπίδες για τη διαιώνιση αυτών των σχέσεων στο μέλλον. Μήπως αυτά δεν ήταν και τα κατεξοχήν γνωρίσματα της συγκρότησης της ελληνικής εθνικής ταυτότητας—ιδίως απ' όσους ήθελαν να νομιμοποιήσουν τον εθνικισμό μ' έναν τρόπο που εκ πρώτης όψεως να φαίνεται ότι διαφοροποιείται από τις αφηγήσεις περί φυλετικής καθαρότητας; Πράγματι, αν ανατρέξει κανείς σε δηλώσεις μουσικοσυνθετών-τοτέμ της ελληνικής, πατριωτικής αριστεράς⁶, σε ανακοινώσεις του

μεταπολεμικού Κ.Κ.Ε.⁷ ή σε παλαιότερα κείμενα ηγετών του⁸, γρήγορα θ' αντιληφθεί το κοινό τους σημείο: την υπεράσπιση του ελληνικού έθνους ως μίας «πολιτιστικής κοινότητας» που στο διάβα των αιώνων αφομοίωσε διαφορετικές φυλές, παραδόσεις και γλώσσες, διατήρησε την ταυτότητά του αναλλοίωτη από τις ξένες επιρροές, κι έτσι μπορεί κι αποδεικνύει έμπρακτα την, όχι φυλετική, μα πνευματική του συνέχεια.

Αν θέλουμε να εντοπίσουμε την εθνοποιητική λειτουργία των πολιτιστικών μηχανισμών, θα πρέπει να την ψάξουμε σε τρεις ταυτόχρονες διαδικασίες: πρώτον, στο ότι συμπυκνώνουν έναν διάλογο ανάμεσα στο «χθες» και το «σήμερα» ενός κοινωνικού συνόλου· δεύτερον, ότι αποκρύπτουν τις εσωτερικές αντιθέσεις που το διατρέχουν στο παρόν και τρίτον, ότι αναδεικνύουν τις αντιθέσεις ανάμεσα στο «εσωτερικό» και το «εξωτερικό». Με άλλα λόγια, ο εθνικός πολιτισμός παρουσιάζεται α). σαν κάτι που προϋπάρχει των κοινωνικών ανταγωνισμών, β). σαν το φυσικό υπόβαθρο που πάνω του μπορεί να οικοδομηθεί ένας ομοιογενής χώρος χωρίς εσωτερικές αντιφάσεις και γ). σαν κάτι που αντιδιαστέλλεται μόνο ως προς το εξωτερικό του—τους ξένους που το διαβρώνουν, δηλαδή.

Έτσι, αν εστιάσουμε στην πρώτη διάσταση, ο εθνικός πολιτισμός φανερώνεται ως οι ρίζες στις οποίες προστρέχουμε για να βρούμε μία συλλογική ταυτότητα στην πιο ανόθευτη κι αμόλυντη μορφή της. Ως προς τη δεύτερη λειτουργία του, ο εθνικός πολιτισμός οικοδομεί την κοινωνική συνοχή όπως κάνουν και οι συνηθισμένοι θεσμοί του σχολείου, του στρατού, των Μ.Μ.Ε. κλπ: εγχαράσσει, δηλαδή, την πεποίθηση ότι οι πολίτες κάθε εθνικού κράτους

συνδέονται τόσο στενά μεταξύ τους στη βάση μιας κοινής πορείας ώστε οποιαδήποτε κοινωνική-ταξική διαφορά να μην αποτελεί παρά μία εκ των υστέρων αντίθεση.

Όσον αφορά την τρίτη διάσταση, δηλαδή αυτήν της πολιτισμικής διαφοράς, αξίζει να σταθούμε λίγο παραπάνω: είναι σ' αυτήν την όψη που εμφανίζεται στην πιο καθαρή της μορφή η αρνητική επιρροή κάθε τι ξένου. Εδώ πιο έντονα από ποτέ οι σχέσεις ανταγωνισμού που διαπερνούν το εσωτερικό ενός κοινωνικού σχηματισμού δείχνουν να εξαυλώνονται για ν' αναδειχθεί η απειλή της υιοθέτησης ξένων τρόπων ζωής, συμπεριφορών, προτύπων κλπ. Ο «δικός μας» πολιτισμός παρουσιάζεται σαν κάτι μονοσήμαντα προοδευτικό, ενώ οτιδήποτε προέρχεται από το εξωτερικό ερμηνεύεται ως μία αντιδραστική κοινωνική πρακτική.

Είναι περιττό ν' αναφέρουμε πως η εξύμνηση της πολιτισμικής διαφοράς και των ιδιαιτεροτήτων ενός πληθυσμού δεν πετυχαίνει τίποτα διαφορετικό από το να αναγάγει τον πολιτισμό σε φύση. Αυτός ο αποκαλούμενος «πολιτισμικός εθνικισμός» δεν διαφέρει στην ουσία σε τίποτε από τον «βιολογικό εθνικισμό»—αμφότεροι προσπαθούν να ενώσουν τα τμήματα μιας κοινωνίας με τέτοιο τρόπο ώστε αυτά να διαφέρουν από οτιδήποτε διαφορετικό τα περιβάλλει⁹.

Σ' αυτό το σημείο θα μπορούσε κάποιος να ρωτήσει: «μα καλά, θέλετε να ισοπεδώσετε κάθε διαφορετικότητα; Δεν θα έπρεπε οποιαδήποτε κοινωνική ομάδα το επιθυμεί, να έχει τη δυνατότητα ν' αναπτύξει πλήρως τις πολιτιστικές της ικανότητες;». Εμείς θ' απαντούσαμε ότι κάτι τέτοιο όχι απλά θα έπρεπε να είναι αυτονόητο, μα και επιθυμητό. Ποιος θα προτιμούσε να ζει σ' έναν άχρωμο και ομογενοποιημένο

6. «Οι βαθύτερες ρίζες του Ελληνισμού είναι η εθνική μας κουλτούρα. Ανεβάζει τους πολυτιμότερους εθνικούς χυμούς προς τον κορμό του έθνους... Οι ρίζες είναι τόσο βαθιές και άτρωτες ώστε... μας εξασφαλίζουν μεγάλες προοπτικές για το μέλλον του λαού μας» (Μίκης Θεοδωράκης «Περί τέχνης», εκδόσεις Παπαζήση, 1976. Αναφέρεται στο Γιάννης Μηλιός-Θάνος Μικρούτσικος «Στην υπηρεσία του Έθνους (για την ιδεολογική λειτουργία του ελληνικού τραγουδιού)», Θέσεις #08, 1984).

«[...] το ελληνικό τραγούδι αποτελεί μια αισθητική-πνευματική-πολιτιστική, ακόμα θα έλεγα ηθική ποιότητα. Αποτελεί μια πηγή ζωής. Μια ποιότητα σκέψης και δράσης. Ένα λειτουργήμα. Κοινά, συλλογικά, παλλαϊκά βιώματα και αντιλήψεις. Όσοι ασχολήθηκαν και ασχολούνται σοβαρά και υπεύθυνα με το ελληνικό τραγούδι επιτέλεσαν και επιτελούν (είτε το γνωρίζουν είτε όχι) μια ιδιαίτερα πνευματική, κοινωνική και εθνική αποστολή. Στη χώρα τελικά το τραγούδι αναδείχθηκε στον κυριότερο παράγοντα, εκείνον που λέμε εθνική ταυτότητα» (Μίκης Θεοδωράκης «Star-system», Κάκτος, 1984. Αναφέρεται στο Άκης Γαβριηλίδης «Η αθεράπευτη νεκροφιλία του ριζοσπαστικού πατριωτισμού: Ρίτσος-Ελύτης-Θεοδωράκης-Σβωρώνος», Futura, 2007).

«Πιστεύω πως χρέος μας είναι να γυρνάμε συνεχώς και να εμπνεόμαστε από τις πηγές. Τούτο το πέτρινο ακρωτήριο, που είναι η Ελλάδα, για να σωθεί και να επιβιώσει αντιστέκεται σε μεγάλες ξένες κουλτούρες που πάσχισαν να (το) κυριεύσουν και να το υποδουλώσουν. Πιστεύω, ότι ο σχεδιασμός του μέλλοντος πρέπει να γίνεται με άφθαρτα, προαιώνια στοιχεία» (Γιάννης Μαρκόπουλος, συνέντευξη στην εφημερίδα Τα Νέα, 1982. Αναφέρεται στο Γιάννης Μηλιός «Η «φάρμα» των ορθολογιστών και η κιβωτός της ρωμιοσύνης», Θέσεις #03, 1983).

«Μην ξεχνάμε, όμως, ότι σε μια λεωφόρο για τη διαφήμιση των ηχητικών προϊόντων μας, ο τρόπος με τον οποίον διαφημίζονται τα ξένα προϊόντα είναι πολύ πιο ισχυρός. Έτσι πολλές φορές ο δικός τους ήχος καπελώνει το δικό μας, με αποτέλεσμα να διαστρεβλώνεται το μουσικό κίνημα της χώρας και να χάνει τον προσανατολισμό του. Ψύχραιμα, όμως, μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το ξένο προϊόν με βάση την ποιότητα και τις ανάγκες που ξεκινάνε από το χάος, που γέννησε αυτή τη μουσική, και τι αντανakλάται, τι άνοιγμα δίνουμε και σε τι αποσκοπούμε. Εγώ πιστεύω ότι μια χώρα που καθυποτάσσεται σε ξένη κουλτούρα χάνει το παιγνίδι, και ύστερα υποτάσσεται και στο πολιτικό παιγνίδι αυτής της χώρας» (Γιάννης Μαρκόπουλος, συνέντευξη στο περιοδικό Μουσική, 1981. Αναφέρεται στο «Γιάννης Μαρκόπουλος: Το έργο του κορυφαίου συνθέτη, έτσι όπως διαπέρασε τις δεκαετίες», <https://www.lifo.gr/>).

7. «Μέσα στη Βυζαντινή αυτοκρατορία τον πιο ισχυρό παράγοντα αποτελούσε η ρωμεική-γκραικική λαότητα [...] που συνδέονταν [...] λαογραφικά [...] με την Αρχαία Ελλάδα» (απόσπασμα από το σχέδιο προγράμματος του Κ.Κ.Ε. που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Νέο Κόσμος τον Μάρτιο του 1954. Αναφέρεται στο Δημήτρης Χατζής «Γύρω από τα προβλήματα της συνέχειας», Νέος Κόσμος #08, 1954. Αναδημοσιευμένο στο περιοδικό Ο Πολίτης #69-70, 1985).

8. «[η] μεταπολεμική, ελληνική διανόηση [...] φέρνει βαθειά κι άσβυστη την κλασική αστοισφικαδική σφραγίδα: άρνηση και άγνοια της νεοελληνικής λαϊκής ζωντανίας, δύναμης και δυστυχίας, έλλειψη προοπτικής, πνοής, ορμής, ακαδημαϊκή μπορντελοποίηση, αποπνιχτική στενότητα και στενοκεφαλιά και καταθλιπτική και απαίσια ξένη μίμηση.

[...] Φυσικά, προσπάθειες εξυγίανσης γίνονται πολλές [...]. Συνένωση όλων, που θα συμφωνήσουν στη βασική κατευθυντήρια γραμμή: στενό δέσιμο με το εργαζόμενο έθνος, τον τόπο, τη δυστυχία, τη δουλειά, την καταλήστευση, τους πόθους, τις επιδιώξεις και τους αγώνες του· επιστημονικό φώτισμα της ιστορίας του, ιδιαίτερα εκείνης που άμεσα ή έμμεσα τον ενδιαφέρει· μελέτη όλων των βασικών του τόπου ζητημάτων καθορισμός των πραγματικά λαϊκών δρόμων της παραέρα νεοελληνικής πορείας [...]» (από κείμενο του Νίκου Ζαχαριάδη με τίτλο «Ο αληθινός Παλαμάς» που γράφτηκε το 1937. Μπορεί να βρεθεί διαδικτυακά στο www.zontanos.gr)

9. Προεκτείνοντας κανείς αυτό το σκεπτικό, γρήγορα θα οδηγηθεί και στο σχήμα που έχει ονομαστεί διαφοριστικός ρατσισμός, δηλαδή ένα είδος (νέο)ρατσισμού που δεν συγκροτείται πια πάνω στη βάση της φυλετικής καθαρότητας, αλλά αντλεί την επιχειρηματολογία του από την υπεράσπιση μιας «αυθεντικής» πολιτισμικής ταυτότητας. Σ' αυτό το πλαίσιο, ο ρατσιστικός λόγος περί κατωτερότητας άλλων φυλών, έχει μετατοπιστεί σε μία ετερόφιλη (και όχι ετερόφοβη) ρητορική, δηλαδή στο γνωστό «δικαίωμα στη διαφορά» και τον «σεβασμό στην ετερότητα». Είναι περιττό να σημειώσουμε πως στη συγκεκριμένη περίπτωση το «δικαίωμα στη διαφορά» δεν υπονοεί τίποτε άλλο από το ότι οι πολιτισμικές διαφορές είναι φυσικές, απόλυτες και έτσι οφείλουν να παραμείνουν, και οι φορείς τους οφείλουν να «διαφυλάζουν» αυτές τις ιδιαιτερότητες συγκροτώντας κλειστές πολιτισμικές, θρησκευτικές κ.ά. κοινότητες.

ΠΟΙΟΣ ΘΕΛΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΟΥΧΟΣ,

ΑΝΤΙΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΗΣ;

Συμπληρώστε τη φράση που λείπει:

QUIZ #1

Εμείς όχι μόνο δεν απαρνιόμαστε ό,τι καλό και ωραίο μάς συνδέει με το πολύ παλιό και το πολύ κοντινό παρελθόν μας, από ό,τι μας δίνει η Αρχαία Ελλάδα και το Βυζάντιο, μα αντίθετα διακηρύσσουμε ότι _____ είναι οι μόνοι πραγματικοί κληρονόμοι και θεματοφύλακες αυτού του καλού και του ωραίου. Τιμάμε και αναγνωρίζουμε πρώτα απ' όλα τον Θαλή, τον Αναξίμενη, τον Αναξίμανδρο, τον Πρωταγόρα, τον Ηράκλειτο, το Δημόκριτο, τον Επίκουρο, το κίνημα των Ζηλωτών, τον Πλήθωνα, το Γεμιστό και τόσοι άλλους. Δεν αρνούμαστε ούτε τον Αριστοτέλη ούτε τον Πλάτωνα.

α) οι Έλληνες

β) οι δωδεκαθεϊστές

γ) οι Σπαρτιάτες

δ) ο λαός, οι δημοκρατικές δυνάμεις του τόπου

Σε ποια ιστορική προσωπικότητα ανήκουν τα παρακάτω λόγια;

QUIZ #2

Η Ορθοδοξία ιδεολογικά-πνευματικά ανταποκρίνεται σε μια νοοτροπία λαϊκή, σ' ένα εσωτερικό ψυχικό δεσμό.

Η Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία και η Χριστιανική Θρησκεία γενικότερα, όπως την εκφράζει η Εκκλησία αυτή, παίξαν όχι μόνο στη Ρωσία μα και στα Βαλκάνια ένα προοδευτικό ρόλο τόσο σαν παράγοντας που διευκόλυνε και επιτάχυνε την εθνική διαμόρφωση, συσπείρωση και ανάπτυξη παρέχοντάς της ενιαία ιδεολογικά πλαίσια, όσο σαν στοιχείο που στα χρόνια του εξανδραποδισμού και της σκλαβιάς κάτω απ' την οθωμανική τυραννία, συνέτεινε σημαντικά και ουσιαστικά στον εθνικοαπελευθερωτικό τότε αγώνα.

Η Ελληνική Ορθοδοξία και γενικότερα η Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία, πρέπει να αποβλέψουν στο μοναδικό προορισμό τους που μπορεί να τους δώσει και μια ατράνταχτη ιστορική δικαίωση: Να γίνουν συνδεδειγμένοι κρίκοι ανάμεσα στους λαούς της Ορθοδοξίας, απόστολοι της πνευματικής, πολιτικής και οικονομικής συνεννόησης και συνεργασίας. Σ' αυτόν το ρόλο και την αποστολή, πρωτοπόρο και πρωτεργάτη θέλει ο Λαός της Ελλάδας την Ορθόδοξη Εκκλησία του.

α) Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος

β) Αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος

γ) Αρχιεπίσκοπος γ.γ. Νίκος Ζαχαριάδης

δ) Πέτρος Γαϊτάνος

κόσμο αντί για ένα υπέροχο μωσαϊκό διαφορετικών κουλτούρων; Το πρόβλημα δεν εντοπίζεται στην πολιτιστική ελευθερία και ποικιλία, μα στο γεγονός ότι αυτές έχουν αμετάκλητα δεθεί με τον εθνικισμό. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι αβίαστα και άκριτα έχουμε αποδεχθεί την τοπικοποίηση και εθνικοποίηση των πολιτιστικών διαφορών, με αποτέλεσμα αυτές ν' αποτελούν την πρώτη ύλη για κάθε εθνικό αφήγημα.

Πρέπει να σημειωθεί πως πολιτισμικές παραδόσεις πάντοτε υπήρχαν —το ερώτημα είναι γιατί «ξαφνικά» γίνανε τόσο σημαντικές. Ποιοι ήταν οι πολιτικοί-κοινωνικοί συσχετισμοί που τις τροφοδότησαν, τις θεσμοποίησαν και τις αναπαρήγαγαν μέσω (λιγότερο ή περισσότερο) κάθετων ιεραρχικών μηχανισμών; Αν τέτοια ερωτήματα μείνουν στην αφάνεια, επόμενο είναι να υποτιμηθεί το σημείο-κλειδί της όλης συζήτησης που δεν είναι άλλο από την *εθνικοποίηση* των πολιτιστικών διαφορών. Οι «κουλτούρες» για τις οποίες γενικά κι αόριστα κάνουν λόγο οι θιασώτες της «πολιτισμικής αυτοδιάθεσης», αποτελούν κουλτούρες με την *εθνογραφική*

κουλτούρες αυτές δεν είναι άχρωμες, μα κατέχουν έναν εθνικό χρωματισμό που διαφυλάττει την ουσία τους. Κι ακόμα πιο σημαντικό: τη στιγμή που εκφράζονται, δεν αποτελούν παρά το σύμπτωμα μιας κοινωνικής-πολιτισμικής κρίσης, μέσα απ' την οποία πολιτικά συγκροτούμενες κοινότητες επιδιώκουν να συμμετάσχουν (αν όχι ακριβώς σε μία αστική πολιτική μορφή) σ' ένα σύστημα κοινωνικών σχέσεων, τους όρους των οποίων καθορίζει η εμπορευματική μορφή τους, η αγορά, η ανάπτυξη της παραγωγικότητας και της κατανάλωσης κλπ. Αν δεν ληφθεί υπόψη αυτός ο παράγοντας, φυσιολογικό είναι έπειτα να εξιδανικεύουμε τα πολιτιστικά στοιχεία, θεωρώντας τα ως ιστορικά διαρκείς και πρωταρχικές πραγματικότητες που στέκονται έξω από το πεδίο των ταξικών ανταγωνισμών και καταφέρνουν να διατηρούν μία αναλλοίωτη ταυτότητα χωρίς να έχουν επηρεαστεί από τους μετασχηματισμούς που έφερε ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής και η εμφάνιση των εθνών-κρατών.

Αυτή η εξιδανίκευση (όπως αναφέραμε και στην

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1880 μέχρι τον αιματηρό εμφύλιο πόλεμο του 1936-39, το αναρχικό κίνημα της Ισπανίας αντιτάχτηκε όχι μόνο απέναντι στον κρατισμό και στον εθνικισμό αλλά ακόμα και στον τοπικισμό σ' όλες του τις μορφές. Παρά τη τεράστια απήχηση που είχε το κίνημα στην Καταλωνία, οι Ισπανοί αναρχικοί έβαλαν με συνέπεια την ανώτερη ανθρώπινη αρχή της κοινωνικής απελευθέρωσης υπεράνω της εθνικής απελευθέρωσης και αντιτάχτηκαν απέναντι στις εθνικιστικές τάσεις εντός της Ισπανίας, που τόσο συχνά διαίρεσαν τους Βάσκους, τους Καταλανούς, τους Ανδαλουσιανούς και τους Γαλικίους και τους δίχαζαν, ιδιαίτερα, από τους Καστιλλιάνους, που πολιτισμικά κυριαρχούσαν επί των μειονοτήτων της χώρας. Πράγματι, η λέξη «Ιβηρικός» μάλλον παρά «Ισπανικός», που εμφανίζεται στο όνομα Ιβηρική Αναρχική Ομοσπονδία (Iberian Anarchist Federation-F.A.I.), χρησίμευε για να εκφράζει όχι μόνο το χαρακτήρα της αλληλεγγύης που αγκάλιαζε ολόκληρη τη χερσόνησο αλλά και την αδιαφορία απέναντι στις εθνικές και τοπικές διακρίσεις μεταξύ Ισπανίας και Πορτογαλίας. Οι Ισπανοί αναρχικοί καλλιέργησαν την Εσπεράντο σαν «παγκόσμια» ανθρώπινη γλώσσα, με πολύ μεγαλύτερο ενθουσιασμό από οποιαδήποτε άλλη σημαντική ριζοσπαστική τάση, ενώ η «παγκόσμια αδελφότητα» παρέμεινε διαρκές ιδανικό του κινήματός τους, όπως άλλωστε ιστορικά συνέβη με τα περισσότερα αναρχικά κινήματα μέχρι σήμερα (Murray Bookchin «Ο εθνικισμός και το "Εθνικό Ζήτημα"», Κοινωνία και Φύση #05, 1993).

κή έννοια. Δεν μιλάμε απλά για τον τρόπο με τον οποίο κάποια ντύνεται και χορεύει ή για τις τυπικές ικανότητες ανάγνωσης και γραφής, αλλά για το ότι κάποιος μπορεί και εκφράζεται στο σωστό γλωσσικό ιδίωμα, ότι υιοθετεί τους ορθούς κανόνες συμπεριφοράς για το σύνολο της ζωής του, ότι μοιράζεται μία κοινή χρήση του ελεύθερου χρόνου, ότι αποδέχεται μια σειρά από προσδοκίες, απαιτήσεις και οδηγίες που αποτελούν υποχρεώσεις για τους κατόχους αυτής της κουλτούρας κλπ. Οι αποκλεισμένοι από αυτήν την κουλτούρα δεν αποκλείονται εξαιτίας της αποτυχίας τους να αποκτήσουν αυτές τις απαραίτητες γνώσεις, αλλά εξαιτίας του γεγονότος ότι τις έχουν προσλάβει στο *εσφαλμένο* γλωσσικό ιδίωμα, τις χρησιμοποιούνε υμνώντας τον λάθος θεό, τις μεταλλάσσουν δίνοντάς τους άλλη χρήση κ.ο.κ. Οι

αρχή της ενότητας) δεν αποτελεί ένα πρόσφατο επεισόδιο στη ριζοσπαστική σκέψη —μάλιστα, αν θέλουμε ν' αναζητήσουμε την πρώτη της εμφάνιση θα πρέπει ν' ανατρέξουμε ακόμα πιο πίσω από τα κοινωνικά κινήματα των 60s-70s, στα τέλη του 19ου αιώνα: ήταν η *ρομαντική παράδοση* (που σε καμία περίπτωση δεν θα έπρεπε να συγχέεται ή να περιορίζεται στο λογοτεχνικό της ρεύμα, μιας και επρόκειτο για ένα ευρύτερο φαινόμενο) που πρώτη και με σφοδρότητα εκφράστηκε εναντίον του νεωτερικού μοντέλου ζωής, εξιδανικεύοντας την εικόνα των προκαπιταλιστικών, παραδοσιακών κοινοτήτων. Κι αν πράγματι η πιο ριζοσπαστική τάση αυτού του «ρομαντικού αντικαπιταλισμού» δεν έπαψε να προσανατολίζεται σε μία μετακαπιταλιστική, αταξική κοινωνία, δεν είναι τυχαίο ότι υπήρξε και μία τροπή

ΛΥΣΕΙΣ ΤΩΝ QUIZ

QUIZ #1

Σωστή απάντηση το (δ). Το απόσπασμα έχει παρθεί από το σχέδιο προγράμματος του Κ.Κ.Ε. που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Νέος Κόσμος τον Μάρτιο του 1954. Αναφέρεται στο Δημήτρη Χατζής «Γύρω από τα προβλήματα της συνέχειας», Νέος Κόσμος #08, 1954. Αναδημοσιευμένο στο περιοδικό Ο Πολίτης #69-70, 1985.

QUIZ #2

Σωστή απάντηση το (γ). Τα αποσπάσματα έχουν παρθεί από άρθρο του Ζαχαριάδη με τίτλο «Η Ορθοδοξία» που δημοσιεύτηκε στον Ριζοσπάστη της 09/09/1945 (πηγή: <https://skta.gr/>).

“Μερικοί προσπαθούν να συντηρήσουν τις αυταπάτες και δημιουργούν νοσταλγίες, ιδιοκτησίες, ύμνους και σημαίες. Ανήκουμε όλοι στους τόπους που δεν γνωρίσαμε. Αν υπάρχει νοσταλγία είναι για τα πράγματα που ποτέ δεν είδαμε, για τις γυναίκες που μαζί τους δεν κοιμηθήκαμε κι ούτε ονειρευτήκαμε και για τους φίλους που δεν αποκτήσαμε ακόμα, τα βιβλία που δεν διαβάσαμε, τα φαγητά που αχνίζουν στη χύτρα κι ακόμα δεν τα δοκιμάσαμε. Αυτή είναι η αληθινή νοσταλγία, η μοναδική”

(Paco Ignacio Taibo II «Η σκιά της σκιάς», εκδόσεις Άγρα, 2006)

αντιδραστικού και συντηρητικού χαρακτήρα (η οποία έφτασε να επηρεάσει μέχρι και εθνικοσοσιαλιστικά μορφώματα). Όπου η νοσταλγία για έναν προβιομηχανικό τρόπο ζωής, μακριά από τον σύγχρονο πολιτισμό και την ορθολογικότητα και την ποσοτικοποίηση που αυτός παρήγαγε δεν κατευθύνθηκε σ' ένα ουτοπικό μέλλον, καταδικάστηκε να στραφεί στην παλινόρθωση περασμένων αξιών (φυλή, φατρία, θρησκευτικός μυστικισμός κ.ά.), να ταυτιστεί με την παράδοση και ν' αναβιώσει τον πνευματισμό πειραματιζόμενη με προ-νεωτερικές μορφές θρησκευτικής ζωής. Η σύγκριση, σ' αυτό το σημείο, με την αναβίωση του new-age και τις κοινότητες των hippies κάποιες δεκαετίες μετά είναι χαρακτηριστική.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, να συνοψίσουμε: ο «εθνικός πολιτισμός», όπως κι αν παρουσιάζεται αυτός, είτε ως τα έργα μιας σύγχρονης κοινωνίας που ορίζει πως «ό,τι είναι εθνικό είναι προοδευτικό» και «ό,τι είναι ξένο είναι απειλή και διάβρωση», είτε ως ένας τρόπος ζωής παρωχημένων/προκαπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής που ως τέτοιος ήταν κυρίαρχος

από τα ανδροκρατικά πολιτιστικά πρότυπα των αγροτικών κοινοτήτων περασμένων αιώνων, θα πρέπει κατά κύριο λόγο να είναι αντικείμενο κριτικής και όχι αποδοχής απ' όσες επιδιώκουν τον μετασχηματισμό αυτής της κοινωνίας. Δεν είμαστε διατεθειμένες να παραδοθούμε στους προσδιορισμούς μιας αποκλειστικής και αμετάλλακτης κουλτούρας, κι ούτε πιστεύουμε σε κάποιον εγγενή και εκ φύσεως πολιτιστικό εγκλεισμό των ανθρώπων σε a priori σχήματα. Για εμάς, πηγή έμπνευσης δεν μπορεί να είναι το κλείσιμο στον εαυτό, τα στεγανά πολιτιστικά κουκούλια και η παθολογική σχέση με την παράδοση, αλλά μια δημιουργική σχέση ή/και ρήξη με αυτά, το άνοιγμα στο διαφορετικό, η συνάντηση, ο συγκρητισμός, η επιμειξία.

“Από όταν είμαστε μικρές, μας λένε μέσα από τη μουσική και την τέχνη πόσο όμορφη είναι η Παλαιστίνη. Αλλά νομίζω ότι κάποια από αυτά τα πράγματα μάς επιβλήθηκαν. Όσοι-ες είναι προσφύγισες, αν τις ρωτήσεις πώς φαντάζονται την Παλαιστίνη, θα πουν, σαν δέντρα ελιάς, τόσο όμορφη, τόσο καθαρή, τόσο πράσινη. Αλλά δε νομίζω ότι αυτό ισχύει μερικές φορές στις πράξεις μας. Είναι δύσκολο να απαλλαγούμε από την παράδοση, τη θρησκεία, τις σημαίες, την πολιτική.

[...] Υπάρχει μια κουλτούρα εδώ που ακόμα κι αν

Αν αφήσουμε στην άκρη τον «πολιτισμό» και την «κουλτούρα», μία άλλη λέξη που προσπαθεί να καμουφλάρει τις πατριωτικές διαθέσεις πίσω από πιο εκλεπτυσμένες έννοιες είναι αυτή του «τόπου». Μάλιστα, έχουμε παρατηρήσει ότι αυτός είναι ο όρος που κατά κόρον χρησιμοποιείται από άτομα που ενώ υποτίθεται πως βγάζουν σπυριά όταν ακούνε για έθνη, κράτη και πατρίδες, βρίσκουν αυτήν την έννοια αρκετά βολική ώστε να φτάνουν στο σημείο να δικαιολογούν τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα πάνω σε μια βάση ότι αυτός υπερασπίζεται το «έδαφος και την ασφάλεια της κοινότητας» —σαν να επρόκειτο για το έδαφος μιας κάποιας κομμούνας και όχι το έδαφος της αποξενωτικής, διαχωρισμένης και βαθιά καταπιεστικής κοινωνικής κατασκευής που όλες γνωρίζουμε. Ο «τόπος» γι' αυτούς υποτίθεται ότι δεν είναι το έδαφος της εθνικής επικράτειας, μα πρώτα και κύρια η γη που γεννήθηκαν, οι γειτονιές που μεγάλωσαν, η γλώσσα που τους έδωσε την ικανότητα να εκφράζουν ό,τι νιώθουν μέσα τους, οι κοντινοί τους άνθρωποι και οι αναμνήσεις αυτών κλπ. Ποιος θα ήθελε να χάσει όλα αυτά —ένα κομμάτι του εαυτού του;

Είναι αλήθεια πως το κομμάτι της γης πάνω στο οποίο κάποια έζησε τα χρόνια της νιότης της, είναι στενά συνδεδεμένο με την ανάπτυξη των βαθύτερων συναισθημάτων της —με τις εντυπώσεις της παιδικής ηλικίας ειδικά να έχουν διαρκή επίδραση πάνω στην ψυχή της. Υπό αυτήν την έννοια ο «τόπος» όντως παραμένει ένα κοινωνικό-συναισθηματικό πλαίσιο με το οποίο είμαστε εσωτερικά εξοικειωμένοι. Από τότε, όμως, αυτό το συναίσθημα ταυτίζεται με την «εθνική συνείδηση»; Η προέκταση αυτών των συναισθημάτων στις λογικές τους συνέπειες, κάλλιστα θα μπορούσε να οδηγήσει στην αγάπη για τη «μάνα γη», την πανανθρώπινη αδελφσύνη, μία κοινή συνείδηση της ανθρωπότητας κλπ. Είναι η *εθνική ιδεολογία* που παίρνει την κάθε προσωπική ιστορία, την κάθε ιδιαίτερη συναισθηματική ταύτιση, το κάθε ξεχωριστό βίωμα, την κάθε εντύπωση που αντλήσαμε από την ανεξάντλητη ποικιλία των παιδικών μας χρόνων, τους χίλιους δυο διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους η καθεμιά μας αγάπησε, συγκρούστηκε, σημάδεψε και σημαδεύτηκε από τον στενότερο ή πιο διευρυμένο κύκλο γύρω της, για να τα εντάξει όλα αυτά βιαίως μέσα σε μία προκαθορισμένη φόρμα που αντικαθιστά κάθε αυθόρμητο και φυσικό δέσιμο στις προσωπικές μας σχέσεις με μια διατεταγμένη αγάπη για την πατρίδα. Γιατί αυτό είναι η «εθνική συνείδηση»: η βίαια συγκόλληση στοιχείων, συμπτώσεων και βιωμάτων χωρίς καμία εσωτερική σύνδεση κάτω από το αφηρημένο φαντασιακό του έθνους και της πατρίδας.

Και για να το κλείνουμε: ας μην ξεχνάμε πως, στην τελική, το ότι «δενόμαστε» με τον τόπο που γεννηθήκαμε ή συνηθίσαμε μεγάλωνοντας, δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε να συνδεθούμε συναισθηματικά με οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου, την ομορφιά του οποίου θα ανακαλύψουμε στο μέλλον.

δεν έχεις ιδέα για το τι θέλεις να σπουδάσεις, πηγαίνεις στο πανεπιστήμιο, αποφοιτάς, παίρνεις μεταπτυχιακό, παντρεύεσαι, κάνεις παιδιά με έναν άντρα με τον οποίο δεν είχες ζήσει ποτέ πριν. Τις περισσότερες φορές σου λένε τι να κάνεις. Οι γονείς, οι δάσκαλοι, τα αφεντικά. Είναι πραγματικά δύσκολο να βγεις από αυτήν τη φυλακή. Νομίζω ότι αυτό συμβαίνει σε όλο τον κόσμο. Είναι πραγματικά δύσκολο να ξεφύγεις από τις παραδόσεις και να πρέπει να ικανοποιήσεις τους πάντες, όλη την ώρα”

Ghada Hamdan (ψευδώνυμο), κάτοικος του Bil'in. Αναφέρεται στο Συλλογικό «Συνεντεύξεις με ριζοσπάστριες Παλαιστίνιες γυναίκες» (Καμιονέτα, 2023).

Ολα τα παραπάνω θα μπορούσαν να θεωρηθούν λιγότερο ή περισσότερο πειστικά, λιγότερο ή περισσότερο χρήσιμα όσον αφορά την ανάπτυξη μιας επιχειρηματολογίας απέναντι στο εθνικό ζήτημα. Ωστόσο υπάρχει κι ένας σκόπελος που ποτέ δεν θα μπορέσει να ξεπεραστεί όση προσπάθεια κι αν καταβληθεί: το γεγονός ότι μιλάμε για σκέψεις που γεννήθηκαν στα μυαλά κάποιων πρωτοκοσμικών, «δυτικών προνομιάτων», κι ως τέτοιες δεν μπορούν παρά ν' αποτελούν κομμάτι μίας συνολικότερης οριενταλιστικής θέασης και αντιμετώπισης των κοινωνιών της «ανατολής».

Η μέθοδος είναι γνωστή κι επιτυχημένη: εφόσον κάθε λόγος για την ανατολή, το ισλάμ κλπ. είναι α priori δυτικοκεντρικός και οριενταλιστικός, τότε ακόμη και οι απόπειρες που προσπαθούν να μείνουν εκτός αυτού του θεωρητικού πλαισίου, να το θέσουν υπό κριτική ή, τέλος πάντων, να κινηθούν προς μία ριζοσπαστική κατεύθυνση, είναι κι αυτές με τη σειρά τους εξουσιαστικές και οδηγούν αναπόφευκτα στην αναπαραγωγή των γνωστών στερεοτύπων. Όταν θεωρείται δεδομένο πως από τη στιγμή που ζεις σ' ένα διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο, είσαι ανίκανος να κατανοήσεις (πόσο μάλλον να κρίνεις!) τις πράξεις των ανθρώπων που ζούνε κάπου αλλού, τότε δεν υπάρχουν και πολλές επιλογές: απλά δεν σου πέφτει λόγος να μιλήσεις γι' αυτό —ή αν τολμήσεις να μιλήσεις, είσαι οριενταλιστής. Με μία κρίσιμη υποσημείωση: μπορείς στην πραγματικότητα να μιλήσεις, με την προϋπόθεση ότι τα λόγια και οι σκέψεις σου θα λειτουργήσουν αποκλειστικά ως τα παλαμάκια για τις πράξεις κάποιων άλλων —πολύ πιο γενναίων, πολύ πιο ηρωικών, πολύ πιο σημαντικών από εσένα. Γιατί το πρόβλημα δεν βρίσκεται γενικά στο να τοποθετείται κανείς επί του ζητήματος, αλλά ειδικά στο να ασκεί κριτική στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα από μια ριζοσπαστική σκοπιά.

Φυσικά κι αυτός ο τρόπος θέασης των πραγμάτων δεν αποτελεί κάποια καινοτομία, αλλά κρατάει από την πρώτη στιγμή που οι δυτικοί ακτιβιστές των 60s-70s, απογοητευμένοι από τη «βολεμένη» εργατική τάξη των χωρών τους, εναπόθεσαν όλες τους τις ελπίδες για κάποιον επαναστατικό μετασχηματισμό της κοινωνίας στα εθνικοαπελευθερωτικά αντάρτικα των αποικιοκρατούμενων περιοχών. Και το πρόβλημα δεν βρισκόταν φυσικά στο ότι αναγνωριζόταν η σημασία αυτών των αγώνων, αλλά στο ότι κάποιοι ισχυρίζονταν ότι μόνο αυτοί οι αγώνες θα πραγματοποιούσαν την επανάσταση. Το πρόβλημα δεν ήταν ότι επιτέλους λαμβάνονταν υπόψη ο βαθμός καταπίεσης του «άλλου», αλλά ότι αυτό έκανε κόσμο και κοσμάκη να υποκύψει σε μία πολιτική της ενοχής, δηλαδή να αισθανθεί προσωπικά υπεύθυνος για τον ρατσισμό ή για τις αποικιοκρατικές πολιτικές

“Εκεί όπου υπάρχουν έμπρακτες επαναστατικές συνθήκες, καμιά θεωρία δεν είναι πολύ δύσκολη”

Internationale Situationniste, 1966

της χώρας του και να αναγάγει, ουσιαστικά, την πολιτική σε αυτομαστίγωση και ηθικισμό. Σε περιπτώσεις, πάλι, που εμφανιζόταν μία οποιαδήποτε κριτική στα προφανή όρια των εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων, οι φορείς της αποκηρύσσονταν και κατηγορούνταν ως αποτυχημένοι στο ν' αναγνωρίσουν τα ίδια τους τα προνόμια —μία λογική που εκπορευόταν από την πεποίθηση πως οι λαοί αυτοί δεν θα μπορούσαν να κάνουν λάθος.

Για να έρθουμε στο σήμερα, είναι αξιοσημείωτο πως ενώ με μεγάλη ευκολία εξαπολύονται αυτές οι κατηγορίες περί της δημιουργίας ή αναπαραγωγής αναπαραστάσεων σχετικά με αυτό το «κάτι» που είναι η «ανατολή», αυτό το «κάτι» ποτέ δεν ορίζεται από την άλλη μεριά, παρά μόνο υπονοείται. Ενώ σημειώνεται με επιμονή ότι κάποιοι μιλάνε για «αυτό» ενώ δεν θα έπρεπε, ενώ αναλύεται το πόσο άστοχες είναι οι τοποθετήσεις τους σε σχέση με «αυτό», ποτέ δεν διαβάζουμε κάποια συγκεκριμένη θέση απέναντι σε αυτό. Και το γιατί είναι προφανές: γιατί αν έμπαιναν στον κόπο όλοι αυτοί να ορίσουν το τι είναι και τι δεν είναι αυτό το «κάτι» για το οποίο μας μιλάνε και μας εγκαλούνε πόσο λάθος τα λέμε, τότε θα μπορούσαν να κατηγορηθούν και οι ίδιοι ως οριενταλιστές! Οπότε η όλη επιχειρηματολογία εξαντλείται στην κατάδειξη του «δεν είναι ωστόσο αυτό που λες εσύ», είναι «κάτι άλλο», κάτι το οποίο δεν μπορούμε να το κατανοήσουμε, γιατί βρίσκεται εκτός της εμβέλειας της σκέψης μας. Με πιο απλά λόγια; Από το

να πάρει κανείς συγκεκριμένη θέση σχετικά με τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα που θέτουν οι ίδιες οι αγωνιζόμενες στις χώρες αυτές (και εντέχνως αποσιωπούνται γιατί δεν συμφέρουν το εθνικό αφήγημα), καλύτερα ας πετάξουμε την μπάλα στην εξέδρα.

Προχωρώντας, κάτι άλλο που αξίζει να σημειωθεί είναι και το εξής: εάν θεωρήσουμε τον οριενταλισμό ως ένα σύνολο παραδοχών και στερεοτύπων μέσα από το οποίο περνά η αντίληψη που εμείς οι δυτικοί έχουμε για την ανατολή (ώστε έτσι να νομιμοποιείται η ανωτερότητα του δυτικού πολιτισμού και οι πολιτικές του), αντιλαμβάνεται κανείς ότι ένα σημαντικό συστατικό κομμάτι του είναι και η συγκάλυψη της ποικιλομορφίας και των αντιθέσεων που χαρακτηρίζουν αυτές τις κοινωνίες. Μιλάμε, δηλαδή, για μία ομογενοποιητική-ισοπεδωτική αντίληψη ολόκληρων κοινωνικών συνόλων στη βάση ενός σκεπτικού που λέει πως «όλοι οι μουσουλμάνοι είναι σκοταδιστές», «όλοι οι μουσουλμάνοι είναι φανατικοί θρησκόληπτοι» κλπ. Κι έτσι ερχόμαστε στο εξής παράδοξο: να βλέπουμε να καταδεικνύονται ως «οριενταλιστικές», και οι απόψεις που προσπαθούν ν' αναδείξουν ακριβώς αυτό, δηλαδή ότι αυτές οι κοινωνίες σπαράσσονται από χίλιες δύο συγκρούσεις κι ανταγωνισμούς στο εσωτερικό τους (ακριβώς γιατί έχουν δομηθεί πάνω σε σχέσεις κυριαρχίας κι εκμετάλλευσης), οπότε είναι άτοπο και μη-προωθητικό το να τις ομογενοποιούμε είτε με εθνικούς είτε με θρησκευτικούς όρους (βλέπε «οι Παλαιστίνιοι αυτό» ή «οι μουσουλμάνοι το άλλο»). Κατηγορούνται, εν ολίγοις, κάποιοι για το ότι επιμένουν να μην βλέπουν τις κοινωνίες αυτές με αδιαφοροποίητο τρόπο· κατηγορούνται για το ότι επιμένουν να υποδεικνύουν ότι κι εκεί υπάρχουν εκμεταλλευτές κι εκμεταλλεζόμενοι, διευθυντές και διευθυνόμενοι όπως κι εδώ. Και με συνεχόμενα άλματα λογικής και νοητικές ακροβασίες αυτό βαφτίζεται τσουβάλιασμα, γενίκευση, οριενταλισμός και πάει λέγοντας.

Αν θέλουμε να λέμε τα πράγματα με τ' όνομά τους, όποιος ψάχνει για κάποιου είδους τσουβάλιασμα ας ψάξει στους τρόπους με τους οποίους ο οριενταλισμός πλασάρεται ως ένας αναλλοίωτος, ενιαίος και γραμμικός λόγος (ή ορθότερα: ένα σύνολο λόγων) μέσα στην ιστορία που προεκτείνεται αυτούσια από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Άλλωστε αυτό δεν επιτυγχάνεται όταν κάποιος βάζει δίπλα-δίπλα παραθέματα του Αισχύλου και του Βίφο ώστε ν' αποδειχθεί μία κάποια ταύτιση κάτω από τη γενικευτική ταμπέλα του «οριενταλισμού»; Στα μάτια μας, ωστόσο, ένας τέτοιος λόγος έχει όνομα και λέγεται υπεριστορικός, αυτονομείται στην ουσία από τα πραγματικά υποκείμενα

που τον εκφέρουν και φαίνεται να κατέχει τις μεταφυσικές διαστάσεις μίας καθαρής ουσίας, η οποία μπορεί και μεταβιβάζεται πέρα και έξω από κοινωνικές επιδράσεις. Όταν τσουβαλιάζονται τα κοινωνικο-ιστορικά πλαίσια παραγωγής αυτών των λόγων κι όταν μάλιστα αυτά τα δύο ταυτίζονται, τότε μάλλον δεν παίζει και κανένα σπουδαίο ρόλο το πώς παράγονται αυτοί οι λόγοι, από ποια θέση εκφέρονται, πώς (και αν) μεταβλήθηκαν από τις κοινωνικο-ιστορικές εξελίξεις κλπ.

Εξάλλου (κι αν θέλουμε να είμαστε συνεπείς με τ' αναλυτικά μας εργαλεία), αν είναι οριενταλισμός το να θεωρείς ότι μία οικουμενική αντίληψη των πολιτικών σου θεωριών για το έθνος, τη θρησκεία κλπ. «επιβάλλει» περιεχόμενα σε κοινωνικές ομάδες με διαφορετικές πολιτισμικές καταβολές, τότε το να υποστηρίζεις ότι οι αντιλήψεις σου είναι μεν σωστές, αλλά είναι πολύ «προωθημένες» για την κατάσταση στην οποία κάποιοι βρίσκονται, τι είναι; Πώς ονομάζεται το να ισχυρίζεσαι ότι στον δικό σου τόπο έχεις περάσει από τα απαραίτητα «στάδια» και είσαι έτοιμος για την «πραγματική» ταξική πάλη, ενώ για κάποιους άλλους, «καθυστερημένους», δεν είναι τώρα η στιγμή και ο καιρός για να μπάνουν τέτοια ζητήματα γιατί οι προτεραιότητες είναι άλλες;

Στην πραγματικότητα, όσοι σκέφτονται έτσι απλά κάνουν τα πάντα ώστε να μην έρθει ποτέ αυτός ο καιρός. Απεναντίας, εμείς θεωρούμε ότι σε κάθε κοινωνία υπάρχει η δυνατότητα να αναπτυχθούν ριζοσπαστικά κινήματα ενάντια σε κάθε εξουσία. Και αν οι χειραφετητικές διεργασίες έχουν διαφορετικές ταχύτητες σε κάθε κοινωνία εμποδίζοντας τα διάφορα κινήματα να έπεκταθούν πέρα από τα όρια της εθνικής περιοχής που αρχικά εμφανίζονται, υπάρχει πάντα η πιθανότητα ενός συγχρονισμού και της επικοινωνίας αυτών των κινήματων. Αλλά πώς να επιτευχθεί αυτό όταν το 90% του δυτικού προπαγανδιστικού υλικού υπέρ τον αγώνα των Παλαιστινίων ή των Κούρδων αναλώνεται στις «εξωτικές» εικόνες ένοπλων μαχητών και μαχητριών για την ελευθερία; Δεν είναι άραγε λανθάνων οριενταλισμός το να κατασκευάζεις αυτές τις κοινωνίες ως «ευγενείς αγρίους» πάνω από τους οποίους δεν έχει περάσει ακόμη η νεωτερικότητα ή ως κάποιους που «δεν αντιλαμβάνονται τα περιεχόμενά μας»; Εμείς πιστεύουμε ότι οι κατηγορίες με τις οποίες ερμηνεύουμε τον κόσμο είναι έγκυρες και για αυτές τις κοινωνίες, όχι γιατί είμαστε κάποια πεφωτισμένη δυτική πρωτοπορία, αλλά γιατί οι ίδιες αγωνιζόμενες σ' αυτούς τους τόπους μας δείχνουν έμπρακτα πως τα διακυβεύματα του εθνικισμού εκεί είναι τα ίδια μ' αυτά που γνωρίζουμε και βιώνουμε εμείς εδώ.

Και κάπως έτσι φτάνουμε σ' αυτό το περιβόητο «εδώ» και «εκεί». Η απόσταση μεταξύ των οποίων παρουσιάζεται ως αζεπέραστη από κάποιους όχι γιατί έτσι είναι, μα γιατί (όσο και να ισχυρίζονται το αντίθετο) απλά δεν θέλουν ποτέ αυτή να διανυθεί.

Όταν λέμε ότι η απόσταση μεταξύ δύο σημείων μέσα στη γεωγραφία της εκμετάλλευσης και του θανάτου που μας επιφυλάσσουν οι κυρίαρχοι είναι μικρή, δεν σημαίνει ότι αυτή δεν υφίσταται. Οι καπιταλιστικές προσταγές προελαύνουν σε διάφορα μέτωπα ενός κοινού πολέμου —αν μπορούμε να το περιγράψουμε έτσι. Κάποιες βομβαρδίζονται με βόμβες· γι' αυτές η δοκιμασία του πολέμου είναι μια δοκιμασία επιβίωσης. Άλλοι «βομβαρδίζονται» με δόσεις αναδιάρθρωσης, ανασφάλειας, μπατσοκρατίας, προπαγάνδας· γι' αυτούς ο πόλεμος αποτελεί μία δοκιμασία πράξης και λόγου: μία οργανωμένη και συνεχή απόπειρα διανοητικής και συναισθηματικής λεηλασίας ώστε αντί να βρίσκονται σε θέση να εννοήσουν και να δράσουν, αντ' αυτού παρακολουθούν παθητικά την καταστροφή και τον θάνατο των άλλων.

Δεν θα μπορούσε να ήταν αλλιώς, εφόσον ο καπιταλισμός είναι μία οικουμενική κοινωνική σχέση. Μπορεί η γεωγραφική επέκταση αυτής της σχέσης να μην πραγματοποιείται με έναν ομοιογενή τρόπο παντού, ωστόσο δεν παύει να εντάσσει οργανικά τα διαφορετικά μέρη αυτού του παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας κι εκμετάλλευσης σε ένα καπιταλιστικό όλον. Θα μπορούσαμε να το παρομοιάσουμε σαν ένα σώμα που απαρτίζεται από διαφορετικά όργανα, τα οποία οφείλουν να λειτουργήσουν από κοινού. Οι λόγοι για τους οποίους η βία του κεφαλαίου εμφανίζεται με διαφορετικές μορφές και σε

διαφορετική ένταση σε διάφορες περιοχές του κόσμου είναι ιστορικοί κι έχουν να κάνουν με τη δυναμική της τοπικής αλλά και παγκόσμιας πορείας της καπιταλιστικής ανάπτυξης και των ταξικών συγκρούσεων ή τυχόν ιδιαίτερους γεωστρατηγικούς παράγοντες. Γι' αυτό και αλλού αυτή η βία εκφράζεται με βόμβες, πείνα και φυσικές καταστροφές, κι αλλού με κατάθλιψη, αυτοκτονίες και εργατικά ατυχήματα. Ακόμη κι εντός της ίδιας χώρας μπορεί να υπάρχουν διαβαθμίσεις και διαφορετικές αποχρώσεις αυτής της βίας (βλέπε την εξαθλίωση των γκετοποιημένων πληθυσμών στις Η.Π.Α. ή την καταστροφή της Νέας Ορλεάνης κατά τον τυφώνα Κατρίνα).

Αυτό που επίσης δεν πρέπει να ξεχνάμε είναι πως η απόσταση μεταξύ του «εδώ» και του «εκεί» μικραίνει και μ' έναν εντελώς διαφορετικό, ανταγωνιστικό προς την εξάπλωση της βίας του κεφαλαίου, τρόπο: μιλάμε εδώ για την «εξάπλωση» των εμπειριών αγώνα, της αντίστασης και της θέλησης για ζωή απ' όσες έμπρακτα αμφισβητούν σύνορα και θανατοπολιτικές, παλεύουν για την ορατότητά τους και θέτουν επί τάπητος το ζήτημα ξεπεράσματος των κοινωνικών διαχωρισμών. Είναι η κίνηση των μεταναστριών που (πέρα απ' όλα τ' άλλα) διαλύει την οφθαλμαπάτη τού να βρίσκμαστε μόνιμα έξω από το μάτι του κυκλώνα και προκαλεί τον καθένα μας ν' αναμετρηθεί με τις δικές του «εξωτερικότητες» και «ασφάλειες» που παράγει η επιβίωση μέσα σε μητροπολιτικές θερμοκοιτίδες· η συνήθεια και η ευκολία τού να φτιάχνεις μικρόκοσμούς μόνο ως εκεί που φτάνει η μύτη σου.

Όλα τα παραπάνω μάς κάνουν δύσπιστες μπροστά στη συνήθη επωδό που λέει πως «δεν μπορεί να μιλάει κανείς από απόσταση ή για πράγματα που δεν έχει βιώσει». Σίγουρα δεν είναι προωθητικό το να υποδεικνύει κανείς τι πρέπει να γίνεται κάπου αλλού, και μάλλον μοιάζει άκομψο το να κριτικάρει κανείς τις πράξεις κάποιων που βρίσκονται χιλιόμετρα μακριά, μέσα στη φωτιά του αγώνα, αλλά ο *τρόπος* που αυτοί αντιλαμβάνονται και δικαιολογούν τη δραστηριότητά τους, καθώς και *λόγος τους* που επαναλαμβάνεται στο εξωτερικό από άλλες ομάδες, αυτά τουλάχιστον χρήζουν συζήτησης. Στην πραγματικότητα, το γεγονός ότι κάποιοι έχουν ζήσει τα γεγονότα, ενώ κάποιες άλλες όχι, δεν θα έπρεπε *αυτομάτως* να κάνει την ανάλυση των πρώτων περισσότερη σωστή από αυτή των δεύτερων. Το να έχεις ζήσει τα γεγονότα δεν σου παρέχει απαραίτητα μια ακριβέστερη, πιο ξεκάθαρη και πιο διαφωτιστική οπτική των γεγονότων, και σε καμία περίπτωση δεν σε εξουσιοδοτεί να αρνηθείς «σε αυτόν που δεν έχει κάνει τίποτα» το δικαίωμα κριτικής —αν ήταν έτσι οι σύντροφοι των Ισπανών αναρχικών από το εξωτερικό κατά τη διάρκεια της επανάστασης του '36 θα έπρεπε να το βουλώσουν μπροστά στις τραγικές αποφάσεις της ηγεσίας της C.N.T. αντί να επιδοθούν στη διεισδυτική κριτική στην οποία επιδόθηκαν.

Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, το να πιστεύεις ότι η γνώμη των άμεσα εμπλεκόμενων έχει μεγάλη αξία, ενώ η γνώμη των ανθρώπων χωρίς άμεση εμπειρία θεωρείται άχρηστη και θεμελιωδώς λανθασμένη σημαίνει καταρχήν τρία πράγματα: πρώτον, ότι οποιαδήποτε απόπειρα ανάλυσης υπολείπεται εξ' ορισμού σε σχέση με το βίωμα. Δεύτερον, αναπαράγεται ένας λανθασμένος διαχωρισμός μεταξύ «ορθού λόγου» και βιώματος, τοποθε-

τώντας το δεύτερο σε μία οντολογικά ανώτερη θέση. Τρίτον, τίθενται τα θεμέλια μιας *πολιτικής προσόδου* του βιώματος, εφόσον όσο πιο κοντά και έντονα βιώνει κάποια κάτι, τόσο πιο μακριά εξοβελίζεται η ανάγκη ερμηνείας του. Κι αναρωτιόμαστε εμείς: η συντριπτική πλειοψηφία των εθνικισμών σε πραγματικές εμπειρίες κατοχής και καταπίεσης δεν βασίζεται; Παίρνοντας το πιο ακραίο παράδειγμα, και ο ναζιστικός εθνικισμός στην καταπιεστική εμπειρία της συνθήκης των Βερσαλλιών και στην είσοδο των Γάλλων στην κοιλάδα του Ρουρ (όπου υπήρξε εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας με νεκρούς ναζί) βασίστηκε. Μήπως δεν βίωνε «καταπίεση» το γερμανικό έθνος μετά την ήττα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου; Αυτό, βέβαια, δεν μπορεί να είναι δικαιολογία για τη στήριξη οποιουδήποτε εθνικισμού. Αντίθετα, αυτό που μας δείχνει είναι πως η βιωμένη εμπειρία της κατοχής δεν οδηγεί αυτόματα σε μία πιο εύστοχη ανάλυση, αλλά πολλές φορές απλά τροφοδοτεί λαϊκισμούς κι εθνικισμούς.

Ακόμη, δεν μπορούμε να παραγνωρίζουμε το γεγονός πως αυτό που ονομάζουμε «η άποψη των άμεσα εμπλεκόμενων» δεν είναι ποτέ κάτι το ενιαίο ή μοναδικό. Όποιος ακούσει αυτούς τους ανθρώπους, θ' αντιληφθεί ένα τεράστιο συνονθύλευμα διαφορετικών απόψεων, οι οποίες συχνά αποκλίνουν ακόμα και στη βάση τους. Στην πραγματικότητα, συνήθως αυτοί που ισχυρίζονται πως η κριτική εξ' αποστάσεως αγνοεί τους άμεσα εμπλεκόμενους είναι αυτοί που συχνά απομονώνουν μόνο μία τάση από ένα πολυσυλλεκτικό σύνολο και αγνοούν ή υποβαθμίζουν άλλες. Έτσι, οι φωνές των Παλαιστίνιων γυναικών που καταφέρονται ενάντια στη Χαμάς, για παράδειγμα, αγνοούνται, ενώ αντίθετα τα πατριωτικά συνθήματα που καλούν σε ένοπλο αγώνα αναπαράγονται σαν να είναι τα μόνα που υπάρχουν. Αυτό, κατά τη γνώμη μας, λέγεται πολεμική προπαγάνδα, όχι ενδιαφέρον, αλληλεγγύη ή ενσυναίσθηση. Μέσα από αυτό πρίσμα, λοιπόν, καταλαβαίνουμε ότι υπάρχει πάντα μία πολιτική διάσταση μέσα από την οποία καλούμαστε να αξιολογήσουμε την πολιτική βαρύτητα ενός αγώνα· μία διάσταση που περιλαμβάνει κριτήρια, αξιολογικές κρίσεις ή αξιακά συστήματα που υπερβαίνουν το κριτήριο της άμεσης βιωμένης εμπειρίας των αγωνιζόμενων —χωρίς βέβαια να το παραγνωρίζει κιόλας. Γι' αυτό και δεν υπάρχει καμία περίπτωση να υποστηρίξουμε γενικά και άκριτα οποιαδήποτε αντίληψη φέρει μία αγωνιζόμενη κοινωνική ομάδα για τον εαυτό της. Η αλληλεγγύη τροφοδοτείται και προκύπτει από κοινά οράματα —δεν αποτελεί μία απλή έκφραση συμπάθειας, ούτε και πλυντήριο συνειδήσεων.

**“ΚΑΠΟΤΕ
Ο ΑΕΡΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΦΤΑΝΕΙ ΩΣ ΕΔΩ
ΜΕ ΤΙΣ ΡΑΓΕΣ ΤΟΥ ΤΡΕΝΟΥ”**

Στέρεο Νόβα "Ο αόρατος άνθρωπος", 1994

WALKING ON THE WATER IN A SEA OF DESPAIR

CATHARSIS, 1999¹⁰

Προχωρώντας, ωστόσο, αυτήν τη συζήτηση για το πώς ακριβώς μπορούν να βρεθούν οι συνδέσεις μεταξύ του «εδώ» και του «εκεί» και πώς μπορεί να προσεγγιστεί η πολυπλοκότητα των διαφορετικών βιωμάτων, γρήγορα αντιλαμβανόμαστε ότι αυτό δεν είναι κάτι εύκολο εάν θέλουμε να ξεπεράσουμε το σημείο των θεωρητικών μεγαλοστομιών. Ευτυχώς πάνω σ' αυτό υπάρχει η συσσωρευμένη εμπειρία τόσων και τόσων προσπαθειών, πρωτοβουλιών και κινητοποιήσεων (με τις επιτυχίες και τις αποτυχίες τους) που διαμορφώθηκαν από κοινού μεταξύ ντόπιων και μεταναστών, και είναι εκεί που θα πρέπει ν' αναζητηθεί η όποια προοπτική μπορεί να υπάρξει —και όχι στις σελίδες ενός περιοδικού δρόμου. Εδώ θ' αρκεστούμε να σχολιάσουμε τη χρήση του όρου «απελπισία» που έκανε ο Bifo (τον οποίο εμείς παραθέσαμε στο προηγούμενο τεύχος του Σορολόπ) όταν θέλησε ν' αναλύσει το σημείο ταύτισης που βρίσκει μεταξύ των καταληψιών φοιτητών στις Η.Π.Α. και των αγωνιζόμενων Παλαιστίνιων.

Είναι εύλογο για εμάς πως όσες κινητοποιούνται τόσο καιρό υπέρ των Παλαιστίνιων, συνειδητά ή ασυνείδητα συνέδεσαν τη βία του ισραηλινού κράτους (και των συμμάχων του) με την αντίστοιχη βία της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης στις δυτικές μητροπόλεις. Κατάλαβαν ότι η ίδια διαδικασία που κάνει τη ζωή αναλίσσιμη και ανασφαλή εδώ, είναι που ξεδιπλώνεται μ' έναν βάρβαρο τρόπο εκεί.

Κάνοντας, λοιπόν, ένα zoom in στην καθημερινότητά μας, η «απελπισία» είναι άραγε μία έννοια που δεν αντικατοπτρίζει τα συναισθήματα που γεννά αυτή

η πραγματικότητα της αποξένωσης, της μοναξιάς, της ολοένα εντεινόμενης ατομικοποίησης και των καθημερινών ταπεινώσεων και καταναγκασμών που χαρακτηρίζουν τη ζωή στις σύγχρονες μεγαλופόλεις; Αν αυτή η έννοια μάς φαίνεται αδιέξοδη, άραγε είναι προτιμότερο ή πιο «πολιτικά ορθό» να μιλήσουμε για μία *ολοκληρωτική αίσθηση ήττας και αδυναμίας*; Ας μη γελιόμαστε, το ζήτημα δεν είναι πώς θα ονοματίσει κανείς τις τάσεις ατομικής φυγής, απομόνωσης και αναχωρητισμού που έχουν επικρατήσει σ' ένα μεγάλο κομμάτι των αγωνιζόμενων εδώ και χρόνια, αλλά πώς θα τις πολεμήσει.

Ισχύει ότι όλα τα παραπάνω συναισθήματα μυριάδες φορές έχουν παραλύσει κάθε όρεξη για κίνηση και δημιουργία. Ακόμα χειρότερα, έχουν υπάρξει στιγμές που αυτό το αίσθημα ματαιότητας επιχειρήθηκε να πλασαριστεί και ως πολιτική πρόταση, με πιο κραυγαλέα από αυτές να είναι το γνωστό σύνθημα «no future» που χαρακτήρισε ένα κομμάτι της πρώιμης punk υποκοουλτούρας. Ένα «no future» που, αν και εκκινούσε από μία ανάγνωση της ψυχροπολεμικής συνθήκης που επικρατούσε τότε (απειλή της πυρηνικής καταστροφής, νεοφιλελεύθερη επέλαση, ήττα των κινημάτων του '68 κ.ά.), κατά γενική ομολογία έγινε αντιληπτό ως ένα μεταφυσικό «δεν υπάρχει μέλλον», δικαιολογώντας έτσι τα πιο αυτοκαταστροφικά μονοπάτια που θα μπορούσε να πάρει κάποιος που ένιωθε στο πετσί του τη ματαιότητα εκείνης της εποχής.

Συνεπώς είναι αλήθεια πως υπάρχει μια νοητή πορεία που εκκινεί από την απελπισία, περνάει από τη θυματοποίηση και καταλήγει στον ανθρωπισμό και τους αυτόκλητους σωτήρες. Είναι, όμως, αυτή η μοναδική επιλογή που μπορεί να υπάρξει;

Στο προηγούμενο τεύχος του Σορολόπ, σχολιάζοντας το παράθεμα του Bifo, *αρνηθήκαμε μία τέτοια προδιαγεγραμμένη πορεία*. Και αντιτάξαμε πως «[...] ίσως αυτή η αίσθηση του «δεν υπάρχει μέλλον» μετατρέπεται σε «δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε» και τελικά σε «*τώρα γράφουμε ιστορία*»». Γιατί κρίναμε αναγκαίο να βάλουμε αυτήν την κρίσιμη συμπλήρω-

ση; Μα γιατί γνωρίζουμε από πρώτο χέρι πως εάν δεν υπάρξει αυτή η *μεταστροφή* του συναισθήματος της απελπισίας σε συλλογικές, ανταγωνιστικές διαδικασίες, τότε ναι, με μαθηματική ακρίβεια η απελπισία ισοδυναμεί με την υποχώρηση σε θύλακες ψυχολογικοποίησης των συλλογικών μας αποτυχιών, την άρνηση της επαναστατικής αλλαγής, την ακύρωση κάθε τι ανατρεπτικού. Κι είναι ακριβώς γι' αυτό που η παρατήρηση του Bifo αποκτά αξία! Γιατί συγκρίνοντας τις συνθήκες του τώρα με τις συνθήκες του '68 δεν κλείνει τα μάτια μπροστά στη φανερό αντίθεση της έλλειψης οποιουδήποτε θετικού προτάγματος για το μέλλον. Κι αντί μια τέτοια καταστροφή του συλλογικού/οραματικού να σημάνει την παράλυση, αντιπροτείνει τη συνειδητοποίηση της καθολικής βίας που δεχόμαστε όχι ως μια αφορμή για να γλείφουμε η μία τις πληγές της άλλης, αλλά ως κινητήριο μοχλό για να προκαλέσουμε εμείς με τη σειρά μας χτυπήματα στο σώμα αυτής της mega-μηχανής που προκαλεί τόσο δυστυχία! Όσοι (κάνουν πως) δεν καταλαβαίνουν αυτήν την κρίσιμη αντιστροφή, όσοι πλασάρουν ως μονόδρομο την πρώτη ανάγνωση που αναφέραμε που υποδεικνύει ως μοναδικό παράγωγο της απελπισίας την ανθρωπιστική διαχείριση, απλά το κάνουν γιατί έχουν κάτι να κεφαλαιοποιήσουν από αυτό. Είναι για να δημιουργήσουν ενοχικά σύνδρομα στον κόσμο που δεν είναι ακατάβλητοι μαχητές του ταξικού πολέμου; Είναι για να πλασαριστούν οι ίδιοι ως τέτοιοι; Είναι για να καταπνίξουν ως *ντροπή* κάθε αίσθηση αδυναμίας; Είναι για κατασκευάσουν ακόμα πιο έντονα μία εικόνα αντίθεσης μεταξύ όσων νιώθουν απελπισία εδώ και όσων δεν γίνεται να νιώθουν απελπισία εκεί; Είναι όλα αυτά μαζί;

Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε —κι ίσως τελικά δεν έχει και τόση σημασία. Σημασία για εμάς έχει ότι είμαστε διατεθειμένες να εξερευνήσουμε τις πτυχές της άλλης ανάγνωσης, αυτής που δεν στρέφει το βλέμμα μακριά από τις αδυναμίες μας. Αντίθετα, τις κοιτάμε κατάματα και ψάχνουμε να βρούμε όμοιούς μας στον δρόμο ώστε να νιώσουμε έστω και λίγο ότι είμαστε *μαζί* σε κάτι ζωντανό, δημιουργικό, σε κάτι που έχει νόημα.

10. Οι Catharsis ήταν ένα αμερικάνικο πολιτικοποιημένο hardcore συγκρότημα των 90's. Μέλη του αρθρογραφούσαν σε διάφορα fanzines της εποχής ή/και είχαν/έχουν πολυετή παρουσία σε πολιτικές οργανώσεις των Η.Π.Α. Ο κιθαρίστας του συγκροτήματος, Dan Young, την 1η Αυγούστου του '99 πήρε ναρκωτικά μέχρι θανάτου. Μέσα από τα λόγια των bandmates του, ο Dan ήταν κάποιος «που πάλευε με την κατάθλιψη, γιατί ήταν ένα όμορφο, ευαίσθητο και ειλικρινές άτομο σε μια κοινωνία που τσακίζει την ομορφιά και την ειλικρίνεια. Αυτό που του συνέβη θα μπορούσε να συμβεί σε οποιοδήποτε μέλος της μπάντας, και οι υπόλοιποι/ες από εμάς χρωστάμε την επιβίωσή μας στην γενναίο-δωρία των άλλων. Ας φτιάξουμε έναν κόσμο στον οποίο κανένας ποτέ δεν θα θελήσει να φύγει» (πηγή: <https://90svortnvis.wordpress.com/>).

ΣΧΟΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ

«ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΛΗΜΜΥΡΑ»

ΤΗΣ 7^{ης} ΟΚΤΩΒΡΗ

Ναι, (ακόμα) αναζητούμε τη ζωντάνια και τη δημιουργία. Ναι, έχουμε συνδέσει κάθε έννοια επαναστατικής αλλαγής των κοινωνικών σχέσεων μ' αυτές τις λέξεις. Και γι' αυτό δεν ξέρουμε αν θα πρέπει να καγχάσουμε ή ν' απελπιστούμε που κάποιοι επιμένουν να χαρακτηρίζουν την επίθεση της 7^{ης} Οκτώβρη ως «επαναστατική πράξη», «έφοδο στον ουρανό» ή «προλεταριακή εκδίκηση». Αναγκαζόμαστε, λοιπόν, εδώ να επανέρθουμε σ' ένα θέμα στο οποίο έχουμε αναφερθεί ξανά στο Σορολόπι: αυτό της κινηματικής αντίβιας, της ποιότητας και των στοχεύσεών της.

Δεν γνωρίζουμε πώς ακριβώς θα μοιάζει η επανάσταση, αλλά (χωρίς ν' αρνούμαστε τον βίαιο χαρακτήρα της) δεν πιστεύουμε ότι αυτή θα είναι μία σειρά νικών του στρατού των προλετάρων επί του στρατού των καπιταλιστών (πόσο μάλλον μια επιχείρηση κάποιων ειδικά εκπαιδευμένων κομάντο που σκορπάνε τον τρόμο και τον θάνατο σε ανυποψίαστους ανθρώπους μεταξύ άλλων). Η επανάσταση δεν είναι πόλεμος. Επανάσταση σημαίνει ριζοσπαστικός μετασχηματισμός μιας κοινωνίας, αναδιοργάνωση όλων των ηθών, των νοοτροπιών και των τρόπων καθημερινής ζωής. Όπως οξυδερκώς το είχε διατυπώσει ο Alexander Berkman: «η επανάσταση δεν είναι μια απλή εξωτερική αλλαγή. Είναι η πλήρης ανατροπή της ζωής, το γκρέμισμα των κυρίαρχων παραδόσεων, ο εκμηδενισμός των κατεστημένων προτύπων»¹¹.

Τι απ' όλα αυτά, όχι απλώς επιτεύχθηκε, μα έστω διερευνήθηκε ως μακρινή δυνατότητα μέσω της επίθεσης της 7^{ης} Οκτώβρη; Δεν έχουμε υπόψη μας καμία αναφορά για οποιαδήποτε κίνηση (έστω συμβολική) που να έδωσε στην επίθεση εκείνης της μέρας μία (έστω και φαινομενική) «ταξική» διάσταση. Αντίθετα, είδαμε ειδικούς μηχανισμούς βίας και πειθάρχησης να χρησιμοποιούνται για την οριστική υποταγή του κοινωνικού ζητήματος στην ιδέα της εθνικής απελευθέρωσης. Δεν έχουμε υπόψη μας καμία αναφορά που να ισχυρίζεται πως μία τέτοια εντυπωσιακή σε σύλληψη, προετοιμασία και εκτέλεση επιχείρηση *περιορίστηκε* στο σπάσιμο του αποκλεισμού της Γάζας, στο γκρέμισμα των τειχών αυτής της υπαίθριας φυλακής, στην κατάληψη στρατιωτικών βάσεων και στη χρήση βίας *αποκλειστικά και μόνο* ενάντια στο στρατιωτικό δυναμικό του Ισραήλ (αν και θα μπορούσε). Αντίθετα, αν και όλοι αυτοί οι στόχοι επιτεύχθηκαν και θα μπορούσαν από μόνοι τους ν' αποτελέσουν μία στρατιωτική επιτυχία, είδα-

με τη βία να εξαπολύεται και μέσω τυφλών επιθέσεων κάτω από τη λογική της συλλογικής ευθύνης. Είδαμε, εν ολίγοις, το κοινωνικό ζήτημα να απλοποιείται και να διαστρεβλώνεται σε μια λογική κέρδους και απώλειας, σε μια λογική επικράτησης του «ισχυρότερου» —κι ακριβώς εκεί είναι που τέτοιες λογικές έρχονται να συμπληρώσουν (και τελικά να ταυτιστούν με) αυτές του ισραηλινού κράτους, αφού τοποθετούνται στην ίδια γραμμή αντιπαράθεσης: ποιος θα έχει τους πιο πειθαρχημένους στρατιώτες, τα πιο έξυπνα επιτελεία, τα πιο εντυπωσιακά χτυπήματα, το αποτελεσματικότερο κατασκοπευτικό δίκτυο, τους πιο ικανούς αξιωματικούς, τις πιο κρίσιμες γεωπολιτικές συμμαχίες.

Όταν, όμως, η δύναμη μετριέται αποκλειστικά και μόνο με όρους οργανωτικής αποτελεσματικότητας, επιχειρησιακής ετοιμότητας και άρτιας εκτέλεσης σχεδίων τύπου «σοκ και δέος», τότε οποιαδήποτε θετική προοπτική έχει ήδη εξαφανιστεί. Αυτό που τονίζεται είναι οι *στρατιωτικές* παράμετροι: αυτό που ακρωτηριάζεται είναι οι *όποιες κοινωνικές*, δηλαδή τα πιο πλούσια και δυναμικά στοιχεία ενός αγώνα. Κι αυτός είναι ένας διαχωρισμός που, ευτυχώς, κάποιες φορές γίνεται αντιληπτός και από τα ίδια τα υποκείμενα. Πολλά χρόνια πριν, σε μία αποστροφή του λόγου, ένας Παλαιστίνιος αγωνιστής που ζούσε στο προσφυγικό camp του Τελ αλ-Ζάατερ στον Λίβανο τη δεκαετία του '70, σημείωνε αυτοκριτικά: «*Αν σκεφτούμε τι ζητούσαμε να δώσει η Επανάσταση στα στρατόπεδα, πρέπει να ομολογήσουμε πως απογοητευθήκαμε... Η Επανάσταση έδρεψε πολιτικές και στρατιωτικές νίκες, αλλά ωστόσο αποτύχαμε να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες του λαού μας*»¹².

Όσο γι' αυτούς που πανηγύρισαν (και συνεχίζουν να πανηγυρίζουν) εκείνη τη μέρα παρακολουθώντας μέσα από τις τηλεοράσεις τους όπως έκαναν μία 11^η Σεπτέμβρη πριν πολλά χρόνια, έχουμε να πούμε: είναι άλλο πράγμα να πολεμάμε την κυρίαρχη προπαγάνδα που θέλει να παρουσιάσει ως θύματα και τιμητές του ανθρωπισμού τους εγκληματίες της εξουσίας, και άλλο να δικαιολογούμε ή να χαιρόμαστε με τους φόνους αμάχων. Αυτές είναι λογικές και πρακτικές κρατών ή πολιτικών σχηματισμών που αποσκοπούν στο να γίνουν κράτη. Τα κινήματα κοινωνικής απελευθέρωσης ουδέποτε είχαν για στόχο αμάχους. Όταν η απελευθερωτική αντίβια των καταπιεσμένων αρχίζει να χτυπά στον σωρό, αυτό είναι δείγμα ότι έχει εκτραπεί απ' τον αρχικό της σκοπό

και έχει μετατραπεί σε όπλο στα χέρια μιας νέας κάστας εξουσίας. Εμείς πιστεύουμε ότι ρήγματα σ' αυτό το τείχος του μίσους *γίνανε* —αλλά κανένα εκείνη τη μέρα. Και θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα συνεχίσουν να γίνονται, τουλάχιστον όσο υπάρχουν άνθρωποι που δεν είναι έτοιμοι να εξολοθρευτούν όποιον βρουν «από την άλλη πλευρά», αλλά που πιστεύουν στην εκατέρωθεν διάβρωση της «από εδώ» και της «από εκεί» πλευράς.

«Ανοίξαμε με τη βία τις καγκελόπορτες στο Mas'ha για να ανοίξουμε ένα ρήγμα στο τείχος του μίσους και με τις δράσεις μας να προτείνουμε μια παλλόμενη και ζωτική εναλλακτική στην πολιτική του απαρχαίνι της ισραηλινής κυβέρνησης. [...] Η εθνοκάθαρση υπάρχει μπροστά στα μάτια μας και έχουμε μια μόνο επιλογή: να χρησιμοποιήσουμε εκείνα τα λίγα δικαιώματα που απολαμβάνουμε ακόμη, κατάλοιπα της εποχής της ισραηλινής δημοκρατίας, για να τσακίσουμε τους ρατσιστικούς και ανήθικους νόμους. Να ρίξουμε τις καγκελόπορτες και τις περιφράξεις, να μπλοκάρουμε τις μπουλντόζες με τα κορμιά μας, να μπούμε στις κλειστές στρατιωτικές περιοχές, να μετατρέψουμε τον εχθρό σε φίλο!»

Αναρχικοί Ενάντια στο Τείχος, 2003
Rosa Nera «λίγα λόγια για την Παλαιστίνη και το τείχος του απαρχαίνι», 2004

11. Αλεξάντερ Μπέρκμαν, «Ο μπολσεβίκικος μύθος» (Πανοπτικόν, 2016).

12. Rosemary Sayigh, «Οι Παλαιστίνιοι: από αγρότες, επαναστάτες» (εκδόσεις Άλμπατρος, 1981).

Στο όνομα της κακομεταχείρισης που υφίστανται, οι Παλαιστίνιοι δεν μπορούν να κάνουν επίκληση στο ηθικό δικαίωμά τους να καταπιέσουν τους ισραηλινούς Εβραίους. Όπως και οι Εβραίοι του Ισραήλ δεν έχουν κανένα απολύτως δικαίωμα να διεξάγουν γενοκτονία σε βάρος των Παλαιστίνιων εδώ και εκατό περίπου χρόνια, επειδή οι ναζιστές προσπάθησαν να εξοντώσουν τους Εβραίους στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η αρετή ανήκει στους καταπιεσμένους εφόσον εκείνοι δεν επιθυμήσουν ποτέ να πάρουν οι ίδιοι τη θέση του καταπιεστή. Το στοίχημα που βάζει από τη γένεσή του κάθε επαναστατικό πρόταγμα είναι αν θα μπορέσει να υπερβεί τη διαλεκτική της βίας που συνεπάγεται η προσπάθεια για την ανατροπή του καθεστώτος και την αντισυστημική αλλαγή. Αν θα μπορέσει να ξεπεράσει τη λογική του εμφυλίου πολέμου που θα εξαπολύσουν εναντίον του οι συστημικές ελίτ. Πώς θα μπορούσε ο Μπ. Σάντς να τείνει χείρα φιλίας προς τα ανθρωπόμορφα κτήνη που κακοποίησαν τον ίδιο και τους συντρόφους του στη φυλακή; Παρ' όλα αυτά, εκεί ακριβώς έγκειται και η χειραφετητική διάσταση του προτάγματος της κοινωνικής απελευθέρωσης, στο ότι μας απαλλάσσει από την ανάγκη μιας εξατομικευμένης «σωτηρίας», με την μορφή της μνησικάκης και εκδικητικής «δικαιοσύνης» του Ιησού του Ναυή, διαμέσου της συλλογικής λύτρωσης που έρχεται με την υπόσχεση της ταξικής απελευθέρωσης και την κατοχύρωση της αυτονομίας του κοινωνικού υποκειμένου. Με άλλα λόγια, μας δίνει στην πράξη μια ευκαιρία να φανούμε περισσότερο (ηθικά) μεγαλοπρεπείς απ' όσο πραγματικά εμαστε.

«Ο θρίαμβος της αποτυχίας», <https://antisystemic.wordpress.com>

ένα κράτος...

Μία αστική τάξη με μεγάλη θρησκευτική συνοχή, διασκορπισμένη σε διάφορα γεωγραφικά σημεία, αλλά δίχως «πατρίδα», δίχως εθνικό κράτος...

Μία αστική τάξη που επιτελούσε κρίσιμες διεθνοποιημένες καπιταλιστικές λειτουργίες...

Ένα κράτος που δημιουργείται ουσιαστικά σαν προτεκτοράτο (και) επειδή κάποιες Μεγάλες Δυνάμεις το επέτρεψαν...

Ένα κράτος που «έτυχε» να βρίσκεται σε μία γεωγραφική θέση με υψηλή γεωπολιτική αξία -ακριβώς στο κέντρο των διεθνών ανταγωνισμών...

Ένα κράτος, όμως, του οποίου η έκταση απείχε πολύ από το ν' αντιστοιχεί στη δύναμη της διεθνοποιημένης αστικής του τάξης...

Ένα κράτος που θέλησε (και πέτυχε) να επεκτείνεται συνεχώς σε βάρος των γειτόνων του...

Ένα κράτος που εκδίωξε βίαια από τα εδάφη του όσους πληθυσμούς μιλούσαν λάθος γλώσσα ή πίστευαν σε λάθος θεό...

Ένα κράτος που έφερε «ομόθρησκους» να μείνει στα σπίτια τους και θέσπισε νόμους ώστε ποτέ αυτά να μη γυρίσουν στους προκατόχους τους...

Ένα κράτος που βασίζει (και συντηρεί) την ύπαρξη και τον γενέθλιο μύθο του σε αρχαία κείμενα και «προαιώνια» δικαιώματα...

Ένα κράτος που ντοπάρει τον πληθυσμό του με εθνικά ιδεώδη, πείθοντας τον από μικρή ηλικία ότι περιβάλλεται μόνο από εχθρούς...

Ένα κράτος του οποίου το Υπουργείο Παιδείας κατά τη δεκαετία του '70 μοίραζε φυλλάδιο με οδηγίες στους δασκάλους στο οποίο έλεγε πως «έχει μεγάλη σημασία να ξέρει η νεολαία μας ότι, όταν επιστρέψαμε σ' αυτήν τη χώρα, δεν βρήκαμε εδώ κανένα άλλο έθνος και οπωσδήποτε κανένα έθνος που να είχε ζήσει εδώ επί εκατοντάδες χρόνια»...

Συμπέρασμα: το κάθε κράτος παράγει τη δική του εσωτερική ιδεολογική νομιμοποίηση ώστε να ικανοποιήσει τις επεκτατικές του ορέξεις. Αλλά αυτό ονομάζεται «σιωνισμός», αλλού «μεγαλοϊδεατισμός». Όποιο όνομα κι αν δίνουν τα κράτη στα οργανικά παραμύθια τους, όπως κι αν βαφτίζεται η κάθε εθνικοθρησκευτική ιδιοτυπία, οι πολιτικο-οικονομικές λειτουργίες που κρύβονται από πίσω είναι κοινές και περιγράφονται παντού με τις ίδιες λέξεις: εθνική-καπιταλιστική επέκταση. Κι επειδή αθώοι όροι και λέξεις δεν υπάρχουν, ας είμαστε πιο υποψιασμένοι όταν (υποτίθεται) θέλουμε να πολεμήσουμε τη βιαιότητα του ισραηλινού κράτους, μα την ίδια στιγμή κάνουμε τουμπεκί τα τόσα όμοια με τα ελληνικά δομικά χαρακτηριστικά του ή χρησιμοποιούμε ορολογίες που κλείνουν διακριτικά το μάτι σ' όσους διαχρονικά μιλάνε για «παγκόσμιες σιωνιστικές συνωμοσίες» κι άλλες τέτοιες μπουρδες.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΙΡΕΤΙΚΗ, ΤΑΞΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

Στο παρακάτω μέρος του κειμένου θ' αποπειραθούμε να παρουσιάσουμε μία αιρετική, ταξική ανάγνωση της ιστορίας της Παλαιστίνης.

Αιρετική, γιατί προσπαθεί να ξεφύγει από την κυρίαρχη αφήγηση που μιλάει για μία «προαιώνια» έχθρα Εβραίων-Αράβων και ουσιαστικά καταλήγει σε μία επιλεκτική υπεράσπιση του ενός από τους δύο εθνικισμούς. Μία αφήγηση που θέλει να καταστήσει αόρατο τον αμοιβαίο αντίκτυπο των δύο κοινοτήτων, υποβαθμίζει τόσο τις ενδοκοινοτικές διαιρέσεις όσο και τις διακοινοτικές διασυνδέσεις και εστιάζει μονάχα στα επεισόδια των βίαιων συγκρούσεων, τα οποία μάλιστα παρουσιάζονται ως η μόνη φυσιολογική, σημαντική και δυνατή μορφή αλληλεπίδρασης.

Ταξική, γιατί προσπαθεί να συμπληρώσει ένα σημαντικό έλλειμμα της πλειοψηφίας των αναλύσεων για την κατάσταση στη Μέση Ανατολή, που είναι η έλλειψη αναφοράς στο παρελθόν των ταξικών αγώνων που χαρακτήριζαν την περιοχή. Αγώνες που έχουν περιπέσει στη λήθη ακριβώς γιατί συνθλίβουν τα διαταξικά ιδεολογήματα που προσπαθούν να αποσιωπήσουν τους κοινούς προλεταριακούς αγώνες των δύο εθνοτήτων.

Ιστορία, αλλά με μία απαραίτητη σημείωση για το πώς την εννοούμε: όσα γράφονται παρακάτω δεν διεκδικούν τον χαρακτηρισμό της «αντικειμενικής» ιστορίας (έναντι άλλων, δήθεν πιο «υποκειμενικών»), κι ούτε θέλουν να αποτελέσουν μία κάποιου είδους «αλή-

θεια» που ήταν επιμελώς κρυμμένη και τώρα έρχεται στο φως με όρους «αποκάλυψης». Η μέθοδος που ακολουθούμε απαντάει σε μία ανάγκη ρήξης με το περίβλημα του φετιχισμού που αγκαλιάζει την κυρίαρχη ιστορική εκδοχή, και προτάσσει την ανάδειξη του κοινωνικού ανταγωνισμού ως πραγματικού κινητήρα της ιστορίας. Θέλουμε να διερευνήσουμε τις διαδικασίες με τις οποίες κατασκευάστηκαν οι εθνικές ταυτότητες και κυρίως να εστιάσουμε στις περιπτώσεις που αυτές οι ταυτότητες αμφισβητήθηκαν ή/και καταργήθηκαν κάτω από το βάρος των ταξικών συμφερόντων και της προλεταριακής αλληλεγγύης.

Η αφήγηση που ακολουθεί, λοιπόν, δεν αποτελεί μία πλήρη εξιστόρηση της σύγκρουσης που μαίνεται εδώ και δεκαετίες στην περιοχή της Παλαιστίνης. Για κάτι τέτοιο, υπάρχει μια σειρά εκδόσεων είτε κινηματικής, είτε εμπορικής προέλευσης, στις οποίες ο κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί εύκολα ν' ανατρέξει. Η αφήγηση που ακολουθεί εστιάζει και αναδεικνύει συγκεκριμένες στιγμές αυτής της σύγκρουσης και παραλείπει πολλά γεγονότα όχι γιατί θέλει να τα υποτιμήσει, αλλά γιατί θεωρεί ότι είναι ευρέως γνωστά και χιλιοειπωμένα. Τέλος, εάν βρείτε λάθη σ' όσα καταγράψαμε παρακάτω, αυτά υπάρχουν για κάποιο λόγο. Το Σορολόπι προσπαθεί να είναι ένα πολυσυλλεκτικό έντυπο, να δημοσιεύει κάτι για όλους, και πάντα υπάρχουν άνθρωποι που ψάχνουν μόνο για λάθη.

ΑΠΑΡΧΕΣ

Δεν θα θέσουμε την αφετηρία της αφήγησής μας ούτε στο 1948 (ως είθισται), ούτε και στην πρώτη διατύπωση του σιωνιστικού σχεδίου από τον Theodor Herzl το 1895. Κατά τη γνώμη μας η αρχή του νήματος βρίσκεται στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα, όταν και η περιοχή της Παλαιστίνης (κομμάτι τότε της υπό κατάρρευση Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) άρχισε να ενσωματώνεται σταδιακά στην παγκόσμια καπιταλιστική αγορά. Πώς δημιουργείται, άραγε, αυτό το παλαιστινιακό προλεταριάτο που θα σημαδέψει την περιοχή τα επόμενα χρόνια με τους αγώνες του;

Για να απαντήσουμε σ' αυτήν την ερώτηση, θα πρέπει να πάμε πίσω στο 1858 όταν και θεσπίζεται ο νόμος περί ιδιοκτησίας στα πλαίσια του Τανζιμάτ (μεταρρυθμίσεις που προσπάθησαν να εκσυγχρονίσουν το νομικό και διοικητικό σύστημα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας): τότε είναι που παραχωρείται στους υπηκόους το δικαίωμα ιδιοκτησίας επί της γης και οι μέχρι τότε «αγιάνηδες» (επαρχιακοί αξιωματούχοι που διορίζονταν από τον σουλτάνο για την είσπραξη φόρων και τη διοίκηση των επαρχιών) σπεύδουν να μετατρέψουν τις κρατικές αγροτικές εκτάσεις που διοικούσαν σε ατομικές. Για να γίνει κατανοητό το εύρος και οι συνέπειες αυτής της αλλαγής, θα πρέπει να σημειώσουμε πως μέχρι τότε η άποψη του ισλαμικού δικαίου για τη γη ήταν ότι αυτή ανήκε στον θεό —πρακτικά στον σουλτάνο. Οι «αγιάνηδες» λειτουργούσαν απλά ως εκπρόσωποι του τελευταίου και *τυπικά* δεν ήταν οι ιδιοκτήτες της γης που διοικούσαν, ούτε είχαν κληρονομικά δικαιώματα πάνω της —άσχετα αν *ουσιαστικά* κάτι τέτοιο είχε καταργηθεί με τον καιρό. Η αλλαγή που ήρθε με τον νόμο του 1858 ήταν ότι για πρώτη φορά δημιουργήθηκε η νομική βάση για την καθαρά ατομική ιδιοκτησία και αγοραπωλησία της γης. Έτσι, για πρώτη φορά εμφανίζεται από τη μία μια τάξη γαιοκτημόνων κι από την άλλη μία μάζα αγροτών που έχει χάσει τον έλεγχο της γης που καλλιεργούσε, αφού της έλειπε η πολιτική και οικονομική δύναμη που χρειαζόταν για να μετατρέψει την εθιμική νομή της γης σε νομικά κατοχυρωμένη γαιοκτησία. Όπως ήταν αναμενόμενο, μεταξύ των δύο αναπτύχθηκε μία σχέση στυγνής εκμετάλλευσης, αφού οι γαιοκτήμονες αντλούσαν το εισόδημά τους από τη γη που νοίκιαζαν στους αγρότες κι από τους τόκους των δανείων. Όταν, μάλιστα, τους δόθηκε η ευκαιρία να πουλήσουν αυτήν τη γη με την έλευση των Εβραίων εποίκων κατά τη Βρετανική Εντολή της Παλαιστίνης, δεν άφησαν την ευκαιρία να πάει χαμένη. Έτσι, ξεκινάει ο καθοριστικός μετασχηματισμός των σχέσεων παραγωγής στην Παλαιστίνη: η Εταιρεία

Εβραϊκού Εποικισμού αγοράζει δι' αποζημιώσεως τις ιδιοκτησίες των γαιοκτημόνων (πολλοί από τους οποίους δεν ζούσαν καν στην Παλαιστίνη, αλλά σε άλλες αραβικές χώρες), στη συνέχεια διώχνει τους αγρότες-ενοικιαστές από τα εδάφη αυτά, με αποτέλεσμα να υπάρξει μία αυξανόμενη έξοδος του παλαιστινιακού προλεταριάτου προς τα αστικά κέντρα, μία τεράστια δεξαμενή φτηνού εργατικού δυναμικού που για να πειθαρχηθεί τα επόμενα χρόνια θα περάσει από τη φωτιά και το σίδερο των εθνικών και θρησκευτικών ιδεολογιών.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΗΓΕΣΙΑ ΤΩΝ ΓΑΙΟΚΤΗΜΟΝΩΝ

Η πολιτική ηγεσία των Παλαιστινίων καθ' όλη τη δεκαετία της Βρετανικής Εντολής (που διαρκεί από το 1920 μέχρι το 1948) βρίσκεται στα χέρια των γαιοκτημόνων. Οι Βρετανοί κυβερνήτες ενίσχυσαν την κυριαρχία αυτής της τάξης, αφού χρειάζονταν έναν ενδιάμεσο κρίκο μεταξύ των ίδιων και της αγροτικής πλειοψηφίας της περιοχής. Είναι περιττό να πούμε πως αυτή η τάξη των γαιοκτημόνων είναι απόλυτα συνένοχη για τον εβραϊκό εποικισμό με δύο τρόπους: πρώτον, πουλώντας σε υψηλές τιμές τις γαίες που κατείχε και δεύτερον, αφομοιώνοντας τις αυθόρμητες αγροτικές εξεγέρσεις που ξεσπούσαν ώστε να μην διαταραχτούν οι σχέσεις με τη Βρετανική Εντολή. Η στάση αυτή έφερε την τάξη των γαιοκτημόνων μπροστά σε μία άλυτη αντίφαση η οποία εν τέλει οδήγησε και στην πολιτική της χρεωκοπία κάποια χρόνια μετά: από τη μία δεν ήθελαν να δυσχεράσουν τη βρετανική εξουσία, καθώς περίμεναν να κληρονομήσουν την πολιτική εξουσία όταν αυτοί θα αποχωρούσαν (κάποιοι κατείχαν και θέσεις στην αποικιακή κυβέρνηση). Επιπροσθέτως, ήταν ανίκανοι να «υπερασπιστούν» τους αγρότες από τους Εβραίους εποίκους, εφόσον ήταν οι ίδιοι που πουλούσαν τη γη τους στους τελευταίους. Από την άλλη όμως, η ταχύτητα με την οποία μία κατά βάση αγροτική κοινωνία μετασχηματιζόταν σε βιομηχανική (καθώς και ο αδυσώπητος ανταγωνισμός μεταξύ των κυρίαρχων οικογενειών-φατριών), δεν τους έδινε την ευκαιρία να συμμετάσχουν ή να επωφεληθούν από τη διαδικασία. Σύντομα οι Βρετανοί άποικοι αντιλήφθηκαν ότι είχαν βρει έναν πιο καταρτισμένο, εδραιωμένο και οργανωμένο συνεργάτη στο σιωνιστικό κίνημα. Μ' αυτόν τον αντιφατικό τρόπο καθορίστηκαν τα βασικά περιγράμματα (και τα όρια) ενός εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα καταδικασμένου να αποτύχει: η τάξη των γαιοκτημόνων μπορούσε να σηκώσει το αντιαποικιοκρατικό μπαϊράκι μονάχα αν γύρω της συσπείρωνε τις τάξεις που η ίδια εκμεταλλευόταν. Μ' αυτόν τον τρόπο κατάρτισε ένα εθνικοαπελευθερωτικό πρόγραμμα και υιοθέτησε συνθήματα σαφώς ριζοσπαστικά, τα οποία όμως ού-

τε πρόθυμη, ούτε ικανή ήταν να προωθήσει στην πράξη. Στην πραγματικότητα ο όποιος ρόλος διαδραμάτισε σ’ αυτόν τον αγώνα η φεουδαρχική τάξη είχε ως αποκλειστικό γνώμονα την εξασφάλιση μιας καλύτερης θέσης στο αποικιοκρατικό καθεστώς.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΙΩΝΙΣΜΟΥ

«Μια γη χωρίς λαό, για έναν λαό χωρίς γη». Θα μπορούσαμε να σπαταλήσουμε πολλές σελίδες για να δείξουμε πώς το κεντρικό σύνθημα του κινήματος του σιωνισμού ήταν καταδικασμένο να οδηγήσει στην εκδίωξη των γηγενών Αράβων από τη γη τους, χρησιμοποιώντας μάλιστα και τις πλάτες της διεθνής διπλωματίας. Αντ’ αυτού, θα αφήσουμε έναν Ρωσοεβραίο σοσιαλιστή να το κάνει για εμάς μέσα σε πέντε γραμμές και μάλιστα 10 (!) χρόνια πριν ο Theodor Herzl εκδώσει το βιβλίο του «*Der Judenstaat*». Έγραφε, λοιπόν, ο νεαρός Πγα Rubanovich το 1886: «*Τι θα γίνει με τους Άραβες; Περιμένουν οι Εβραίοι να είναι ξένοι μεταξύ των Αράβων ή θα ήθελαν να κάνουν τους Άραβες ξένους μεταξύ τους; Οι Άραβες έχουν ακριβώς το ίδιο ιστορικό δικαίωμα και θα είναι ατυχές για σας αν (παίρνοντας θέση υπό την προστασία διεθνών ληηλατών, χρησιμοποιώντας τις ύπουλες συναλλαγές και τις ίντριγκες μιας διεφθαρμένης διπλωματίας) αναγκάσετε τους ειρηνικούς Άραβες να υπερασπιστούν το δικαίωμά τους. Θα απαντήσουν στα δάκρυα με αίμα και θα θάψουν τα διπλωματικά σας έγγραφα στις στάχτες των ιδίων σας των σπιτιών*»¹³. Οι παραπάνω αράδες δεν είναι «προφητικές». Αντικατοπτρίζουν, μάλλον, τις δυνατότητες της αναλυτικής οξυδέρκειας που χαρακτήριζε το τότε ριζοσπαστικό κίνημα, που μπορούσε ν’ αποτυπώνει με τόσο εύληπτο και συμπυκνωμένο τρόπο (και με ορολογία που ακόμη δεν ήταν κοινή) τα δύο βασικότερα στοιχεία της κριτικής της αριστεράς απέναντι στον σιωνισμό (και μάλιστα μια δεκαετία πριν από την επίσημη έναρξη του κινήματος): δηλαδή τις πρακτικές εθνοκάθαρσης απέναντι στον ντόπιο πληθυσμό και τη σύνδεση με τις μεγαλύτερες αποικιοκρατικές δυνάμεις του πλανήτη εκείνη τη στιγμή.

HISTADRUT

Ένας συνηθισμένος αντίλογος που ακούγεται όταν κάποιοι «τολμάνε» να ισχυριστούν πώς η μόνη διέξοδος των Παλαιστινίων από την καταπίεση και τον θάνατο που τους επιφυλάσσει το ισραηλινό κράτος δεν είναι ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας, μα οι κοινοί προλεταριακοί αγώνες Παλαιστινίων και Ισραηλινών ενάντια στους εκμεταλλευτές τους, είναι

πως στην προκειμένη το «ταξικό» θα πρέπει να «υποταχθεί» στο «εθνικό», γιατί το τελευταίο αποτελεί την «πρωτεύουσα» σχέση εξουσίας στην περιοχή. Κοινώς, ας αφήσουμε για λίγο τα περί τάξης, κοινών αγώνων, προλεταριάτου κλπ., όχι γιατί διαφωνούμε με αυτά καταρχήν, αλλά γιατί απλά οι προτεραιότητες αυτήν τη στιγμή είναι οι εθνικές.

Η επιχειρηματολογία αυτή δεν είναι πρωτάκουστη στην περιοχή της Παλαιστίνης. Μάλιστα, οι πρώτοι ριζοσπάστες αγωνιστές που χρησιμοποίησαν το επιχείρημα της υποταγής του «ταξικού» κάτω από το «εθνικό», ήταν οι ίδιοι οι Εβραίοι σοσιαλιστές της Histadrut (της Γενικής Οργάνωσης των Εβραίων Εργατών στο Έδαφος του Ισραήλ) που ήθελαν ν’ αποκτήσουν τον πολιτικό και οικονομικό έλεγχο όσο το δυνατόν μεγαλύτερου κομματιού της αγοράς εργασίας από το εβραϊκό εργατικό κίνημα. Είναι προφανές ότι ένα κίνημα (στην προκειμένη το σιωνιστικό) του οποίου το μεγαλύτερο κομμάτι είχε σαφείς σοσιαλιστικές αναφορές, δεν μπορούσε να μιλάει τη γλώσσα της «καθαρότητας της φυλής» για να προχωρήσει στις διαδικασίες εθνοκάθαρσης που προχώρησε. Αντιθέτως, η γλώσσα που μίλησε ήταν αυτή του «εργατικού σιωνισμού», δηλαδή της πεποίθησης πως η εβραϊκή εργατική τάξη όφειλε να καθοδηγήσει το σιωνιστικό κίνημα και να επιδώξει μία στρατηγική δημιουργίας οικονομικών θεσμών και συνεργατικών αποικιών στην Παλαιστίνη (στρατηγική που οδήγησε στη δημιουργία των λεγόμενων «κιμπούτς» μετά από κάποια χρόνια). Στόχος ήταν η «κατάκτηση της εργασίας», σύνθημά του όχι το «εργάτες όλου του κόσμου ενωθείτε», μα «εβραϊκή γη, εβραϊκή εργασία, εβραϊκή παραγωγή» και πρακτικές του η πίεση στους εργοδότες (Εβραίους και μη) και τις βρετανικές αρχές ώστε να επιλέγουν Εβραίους εργάτες, και πίεση στους ίδιους τους Εβραίους εργάτες ώστε να είναι λιγότερο απαιτητικοί και να δέχονται τις δύσκολες και κατοκληρωμένες δουλειές που τους προσφέρονταν. Θυμάται ο David Hacoheh, ηγέτης της Histadrut τη δεκαετία του '30 και του '40: «Όταν μπήκα στη σοσιαλιστική φοιτητική λέσχη (στο Λονδίνο) υπήρχαν Άγγλοι, Ιρλανδοί, Εβραίοι, Κινέζοι, Ινδοί και Αφρικανοί—όλοι υπό αγγλική κυριαρχία. Ήδη από τότε έπρεπε να συγκρουστώ με τους κοντινούς μου συντρόφους γύρω από το θέμα του εβραϊκού σοσιαλισμού, για να δικαιολογήσω το γεγονός ότι δεν δεχόμουν Άραβες στο σωματείο μου, την Χισταντρούτ, ότι προτρέπαμε τα εβραϊκά νοικοκυριά να μην αγοράζουν τίποτα από αραβικά καταστήματα, ότι οργανώναμε φρουρές γύρω από τους οπωρώνες για να μην εργάζονται εκεί Άραβες εργάτες, ότι ρίχναμε βενζίνη στις αραβικές

ντομάτες και σπάγαμε τα αραβικά αυγά στα καλάθια των Εβραίων γυναικών που τα αγοράζαν.»¹⁴. 100 χρόνια μετά, το όπλο του εθνικισμού μέσα στα ριζοσπαστικά κινήματα παραμένει το ίδιο: η «αδιάλλακτη» αρχή πως οι κομμουνιστικές αξίες θα πρέπει να τίθενται στην υπηρεσία του έθνους —η εθνική ταυτότητα να προηγείται οποιασδήποτε άλλης.

ΚΟΙΝΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΑΡΑΒΩΝ-ΕΒΡΑΙΩΝ

Το πρόβλημα με τις συνήθειες ιστορικές αφηγήσεις για την Παλαιστίνη είναι ότι παρουσιάζουν δύο εθνικές κοινότητες τόσο κλειστές και άρρηκτες που η μεταξύ τους διάδραση είτε είναι αδύνατη, είτε περιορίζεται σε μία μόνιμη συνθήκη σύγκρουσης. Για παράδειγμα, η φράση «οι πρώτοι Εβραίοι άποικοι στην Παλαιστίνη ήταν σοσιαλιστές από τη Ρωσία που φτάνοντας εκεί σχημάτισαν τα πρώτα κιμπούτς που χρησιμοποιήθηκαν ως η αιχμή του δόρατος για την εκδίωξη του ντόπιου πληθυσμού» φαινομενικά δεν λέει τίποτα λάθος. Το πρόβλημα με αυτήν τη φράση είναι ότι εξαφανίζει από το κάδρο ιστορίες σαν αυτή του Michal Bron, Εβραίου σοσιαλιστή από την Πολωνία που εντάχθηκε σε κιμπούτς στην Παλαιστίνη: «*Το καλό με το [κιμπούτς] ήταν ο κολεκτιβιστικός τρόπος οργάνωσης της εργασίας. Τα μέλη του δεν χρειάζονταν να ανησυχούν για τίποτα, για όλα υπήρχε μέριμνα... Όμως άρχισαν να αποκλείονται οι Άραβες εργάτες. Η λογική ήταν: ένας Εβραίος δουλεύει μόνο για άλλους Εβραίους. Όταν το είδα αυτό, έγινα έξαλλος. Μεγάλωσα με τις αξίες της ισότητας, της αγάπης μεταξύ των εθνών. Και εδώ [στην Παλαιστίνη] με αντιμετώπισαν με μίσος και αηδία*»¹⁵. Ο Bron εντάχθηκε στο παλαιστινιακό κομμουνιστικό κίνημα και σε μια εργατική ένωση που δεν αποδεχόταν εθνικά κριτήρια για τη συμμετοχή. Οι βρετανικές αρχές τον συνέλαβαν πολλές φορές.

Η Πολωνοεβραία Dora Lewin πήγε επίσης στην Παλαιστίνη ως μέλος σοσιαλιστικής οργάνωσης νεολαίας. Με τα λόγια της: «*Πέρασα λίγους μόνο μήνες στο κιμπούτς. Δεν μου άρεσε εκεί, οπότε έφυγα και άρχισα να δουλεύω σε διάφορες βαριές, σωματικές εργασίες... Είδα πώς εκμεταλλεύονταν τους Άραβες. Αυτό που με ανησυχούσε περισσότερο ήταν ότι προσπαθούσαμε να πάρουμε δουλειές που παραδοσιακά ήταν δικές τους. Δεν μπορούσα να συνεχίσω να ζω έτσι*»¹⁶. Η Dora έγινε μέλος ενός συνδικάτου συνδεδεμένου με το κομμουνιστικό κίνημα που αντιτασσόταν στη διαίρεση των Αράβων και των Εβραίων εργατών. Φυλακίστηκε από τις βρετανικές αρχές για

τη συνδικαλιστική της δράση και απελάθηκε.

Δεν ξέρουμε πόσοι τέτοιοι «Bron» και πόσες τέτοιες «Dora» υπήρξαν. Σ' αντίθεση με την άφθονη βιβλιογραφία που υπάρχει για τους εκατέρωθεν εθνικούς ήρωες-χασάπηδες, για όλες τις ένδοξες μάχες και για κάθε ανθρωποσφαγή που έλαβε χώρα, οι πληροφορίες για τις απόπειρες απόδρασης από τα εθνικά πλαίσια και συνάντησης στα πεδία ενός κοινού αγώνα δίνονται με το σταγονόμετρο. Δεν τρέφουμε αυταπάτες ότι κάτι τέτοιο οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στο «καταχώνιασμα» αυτών των εμπειριών και το πέρασμά τους στη λήθη. Όχι, όσο και να δούλεψαν οι εθνικοποιητικοί ιδεολογικοί μηχανισμοί ώστε να εξαφανίσουν τα ίχνη τέτοιων κινήσεων (που δούλεψαν), θεωρούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό της δυσκολίας τού να «γραφτεί» μία τέτοια «αντι-ιστορία», είναι ότι αυτή σπάνια εκδηλώθηκε ως τέτοια —μιλάμε όντως για σταγόνες σ’ έναν ωκεανό εθνικιστικών οραμάτων. Είναι αλήθεια πως κατά την αραβοϊσραηλινή διαμάχη το ίδιο το προλεταριάτο αναπαρήγαγε τον εθνικό διαχωρισμό του -γι’ αυτό και ηττήθηκε. Δεν ισχυριζόμαστε ότι «σύρθηκε» πίσω από τους ηγέτες του· δεν πιστεύουμε ότι «προδώθηκε»· δεν θα το βαφτίσουμε «παραπλανημένο» ή ό,τι άλλο· κι επίσης λαμβάνουμε υπόψη μας ότι ακόμα και η σύγκρουση με τις παλαιστινιακές μορφές εξουσίας πολλές φορές γινόταν στη βάση ότι αυτές δεν ήταν αρκετά εθνικιστικές. Όσα γράφονται παρακάτω δεν επιχειρούν να αντιστρέψουν την πραγματικότητα και με το στανιό να μετατρέψουν έναν κατά βάση εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα σε «κοινωνική επανάσταση» (όπως λόγου χάρη προσπαθούν κάποιοι να κάνουν άγαρμπα με την ελληνική επανάσταση του 1821). Οι αγώνες, τα γεγονότα, οι μειοψηφικές τάσεις που παρουσιάζονται παρακάτω εμφανίστηκαν λιγότερο ή περισσότερο στο περιθώριο ενός συνολικότερου αντιαποικιοκρατικού πλαισίου, δεν κατάφεραν να παύσουν να ετεροκαθορίζονται από αυτό ή να αυτονομηθούν ακόμα κι όταν συγκρούονταν μετωπικά μαζί του και σε πολλές περιπτώσεις διατήρησαν ή/και αναπαρήγαγαν εντός τους τούς υπάρχοντες διαχωρισμούς. Παρ’ όλα αυτά, ισχυριζόμαστε ότι αυτή τους η αντιφατική φύση είναι που αναδεικνύει και την ταξική τους διάσταση· η ίδια η ύπαρξή τους καταφέρνει και «αποκαλύπτει» τον εθνικισμό ως μία αλλοτριωμένη έκφραση της ταξικής σύγκρουσης.

13. Ran Greenstein, «A Palestinian revolutionary: Jabra Nicola and the radical left», Jerusalem Quarterly #46, 2011

14. Neil Rogal, «Σιωνιστές έποικοι κατά τη διάρκεια της βρετανικής εντολής», <https://www.elaliberta.gr>

15. «Antifa στη Παλαιστίνη το 1936 και άλλοι δρόμοι που δεν ακολουθήθηκαν», Σημειώσεις της Στέπας #07, 2023

16. ό.π

Στις αρχές της δεκαετίας του 1920, το μεγαλύτερο βιομηχανικό εργατικό δυναμικό της Παλαιστίνης συγκεντρωνόταν στη Χάιφα και συγκεκριμένα στον τομέα των σιδηροδρόμων. Εβραίοι εργάτες είχαν οργανώσει ένα συνδικάτο συνδεδεμένο με τη Histadrut και το 1921 πραγματοποιήθηκε μια σειρά κοινών συναντήσεων μεταξύ Εβραίων (κομμουνιστών και αριστερών σιωνιστών) και Αράβων εργατών με στόχο να γίνει ένα κοινό συνδικάτο και για τους δύο. Είναι περιττό να πούμε πως η ηγεσία της Histadrut τάχθηκε κατά οποιασδήποτε κοινής προοπτικής, θεωρώντας μία τέτοια ενέργεια απειλή για την ιδέα της οικοδόμησης μιας εβραϊκής πατρίδας βασισμένη στην εβραϊκή εργασία. Ο τοπικός ηγέτης της Histadrut στη Χάιφα, David Hacoheh, επέπληξε τους Εβραίους εργάτες που ένωσαν τις δυνάμεις τους με τους Παλαιστίνιους: *«οι εργάτες σιδηροδρόμου ξεχνούν ότι η αποστολή των Εβραίων εργατών που είναι μέρος του κινήματος για τον εποικισμό της Παλαιστίνης δεν είναι να συναδελφωθούν μέσω της αμοιβαίας βοήθειας με τους Άραβες εργάτες, αλλά να βοηθήσουν στη θωράκιση του σιωνιστικού σχεδίου για τη χώρα»*¹⁷.

Από την άλλη μεριά, η αστική και φεουδαρχική αραβική εθνικιστική ηγεσία επιτέθηκε και αυτή στο αναπτυσσόμενο συνδικάτο σιδηροδρομικών κατηγορώντας τα αραβικά του μέλη ότι αποτελούσαν μέρος μιας σιωνιστικής οργάνωσης (λόγω των δεσμών του σωματείου με τη Histadrut). Παρ' όλα αυτά, ένας μεγάλος αριθμός Αράβων εργατών (Παλαιστινίων και Αιγυπτίων) προσχώρησε στο συνδικάτο —απόδειξη ότι η πίεση από τη βάση μπορεί να φέρει αποτέλεσμα.

1924

Το 1924 στο Nesher (μία πόλη έξω από τη Χάιφα) χτίζεται ένα μεγάλο εργοστάσιο τσιμέντου. Οι εργάτες κατασκευής είναι Εβραίοι, Παλαιστίνιοι και Αιγύπτιοι. Οι Εβραίοι εργάτες (οργανωμένοι από τη Histadrut) απεργούν για την αύξηση των μισθών και τη μείωση των ωρών εργασίας. Σύντομα συνειδητοποιούν πως η απεργία δεν θα μπορούσε να κερδηθεί δίχως τη συμμετοχή και των Αράβων εργατών. Γίνεται έκκληση στους Άραβες εργάτες (παρά την αντίθεση της ηγεσίας της Histadrut) και, προς έκπληξη όλων, αυτοί προσχωρούν στον αγώνα. Έπειτα από

μία μεγαλειώδη δίμηνη απεργία, η εταιρεία προχώρησε σε παραχωρήσεις αποκλειστικά και μόνο στους Εβραίους εργάτες —η Histadrut υποστήριξε ότι δεν είχε καμία υποχρέωση απέναντι στους Άραβες. Με μεγάλη πλειοψηφία 170 προς 30 οι Εβραίοι εργάτες ψήφισαν να μην επιστρέψουν στην εργασία τους αν δεν επαναπροσληφθούν οι Άραβες. Οι βρετανικές αρχές απέλασαν τους περισσότερους από τους Άραβες εργάτες.

1925

Άλλος ένας αγώνας ξέσπασε στη Χάιφα το 1925 —αυτήν τη φορά στον κλάδο των ραφτών και ξυλουργών που δούλευαν κυρίως για παλαιστινιακά αφεντικά. Οι Παλαιστίνιοι εργάτες απευθύνθηκαν σε Εβραίους (μέλη της Histadrut) για βοήθεια στην οργάνωση, και όντως η Histadrut παρείχε κάποια υποστήριξη ώστε να ιδρυθεί μία Γενική Λέσχη Εργατών και ν' ασκηθεί πίεση μέσω της απεργίας. Η αραβική εφημερίδα Al-Karmil προειδοποίησε τους Παλαιστίνιους απεργούς: *«φοβόμαστε ότι ο σκοπός της παρακίνησης των Αράβων εργατών σε απεργία είναι (1) να τους υποκινήσουν σε εξέγερση, (2) να προκαλέσουν αναστάτωση στην επιχειρηματική δραστηριότητα των αραβικών επιχειρήσεων, (3) να αυξήσουν τις τιμές ώστε να είναι ευκολότερο για τα εβραϊκά προϊόντα να ανταγωνιστούν τους Άραβες και να τους πάρουν τις θέσεις εργασίας. Προειδοποιούμε τους ηγέτες αυτού του κινήματος να μην πέσουν στην παγίδα [...]»*¹⁸. Ο πνευματικός ηγέτης των χριστιανών-μαρωνιτών της Χάιφα κάλεσε τους απεργούς σε μια συνάντηση όπου τους προειδοποίησε *«να μην συνεργάζονται με τους Εβραίους, οι οποίοι διέδιδαν τον μπολσεβικισμό στην Παλαιστίνη»*¹⁹ και τους απηύθυνε έκκληση να σχηματίσουν τη δική τους μουσουλμανική-χριστιανική ένωση, η οποία θα ήταν απαλλαγμένη από την εβραϊκή επιρροή.

1931

Το 1931 υπήρξε μια επιτυχημένη κοινή απεργία Παλαιστινίων και Εβραίων οδηγών ταξί, λεωφορείων και φορτηγών με αίτημα τη μείωση των τελών κυκλοφορίας. Τον Ιούλιο πρώτα και μετά ξανά τον Νοέμβρη οι απεργίες αυτές παρέλυσαν τις μηχανοκίνητες μεταφορές στην Παλαιστίνη, αναγκάζοντας τις βρετανικές αρχές να μειώσουν τους φόρους που επιβάρυναν τους οδηγούς. Παρ' όλο που (κυριολεκτικά μιλώντας) αυτή η απεργία δεν ήταν μία περίπτωση εργατικής αλληλεγγύης (οι περισσότεροι από

τους συμμετέχοντες δεν ήταν μισθωτοί εργάτες αλλά μικροϊδιοκτήτες), αυτές οι κινητοποιήσεις προσέλκυσαν ευρεία δημόσια προσοχή και συμπάθεια, και για μια στιγμή φάνηκε να υπογραμμίζουν τη δυνατότητα αραβο-εβραϊκής συνεργασίας για την επιδίωξη κοινών οικονομικών συμφερόντων.

1935

Το 1935 πραγματοποιήθηκε μια μαζική απεργία στο (βρετανικής ιδιοκτησίας) διυλιστήριο πετρελαίου της Χάιφα, στην οποία συμμετείχαν τόσο Εβραίοι όσο και Άραβες εργάτες. Επίσης πραγματοποιήθηκαν κοινές δράσεις των εργατών σιδηροδρόμου ως αλληλεγγύη στην παραπάνω απεργία.

1936-1939

Η τρίχρονη, αντιαποικιακή αραβική εξέγερση του '36-'39 ξεκίνησε με τη μεγαλύτερη γενική απεργία της σύγχρονης ιστορίας. Από τις 19 Απριλίου μέχρι τις 16 Οκτωβρίου του 1936 η οικονομική ζωή σε μεγάλο μέρος της Παλαιστίνης σταμάτησε σαν αποτέλεσμα μιας εξάμηνης γενικής απεργίας που, αν και αποφασίστηκε και οργανώθηκε αυθόρμητα και παρά την αντίθεση των ηγεσιών των παλαιστινιακών εθνικιστικών κομμάτων, γρήγορα ελέγχθηκε από αυτά, υιοθέτησε το πολιτικό τους πρόγραμμα και λειτούργησε ως το προανάκρουσμα μιας αντιαποικιακής εξέγερσης που εκφράστηκε εξίσου ενάντια στις βρετανικές αρχές, τους Εβραίους εποίκους, αλλά και τους Άραβες γαιοκτήμονες. Η σύγκρουση με τους τελευταίους ήταν αυτό που έδωσε και μία πιο ταξική διάσταση σ' αυτήν την (αγροτική κατά βάση) εξέγερση, με τους εξεγερμένους αγρότες να ζητάνε τη διαγραφή των χρεών τους, να διώχνουν τους εισπράκτορες που επισκέπτονταν τα χωριά τους, να αναγκάζουν πλούσιους γαιοκτήμονες σε φυγή σε άλλες ασφαλέστερες αραβικές χώρες και κατόπιν να κατάσχουν την περιουσία τους και να την πουλάνε σε εικονικές δημόσιες δημοπρασίες σε ονομαστικές τιμές. Αυτό ήταν που φόβισε την παλαιστινιακή άρχουσα τάξη και την υποχρέωσε να προσχωρήσει στο κίνημα και να μπει επικεφαλής του με σκοπό να το φρενάρει και να το οδηγήσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Αυτό σε συνδυασμό με την καταστολή που ήρθε από κοινού από τον βρετανικό στρατό και την εβραϊκή παραστρατιωτική οργάνωση Hagana έφερε και το τέλος της εξέγερσης.

1945

Τον Σεπτέμβριο του 1945, το A.W.C. (Arab Workers Congress-Αραβικό Εργατικό Συνέδριο, ένας συνασπισμός αραβικών εργατικών σωματείων) και η Histadrut ηγήθηκαν από κοινού μιας επταήμερης απεργίας 1.300 Αράβων και Εβραίων εργατών που

απασχολούνταν σε βρετανικά στρατιωτικά εργαστήρια στα περίχωρα του Τελ Αβίβ. Οι απεργοί απαίτησαν την αναγνώριση της κοινής τους επιτροπής, επίδομα διαβίωσης και την αποκατάσταση των αδικώς απολυμένων εργατών. Οργάνωσαν κοινή πορεία στους δρόμους του Τελ Αβίβ φωνάζοντας στα εβραϊκά και στα αραβικά: «ζήτω η ενότητα μεταξύ Αράβων και Εβραίων εργατών!» —ένα πρωτόγνωρο θέαμα για τη μεγαλύτερη αμιγώς εβραϊκή πόλη της Παλαιστίνης.

1946

Η μεγαλύτερη μεταπολεμική αραβοϊσραηλινή εργατική δράση ήταν η απεργία των εργατών ταχυδρομείων, τηλεγραφείων, τηλεφώνων και σιδηροδρόμων σε όλη τη χώρα τον Απρίλη του 1946 —η πρώτη γενική απεργία των σιδηροδρομικών και ταχυδρομικών υπαλλήλων στην Παλαιστίνη. Σύντομα προσχώρησαν και οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι εργαζόμενοι του τμήματος δημοσίων έργων και των λιμανιών, ενώ συνολικά συμμετείχαν περίπου 23.000 εργαζόμενοι.

1947

Άλλη μία αραβοϊσραηλινή απεργία ξέσπασε στα ενοποιημένα διυλιστήρια τον Γενάρη του 1947. Υπονομεύτηκε (όπως και άλλες παλιότερα) από την ηγεσία της P.A.W.S. (Palestine Arab Workers Society-Κοινωνία των Παλαιστινίων Αράβων Εργατών, η κύρια συνδικαλιστική παλαιστινιακή οργάνωση).

Τον Μάρτιο του ίδιου έτους, 2.500 Παλαιστίνιοι (η συντριπτική πλειοψηφία του εργατικού δυναμικού) και Εβραίοι της Iraq Petroleum Company απέργησαν για 14 ημέρες πετυχαίνοντας μια μερική νίκη. Ούτε οι ηγέτες της Histadrut, ούτε οι συντηρητικοί Παλαιστίνιοι εθνικιστές χαιρέτισαν αυτή την έκφραση της αραβοϊσραηλινής αλληλεγγύης.

60s

Μετά τη «νάκμπα» («καταστροφή») του 1948 υπήρξε μία σχεδόν ολοκληρωτική υποταγή του ταξικού στο εθνικό ζήτημα, καθώς οι συνδικαλιστές ηγέτες αποφάσισαν να «παγώσουν» την ταξική πάλη, επειδή *«ανακαλύψαμε ότι ο κίνδυνος από την κατοχή ήταν μεγαλύτερος από εκείνον των καπιταλιστών»*²⁰. Η (όποια) κοινή δράση Παλαιστινίων και Ισραηλινών θα περιοριστεί κυρίως στο πολιτικό επίπεδο, μ' ένα ενδεικτικό παράδειγμα ν' αποτελεί η σοσιαλιστική οργάνωση Matzpen.

Η Matzpen ξεκίνησε ως μια μικρή τάση μέσα στο κομμουνιστικό κόμμα που αντιτάχθηκε στον κυρίαρχο σιωνιστικό-μαρξιστικό προσανατολισμό, τον σταλινισμό και την αδιαμφισβήτητη υποστήριξή του στη

17. Nei Rogall «Σιωνιστές έποικοι κατά τη διάρκεια της Βρετανικής Εντολής», <https://www.elaliberta.gr>
18. Zachary Lockman «Comrades and enemies: Arab and Jewish workers in Palestine, 1906-1948», University of California Press, 1996
19. ό.π

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις με αυτό:

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν απαγορευόταν στους Εβραίους να φύγουν από τη Σοβιετική Ένωση για να επι-στρέψουν στην «πατρίδα» τους, στο όνομα δημοκρατικών αρ-χών.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις στο όνομα της δημοκρατίας και του δικαιώματος ενός λαού στην αυτοδιάθεσή του, όταν η Πράγα κατακτιόταν από τους Σοβιετικούς.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν οι Μαύροι Εβραίοι ισχυρί-ζονταν πως έχουν δικαίωμα να ζήσουν σ’ αυτήν τη γη στο όνο-μα της ιστορίας, της θεϊκής υπόσχεσης και της βίβλου.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν άκουσες για εβραϊκά νε-κροταφεία να βεβηλώνονται σ’ όλο τον κόσμο.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν άκουσες για δεκάδες Εβραίους να έχουν φυλακιστεί στο Ιράκ και τη Συρία.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν Αμερικανοί νεολαίοι ανα-γκάζονταν να αποδράσουν ή να φυλακιστούν επειδή αρνού-νταν να πολεμήσουν για τον στρατό που καταπίεζε τον βιετναμέζικο λαό.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν άκουσες ότι τα έγγραφα ταυτοποίησης των Εβραίων στο Ιράκ έγραφαν την εθνικότητα «Εβραίος» για ευκολότερη ταυτοποίηση.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν μια βίαιη αστυνομική δύ-ναμη χρησιμοποίησε όπλα και γκλομπ εναντίον όλων των δυ-νάμεων στην ταινία «Ζ» υπό την ελληνική δικτατορία.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν η εξέγερση των κρατου-μένων στις φυλακές της Attica καταστάλθηκε βίαια.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν σε δημόσιους χώρους στο Ισραήλ πετιούνταν χειροβομβίδες ή τοποθετούνταν βόμβες.

Δεν μπορούσες να σιωπήσεις όταν λευκοί ρατσιστές πάλευαν για να γίνονται διακρίσεις εις βάρος των μαύρων στις Η.Π.Α. και τη Νότια Αφρική.

Αλλά τι θα ‘λεγες γι’ αυτό:

Όταν αρνούνται τα δικαιώματα των πολυάριθμων Παλαιστί-νιων Αράβων που έχουν γεννηθεί στη Χάιφα, τη Γιάφα και τη Μαζντάλ να γυρίσουν στην πατρίδα τους;

Όταν κατακτήθηκε η Ναμπλούς, η Χεβρώνα και η Ιερουσαλήμ;

Όταν οι σιωνιστές διώχνουν έναν άλλον λαό στο όνομα των ίδιων δικαιωμάτων;

Όταν άκουσες πως η οδός Agrop στην Ιερουσαλήμ και το ξε-νοδοχείο Χίλτον στο Τελ-Αβίβ είναι χτισμένα πάνω από κατε-στραμμένα μουσουλμανικά νεκροταφεία;

Όταν εκατοντάδες Παλαιστίνιοι υφίστανται βασανιστήρια σε φυλακές στο Ισραήλ και τις κατεχόμενες περιοχές —κάποιοι χωρίς καν δίκη;

Όταν Ισραηλινοί νεολαίοι φυλακίζονται επειδή αρνούνται να υπηρετήσουν στον στρατό που καταπίεζει τους Παλαιστίνιους;

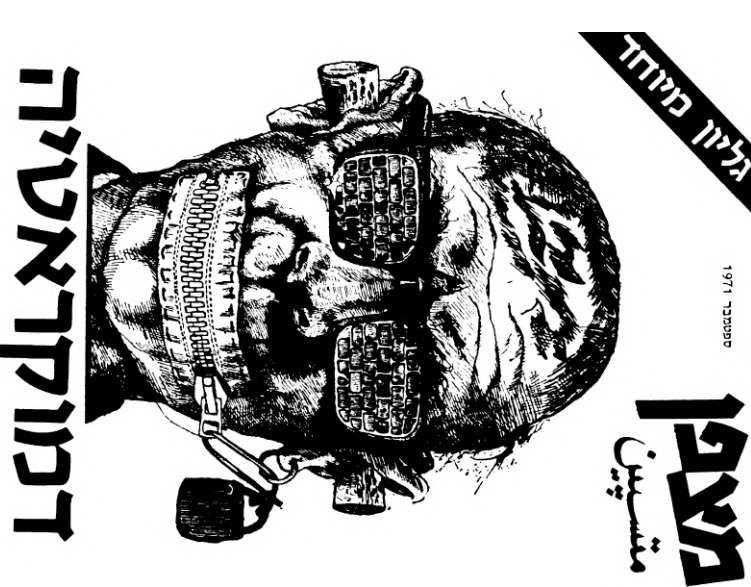
Όταν στα χαρτιά ενός Άραβα αναφέρεται η εθνικότητα ώστε να προσδιορίζεται η ταυτότητά του και να γίνει ευκολότερη η μεταχείρισή του;

Όταν μια βίαιη αστυνομική δύναμη χρησιμοποιεί βία και γκλομπ εναντίον των διαδηλωτών των Μαύρων Πανθήρων, της Νέας Αριστεράς, της Matzpen και του κομμουνιστικού κόμματος στους δρόμους της Ιερουσααλήμ;

Όταν κρατούμενοι στις φυλακές της Ασκελόν εξεγείρονται επειδή δεν μπορούν ν’ αντέξουν άλλο αυτές τις συνθήκες και την κακομεταχείριση;

Όταν Ισραηλινοί πράκτορες τοποθετούσαν βόμβες στο Κάιρο και την Αλεξάνδρεια το 1954, σε δημόσιους χώρους και αμερι-κανικά ιδρύματα, ώστε να δημιουργήσουν εντάσεις μεταξύ της Αιγύπτου και των Ηνωμένων Πολιτειών;

Όταν ραβίνοι και σιωνιστές ιεραπόστολοι παλεύουν ενάντια στους μικτούς γάμους Εβραίων και μη-Εβραίων στο Ισραήλ και παντού στον κόσμο;

Η διαδήλωση των Μαύρων Πανθήρων του Ισραήλ, 1971

Σοβιετική Ένωση. Η τάση αυτή εκδιώχθηκε απ' το κόμμα και συγκροτήθηκε ως αντισιωνιστική-αντικα-πιταλιστική οργάνωση. Λόγω του ότι η Matzpen προσέλκυσε και Άραβες ακτιβιστές, τα μέλη της κα-τηγορήθηκαν ως προδότες και πράκτορες των μυ-στικών υπηρεσιών. Το ομώνυμο περιοδικό που εξέδιδαν ήταν δίγλωσσο και μοιράζονται και σε πα-λαιστινιακά χωριά. Στην αριστερή σελίδα παραθέτουμε μία προκήρυξη της Matzpen μεταφρασμένη στα ελληνικά, το πρωτότυπό της στα εβραϊκά, καθώς και το εξώφυλλο ενός τεύχους του περιοδικού της.

70s

Μια άλλη περίπτωση που αξίζει ν' αναφερθεί εί-ναι αυτή των ισραηλινών Μαύρων Πανθήρων. Γεν-νημένοι τη δεκαετία του '70 στις περιθωριοποιημένες γειτονιές που στοιβάζονταν οι Εβραίοι της ανατολής, οι Μαύροι Πάνθηρες συσπεί-ρωναν εκείνο το νεολαιίστικο κομμάτι που ένιωθε αποκλεισμένο από κάθε υποψία κοινωνικής ανόδου όπως εκφραζόταν από τους πρώτους Εβραίους εποί-κους από την Ευρώπη. Οι Μαύροι Πάνθηρες συνεργ-γάστηκαν με τη Matzpen κι επίσης ήρθαν και σ' επαφή και με την P.L.O., κάτι που θορύβησε τις ισ-ραηλινές αρχές. Ο ίδιος ο Μπεν-Γκουριόν έφτασε στο σημείο να γράφει επιστολές σε καθηγητές προει-δοποιώντας τους για τη νεολαία των Εβραίων της ανατολής και προτρέποντάς τους «να τους διαχωρί-

Διαδήλωση των Μαύρων Πανθήρων του Ισραήλ στις αρχές των 70s.

Το πλακάτ απεικονίζει την πρωθυπουργό του Ισραήλ, Γκόλντα Μέιρ, και αναγράφει: «Γκόλντα, Γκόλντα, πέτα μακριά/Σ' ανεχτήκαμε αρκετά»

ζετε [από τους Παλαιστίνιους] και πάντα να τους υπενθυμίζετε την εβραϊκότητά τους κι ότι αυτό τους κάνει διαφορετικούς»²¹. Όσον αφορά τις επαφές τους με τους Παλαιστίνιους, ένα ιδρυτικό μέλος των Μαύρων Πανθήρων αναφέρει: «*Είχαμε συνομιλίες και καταλάβαμε την ανάγκη τους για ανεξαρτησία και για την εξάλειψη της κατοχής και συμφωνήσαμε ότι τα προβλήματα των Μιζραχίμ [έτσι ονομάζονταν οι Εβραίοι της ανατολής] και των Αράβων είναι αλλη-λένδετα. Δεν θα υπάρξει ισότητα και καμία ευκαιρία για τους Μιζραχίμ όσο υπάρχει κατοχή και εθνικός αγώνας, και από την άλλη πλευρά, ο εθνικός αγώνας δεν θα τελειώσει όσο οι Μιζραχίμ βρίσκονται στον πάτο της σκάλας και αποτελούν ουσιαστικά έναν αντι-αραβικό μοχλό*»²².

1η INTIFANTA

Η ιντιφάντα του 1987-1993 ήταν η πρώτη κινητο-ποίηση από την εποχή της εξέγερσης του '36-'39 που ανέδειξε με τόσο έντονο τρόπο τις ταξικές πτυχές που μπορούν να εμφανιστούν σ' ένα, κατά τ' άλλα, ξεκάθαρα εθνικοαπελευθερωτικό πλαίσιο. Το ξέσπα-σμα της 1ης ιντιφάντα αποτέλεσε πλήρη έκπληξη τόσο για το Ισραήλ (που ποτέ δεν φανταζόταν ότι οι Παλαιστίνιοι θα εξεγείρονταν) όσο και για την P.L.O. (που δεν πίστευε ότι θα το έκαναν έξω από τον έλεγχό της). Μέσα από μαρτυρίες της εποχής (από την πλευρά του Ισραήλ): «*Αυτοί οι νεαροί Πα-λαιστίνιοι που προσπαθούν να απαλλαγούν από εμάς*

20. Joel Beinin «*Palestinian workers have a long history of resistance*», https://jacobin.com

21. Jaclynn Ashly «*When Israel's Black Panthers found common cause with Palestinians*», https://electronicintifada.net

22. ό.π.

με διαδηλώσεις, φωτιές στα λάστιχα των αυτοκινήτων και βόμβες μολότοφ, μας νίκησαν κατά κάποιο τρόπο. Κατάφεραν να μας κάνουν να υπερβάλουμε στην αντιμετώπισή τους, να χάσουμε την αυτοπεποίθησή μας και την ισορροπία μας». Και: «Η δύναμη των απεργιών στις (κατεχόμενες) περιοχές βρίσκεται ακριβώς στην αδυναμία τους. Γιατί δεν κατευθύνονται ούτε από τις αραβικές χώρες, ούτε από την P.L.O. Είναι εντελώς αυθόρμητες. Αυτήν τη φορά τη δύσκολη δουλειά την κάνουν οι ίδιοι. Δεν είναι εύκολο για μας να παραδεχτούμε πως κατάφεραν μια εκπληκτική επιτυχία. Έχουν βάλει σφήνα ανάμεσα στο Ισραήλ και στους Εβραίους της διασποράς. Κατάφεραν να αντιστρέψουν τη στάση της αμερικανικής κοινής γνώμης. Κατάφεραν να παρουσιάσουν τον ισραηλινό πολίτη σαν άγριο, σκληρό και επιπόλαιο. Κατάφεραν να παρουσιάσουν το Ισραήλ σαν το συγχυσμένο κι ανήθικο κράτος που δεν έχει δική του πολιτική. Μας έκλεψαν τον χαρακτηρισμό του Δαβίδ στην πάλη του με τον Γολιάθ, που ήταν μέχρι τώρα το σύμβολό μας κι ο κύριος λόγος που το Ισραήλ απέσπασε συμπάθεια και θαυμασμό»²³. Με πιο απλά λόγια, ενώ μέχρι τότε το ισραηλινό κράτος καλούνταν ν' αντιμετωπίσει τις αντάρτικες ενέργειες της P.L.O., τώρα η εστίαση έπρεπε να γίνει κατά πολύ ευρύτερη, δηλαδή να συμπεριλάβει ολόκληρο τον άμαχο παλαιστινιακό πληθυσμό στο ίδιο το εσωτερικό της ισραηλινής κοινωνίας, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη του και τον παράγοντα του πολιτικού κόστους απέναντι στη «διεθνή κοινότητα». Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως προς έκπληξη του ισραηλινού στρατού, κατά τη διάρκεια ανακρίσεων συλληφθέντων εξεγερμένων γινόταν αντιληπτό πως «δεν μπορούσαν να επαναλάβουν ούτε τα πιο συνηθισμένα συνθήματα που χρησιμοποιούσε η P.L.O. στην καθημερινή της προπαγάνδα, και ακόμα και η κεντρική ιδέα του παλαιστινιακού αγώνα (το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση) τους ήταν τελείως ξένη».²⁴

Όσον αφορά την παλαιστινιακή πλευρά, αυτός ο οριζόντιος και ανεξέλεγκτος χαρακτήρας της ιντιφάντα θεωρήθηκε απειλή για την πρωτοκαθεδρία της Φατάχ και την υποστήριξη που απολάμβανε μέχρι τότε, αφού για πρώτη φορά φανεωνόταν με τόσο έντονο τρόπο μία λαϊκή δυσaréσκεια για τις πολιτικές της. Την ίδια στιγμή, σοδειές γαιοκτημόνων λεηλατούνταν από τους εξεγερμένους αναγκάζοντάς τους ν' απευθυνθούν στον ισραηλινό στρατό για την προστασία τους. Σύντομα επιστρατεύτηκαν από τη μία μεριά οργανώσεις τύπου Χαμάς ώστε να οδηγήσουν το κίνημα σε θρησκευτικές

ατραπούς, κι από την άλλη οι διπλωματικές ικανότητες της P.L.O. που με το κύρος της «υπεύθυνης δύναμης» και του «μόνου νόμιμου αντιπρόσωπου του παλαιστινιακού λαού» επαναφομοίωσαν την εξέγερση και άνοιξαν τον δρόμο για την έναρξη των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων με το Ισραήλ.

1994

Αμέσως μετά την 1η ιντιφάντα, ιδρύεται το Κέντρο Γυναικών στην Ιερουσαλήμ, μία φεμινιστική οργάνωση Παλαιστίνιων γυναικών. Σύντομα θα υπάρξει επαφή μεταξύ αυτής και της Bat Shalom, μίας ισραηλινής φεμινιστικής οργάνωσης, που θα οδηγήσει και στην κοινή σύμπραξή τους για τα επόμενα χρόνια.

2000

Τον Γενάρη του 2000 υπήρξε μία κοινή απεργία Εβραίων και Αράβων εργατών στην Tempo Beers, μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες παραγωγής και εμφιάλωσης ποτών στο Ισραήλ. Η απεργία είχε μισθολογικά αιτήματα, κι όταν η Histadrut αρνήθηκε να τους βοηθήσει, οι εργάτες κατέφυγαν στο W.A.C. (Workers' Advice Center-Κέντρο Συμβούλευσης Εργατών), μία αριστερή οργάνωση που προσφέρει νομική κυρίως βοήθεια σε Άραβες και Εβραίους εργάτες. Με τη βοήθεια του W.A.C. σχηματίστηκε μια επιτροπή για την προώθηση των αιτημάτων των απεργών με προοπτική να παραμείνει σε σταθερή βάση και η Tempo Beers αναγκάστηκε ν' αναθεωρήσει τη στάση της.

Την ίδια χρονιά και σε αντιδιαστολή με τις εθνικιστικό πλαίσιο που σχηματιζόταν γύρω από τα γεγονότα της 2ης ιντιφάντα, δημιουργήθηκε το Ta'ayush. Το Ta'ayush («ζούμε μαζί») είναι ένα δίκτυο (με εκατοντάδες μέλη κάποια στιγμή) που ενώνει Ισραηλινούς και Παλαιστίνιους στη βάση της μη-βίας και της πολιτικής ανυπακοής.

2006

Κατά τη διάρκεια της 1ης ιντιφάντα στον προσφυγικό καταυλισμό της Τζενίν θα φτιαχτεί το λεγόμενο Stone Theatre, μία κοινότητα ενδυνάμωσης παιδιών και νεαρών Παλαιστίνιων μέσω της ελεύθερης και ισότιμης συμμετοχής στο πεδίο του πολιτισμού. Το Stone Theatre θα καταστραφεί από τις ισραηλινές δυνάμεις κατά τη διάρκεια της 2ης ιντιφάντα, αλλά θα δώσει τη θέση του στο The Freedom Theatre που δημιουργήθηκε το 2006 και συνεχίζει τη δράση του μέχρι σήμερα παρά τις παρενοχλήσεις και

επιθέσεις των ισραηλινών δυνάμεων. Με τα λόγια του εμπνευστή του, Juliano Mer Khamis: «Δεν προσπαθούμε να θεραπεύσουμε τη βία. Προσπαθούμε να τη διοχετεύσουμε σε πιο παραγωγικούς τρόπους. Και οι πιο παραγωγικοί τρόποι δεν είναι μια πρακτική που ακυρώνει την αντίσταση. Αυτό που κάνουμε στο θέατρο δεν είναι μια προσπάθεια να αντικαταστήσουμε την αντίσταση των Παλαιστινίων, ακριβώς το αντίθετο. Αυτό πρέπει να είναι ξεκάθαρο. Ξέρω ότι αυτό που λέω δεν θα βοηθήσει στο fundraising, αφού δεν είμαι κοινωνικός λειτουργός, δεν είμαι ένας καλός Εβραίος που βοηθάει τους Άραβες, ούτε ένας φιλόanthρωπος Παλαιστίνιος που έρχεται να ταΐσει τους φτωχούς. Συμμετέχουμε, με κάθε τρόπο, στον αγώνα για την απελευθέρωση του παλαιστινιακού λαού, που είναι ο απελευθερωτικός μας αγώνας... Δεν είμαστε θεραπευτές. Δεν είμαι καλοί χριστιανοί. Είμαστε αγωνιστές της ελευθερίας.

[...] Η κατοχή δεν είναι μόνο αεροπλάνα και τεθωρακισμένα, η κατοχή είναι το μυαλό, η ψυχή. Η κατοχή καταστρέφει γενιές, κλέβει την παιδικότητα, διαλύοντας το βασικό νευρικό σύστημα της ζωής. Αλλά μαζί θα απελευθερώσουμε πρώτους τους εαυτούς μας, διδάσκοντας αξίες, τις αξίες της ελευθερίας: δικαιώματα των γυναικών, ισότητα, ελευθερία.

[...] Θέλουμε να ξυπνήσουμε. Θέλουμε να κάνουμε Ιντιφάντα. Θέλουμε να επαναστατήσουμε. Θέλουμε να τους σημαδέσουμε —με κάμερες αυτήν τη φορά. Αλλά θέλουμε να τους σημαδέσουμε. Θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε την κάμερα σαν καλάσνικοφ. [...]

Να συγκεντρωθούμε όλοι σε έναν τρομερό, μεγάλο στρατό που θα βαδίζει προς το τείχος. Αυτό είναι το όνειρο μου, ένας μεγάλος στρατός μουσικής που θα βαδίζει προς αυτό το ματωμένο τείχος του απαρτχάιντ και θα το γκρεμίσει σε κομμάτια. Και πιστεύω πως αυτό μπορεί να συμβεί».²⁵

Είναι απόλυτα λογικό ότι όταν ο Juliano Mer Chamis (που, αξίζει να σημειωθεί, είχε Παλαιστίνιο πατέρα και Εβραία μητέρα, κατατάχθηκε εθελοντικά στον I.D.F. και φυλακίστηκε όταν απηυδισμένος αρνήθηκε να υπακούσει στις εντολές των ανωτέρων του) έπεσε νεκρός από πυρά αγνώστου, κανείς δεν μπορούσε με σιγουριά να «χρεώσει» τον θάνατό του σε κάποια πλευρά. Τα λόγια του και η δράση του ήταν εξίσου ενοχλητικά και για την προπαγανδιστική μηχανή του Ισραήλ, αλλά και για τις κλασικές παλαιστινιακές οργανώσεις.

2007

Το 2007 ιδρύεται η συνδικαλιστική οργάνωση Koah LaOndim («Δύναμη στους Εργαζόμενους») που μέσα σε λίγα χρόνια θα γίνει η τρίτη μεγαλύτερη

συνδικαλιστική οργάνωση στο Ισραήλ εκπροσωπώντας δεκάδες χιλιάδες εργαζόμενους. Η Koah LaOndim υποστηρίζει ανοιχτά την αλληλεγγύη μεταξύ Εβραίων και Αράβων εργαζομένων.

2020

Μετά την πανδημία του COVID-19 υπήρξαν κάποιοι κοινοί αγώνες Ισραηλινών-Παλαιστίνιων, με πιο σημαντικούς αυτούς των νοσηλευτών, τραυματιοφορέων κλπ. Πλάι-πλάι Παλαιστίνιοι και Ισραηλινοί εργαζόμενοι στα νοσοκομεία απέργησαν για καλύτερες συνθήκες και αμοιβές, περισσότερες προσλήψεις προσωπικού, έκαναν κοινές περιφρουρήσεις κρατώντας πανό σε αραβικά-εβραϊκά κλπ.

2021

Τον Ιανουάριο του 2021, 80 Παλαιστίνιοι εργάτες απέργησαν στο εργοστάσιο Yamit, το οποίο κατασκευάζει φίλτρα νερού στο βιομηχανικό πάρκο Nitzanei Shalom που λειτουργεί υπό ισραηλινή διοίκηση κοντά στο Tulkarm. Οι εργάτες αυτοί ήταν οργανωμένοι στο Maan, ένα αριστερό ισραηλινό συνδικάτο που αντιτίθεται στις διακρίσεις θρησκείας, εθνικότητας ή φύλου. Αυτή ήταν η πρώτη τέτοια δράση σε βιομηχανικό πάρκο της Δυτικής Όχθης, όπου όλοι οι ιδιοκτήτες είναι Ισραηλινοί.

[Οι παραπάνω αναφορές είναι ενδεικτικές και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν μία εξαντλητική έρευνα πάνω στους κοινούς αγώνες Αράβων και Εβραίων μέσα στα χρόνια. Υπάρχουν δεκάδες οργανώσεις που έχουν ως κεντρικό πρόταγμα την άρση των εθνικών διαχωρισμών —από εργατικές ενώσεις σαν την Kan LaOved μέχρι θρησκευτικές σαν τους Ραβίνους για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Μία ενδεικτική λίστα μπορεί καμιά να βρει στην κοινή εβραϊκή/αραβική διακήρυξη για την ειρήνη της 5ης Νοέμβρη του 2023 που συνυπέγραψαν τέτοιες οργανώσεις και που μπορεί να βρεθεί στο 7ο τεύχος του περιοδικού *Σημειώσεις της Στέπας*. Παρ' όλο που μιλάμε για ομαδοποιήσεις με εμφανή τον μη-ριζοσπαστικό τους χαρακτήρα, έχει μία σημασία ν' αναδεικνύεται η ύπαρξή και η δράση τους μέσα σ' αυτό το εθνικιστικό, πολεμοχαρές πλαίσιο που καταπνίγει κάθε διαφορετική φωνή.]

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΙ ΣΕ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Δεν υπάρχει καλύτερο παράδειγμα που να καταρρίπτει τον ισχυρισμό πως στον πυρήνα του «παλαιστινιακού» υπάρχει μόνο μία εθνοτική σύγκρουση μεταξύ Εβραίων και Αράβων, από την τύχη που είχαν οι Παλαιστίνιοι όταν κατέφυγαν στα γειτονικά αραβικά κράτη έπειτα από την εκδίωξή τους από τα

23. Τα αποσπάσματα ανήκουν στη Χάνα Ζίμερ και τον Γιοήλ Μάρκος αντίστοιχα. Αναφέρονται στο Ahmat Shahin «Η πρώτη Ιντιφάντα», Λέσχη Κατασκόπων του 21ου Αιώνα, 2019

24. Aufheben «Πίσω από την Ιντιφάντα του 21ου αιώνα», Κόκκινο Νήμα & περιοδικό Ανάρες, 2005

25. Juliano Mer Chamis: «Είμαι 100% Παλαιστίνιος και 100% Ισραηλινός», Σημειώσεις της Στέπας #07, 2023

εδάφη που ζούσαν από τις κατοχικές ισραηλινές δυνάμεις. Αν και η διαχείρισή τους διαφοροποιούνταν σχετικά από χώρα σε χώρα και περίοδο σε περίοδο, σε γενικές γραμμές ίσχυε πως όσοι Παλαιστίνιοι δεν κατείχαν κάποια μόρφωση, κεφάλαιο ή ειδικευση (αυτά τα στρώματα ενσωματώθηκαν πλήρως σε κάποιες περιπτώσεις), γέμισαν τους προσφυγικούς καταυλισμούς ή/και αποτέλεσαν μία φτηνή εργατική δύναμη, η οποία μπορούσε να εκδιωχθεί στην πρώτη κοινωνικο-οικονομική κρίση που θα εκδηλωνόταν. Ειδικότερα και με αφορμή τους πολιτικοστρατιωτικούς ανταγωνισμούς με την P.L.O., παλαιστινιακοί προσφυγικοί καταυλισμοί δέχθηκαν την επίθεση του στρατού της Ιορδανίας τον Σεπτέμβρη του 1970 (ο λεγόμενος «Μαύρος Σεπτέμβρης») —αναγκάζοντας την οργάνωση να βρει καταφύγιο στον Λίβανο. Στον Λίβανο, πάλι, το ίδιο σενάριο θα επαναληφθεί δις: μία φορά το 1976 στον προσφυγικό καταυλισμό του Tel al-Zaatar όπου χιλιάδες άμαχοι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες σφαγιάστηκαν από Λιβανέζους χριστιανούς φαλαγγίτες, και μία φορά το 1982 όταν, υπό την εποπτεία του (υπουργού άμυνας του Ισραήλ τότε) Αριέλ Σαρόν, ξανά Λιβανέζοι φαλαγγίτες εισβάλλουν στους προσφυγικούς καταυλισμούς της Σάμπρα και της Σατίλα ισοπεδώνοντάς τους με τη βοήθεια του ισραηλινού στρατού. Τέλος, και κατά τη διάρκεια του Πολέμου στον Κόλπο το 1991, οι Παλαιστίνιοι εκδιώχθηκαν από τα αραβικά κράτη του Περσικού Κόλπου με το πρόσχημα ότι η P.L.O. υποστήριζε τον Σαντάμ Χουσεϊν.

Κι αν τα παραπάνω αποτελούν τα «παρελκόμενα» μιας αντιπαράθεσης μεταξύ πολιτικών-στρατιωτικών εξουσιών, ίσως έχει περισσότερο ενδιαφέρον να εστιάσουμε σ' ένα πιο μοριακό επίπεδο, στο πώς οι ίδιες οι Παλαιστίνιες βίωσαν τον ρατσισμό από τους ομοθρήσκους τους κατά τη μακρά και δύσκολη πορεία της «χίτζρα» (φυγή —«εγίρα» όπως έχει καθιερωθεί στα ελληνικά) του 1949. Αναφέρει μία Παλαιστίνια για τη στιγμή που προσπαθούσαν να περάσουν το μεθοριακό φυλάκιο στα σύνορα Ιορδανίας-Συρίας: «Στο σταυροδρόμι του Ιρμπέντ άρχισε να βρέχει. Τότε οι χωροφύλακες του μεθοριακού σταθμού ήθελαν να μας στείλουν πίσω στο Αμάν, γιατί έλεγαν πως τα χαρτιά μας δεν ήταν εντάξει. Θυμάμαι πως μία απ' τις γυναίκες που ήταν μαζί μας πήδησε απ' το καμiónι, μέσα στη βροχή και τη λάσπη, κι έβρισε τους χωροφύλακες κι όλους τους Άραβες. Ήταν τόσο έξαλλη που άρπαξε τον εννιάμηνο εγγονό της (ο πατέρας

του είχε πεθάνει) και σχεδόν τον πέταξε πάνω στους χωροφύλακες, φωνάζοντας: «Βρε ρουφιάνοι, Εβραίοι είμαστε; Άραβες είμαστε!»».

Είναι αυτή η αγανάκτηση του ρητορικού ερωτήματος: «Εβραίοι είμαστε; Άραβες είμαστε!» που συμμπυκνώνει με συγκλονιστικό τρόπο τη συνειδητοποίηση των διαχωρισμών που παράγει η ταυτότητα του «κατώτερου» ακόμα κι ανάμεσα σ' αυτούς που υποτίθεται πως στέκονται από την ίδια πλευρά του συρματοπλέγματος. Αγρότες που ήταν συνηθισμένοι σ' ένα υψηλό επίπεδο γενναιοδωρίας, τα έχασαν με τους Λιβανέζους που τους πουλούσαν το νερό: «*Ηθελαν να μας πουλήσουν ακόμα και τα αγριόχορτα των χωραφιών τους*», θυμάται μια γυναίκα που αναφέρει πως είχαν αρνηθεί να της δώσουν ένα ποτήρι νερό για τα πέντε παιδιά της, γιατί η τιμή του ήταν 3 πένες κι αυτή μπορούσε να δώσει μόνο 2,5.²⁶

ΕΝΑ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΕΣ ΤΟΥ — ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

Στο εσωτερικό της παλαιστινιακής κοινωνίας υπάρχουν διαβαθμίσεις; Υπάρχει ένας διαχωρισμός μεταξύ εκμεταλλευτών και εκμεταλλευόμενων;

Όταν το Ισραήλ αναγκάστηκε για πρώτη φορά να περάσει σε μια «ειρηνευτική» πολιτική απευθείας διαλόγου με τους Παλαιστίνιους ηγέτες στις αρχές του '90 (και όταν λέμε «ειρήνη» στην Παλαιστίνη, εννοούμε άλλο ένα όνομα της αθλιότητας: της αθλιότητας μιας ζωής στα γκέτο), διασφάλισε πως με την αναγνώριση της Παλαιστινιακής Αρχής θ' απαλλαγεί από ένα ενοχλητικό δημογραφικό και κοινωνικό πρόβλημα: το κόστος της αστυνόμευσης και αναπαραγωγής της παλαιστινιακής εργατικής τάξης ανατέθηκε πλέον στην παλαιστινιακή άρχουσα τάξη, αυτή που μέσα στη δεκαετία του '90 θα φτιάξει τα δικά της υπουργεία, τα δικά της σώματα ασφαλείας, τα δικά της κρατητήρια, θα είναι αυτή που θα ελέγχει τις άδειες εισόδου και εξόδου των Παλαιστίνιων εργατ(ρ)ιών από και προς το Ισραήλ, θα μετέχει σε αναπτυξιακές καπιταλιστικές μπίζνες σε συνεργασία με ισραηλινούς και ξένους επιχειρηματίες και θα διευθετεί την όποια κοινωνική πολιτική διαχειρίζοντας κονδύλια από το εξωτερικό (όσα, τέλος πάντων, επέτρεπε το Ισραήλ). Κι αν κανείς απορεί που μπορεί να χρησιμεύουν παλαιστινιακά σώματα ασφαλείας, οι παρακάτω εικόνες μπορεί να φανούν βοηθητικές:

26. Οι παραπάνω πληροφορίες έχουν παρθεί από το βιβλίο «Οι Παλαιστίνιοι: από αγρότες, επαναστάτες» της Rosemary Sayigh. Μέσα σε μία ανεξάντλητη βιβλιογραφία για την Παλαιστίνη, το συγκεκριμένο βιβλίο (παρότι κυκλοφόρησε το 1979) ξεχωρίζει ακόμα και σήμερα λόγω του μοναδικού τρόπου με τον οποίο παρουσιάζει την ταξική διαστρωμάτωση της παλαιστινιακής κοινωνίας μέσα στο πέρασμα ενός αιώνα περίπου. Το βιβλίο έχει βασιστεί σε συνεντεύξεις που πάρθηκαν στους προσφυγικούς καταυλισμούς του Λιβάνου κι επιχειρεί να παρουσιάσει γνωστά ιστορικά γεγονότα με τον τρόπο που τα βίωσαν άνθρωποι που συνήθως δεν αποκτούν φωνή στην επίσημη ιστοριογραφία.

Τον Μάρτιο (και ξανά τον Σεπτέμβρη) του 2005 2.500 άνεργοι Παλαιστίνιοι συγκρούονται με τις παλαιστινιακές δυνάμεις καταστολής και πολιορκούν κρατικά κτίρια απαιτώντας δουλειά. Αρκετοί μπάτσοι τραυματίστηκαν σ' αυτές τις διαδηλώσεις σύμφωνα με μαρτυρίες.

“Στις διαδηλώσεις του 2011, τόσο η Χαμάς στη Γάζα, όσο και η Φατάχ εδώ στη Δυτική Όχθη, έκαναν οτιδήποτε περνούσε από το χέρι τους για να διαλύσουν το κίνημά μας.

Εδώ, στη Ραμάλα, η Παλαιστινιακή Αρχή συνέθλιψε τις διαδηλώσεις. Μας στοχοποίησαν και κινήθηκαν εναντίον της καθεμίας από εμάς ξεχωριστά, απομονώνοντάς μας από τις συντρόφισσές μας. Υπήρχε μια συνεργασία μεταξύ των παλαιστινιακών και των ισραηλινών δυνάμεων ασφαλείας για να συλλάβουν ακτιβιστές. Αργότερα ο φίλος μου Basil Al Araj βασανίστηκε από την Παλαιστινιακή Αρχή και αφέθηκε ελεύθερος μόνο και μόνο για να μπορουν να τον δολοφονήσουν οι Ισραηλινοί. Οι γυναίκες ακτιβίστριες που συμμετείχαν στο κίνημα χαρακτηρίζονταν ως «πόρνες στα σοκάκια πέριξ του προεδρικού μεγάρου».

Όταν με συνέλαβαν και προφυλακίστηκα από την Παλαιστινιακή Αρχή, είδα ανθρώπους να αιμορραγούν, να βασανίζονται. Πρώτα βασανίζεσαι στις παλαιστινιακές φυλακές και μετά η εξαναγκασμένη κατάθεσή σου χρησιμοποιείται από τους Ισραηλινούς. Συχνά αποφυλακίζεσαι από τις παλαιστινιακές φυλακές για να συλληφθείς σύντομα από τους Ισραηλινούς.”

Lina Nabusly, Βηθλεέμ (Συλλογικό «Συνεντεύξεις με ριζοσπάστριες Παλαιστίνιες γυναίκες», Καμιονέτα, 2023)

Τον Ιούνιο του 2021 ο Παλαιστίνιος ακτιβιστής Nizar Banat ξυλοκοπείται μέχρι θανάτου από την παλαιστινιακή αστυνομία μέσα στο σπίτι του. Τις επόμενες μέρες ξεσπάνε διαδηλώσεις στη Δυτική Όχθη, οι οποίες καταστέλλονται με βιαιότητα από την αστυνομία.

Όσον αφορά τις περίφημες μπίζνες της παλαιστινιακής άρχουσας τάξης, μέσα στις δεκαετίες του '90 και του '00 έγινε προφανές ότι υψηλόβαθμα στελέχη της Παλαιστινιακής Αρχής καπηλεύτηκαν σημαντικά ποσά από τη διαχείριση των κονδυλίων από το εξωτερικό για να πραγματοποιήσουν γιγαντιαίες συναλλαγές με ισραηλινές εταιρείες με αποτέλεσμα τον (εξαιρετικά γρήγορο) προσωπικό τους πλουτισμό. Αντιγράφουμε από μία ιστορική έντυπη έκδοση για την Παλαιστίνη που διατηρεί την αξία της ακόμα και σήμερα: «Πολλοί παλαιστίνιοι επιχειρηματίες εισάγουν αδασολόγητο τσιμέντο από την Αίγυπτο και το μεταπουλούν σε ισραηλινές κατασκευαστικές εταιρείες οι οποίες το χρησιμοποιούν στην κατασκευή του διαβόητου Τείχους Ασφαλείας στη Δυτική Όχθη (βλ. σχετικό άρθρο στην Καθημερινή, 16/1/2005). Μάλιστα, σύμφωνα με τη βρετανική εφημερίδα *Telegraph* (25/7/2004), το τσιμέντο προοριζόταν αρχικά για επιδιορθώσεις παλαιστινιακών σπιτιών που είχαν ισοπεδωθεί απ' τον ισραηλινό στρατό. Σημειώτουν, όλα αυτά εν γνώσει του Αραφάτ. Άλλωστε, στη Γάζα, ο Αραφάτ μέσω της *Al-Bahr*, μιας μη-νόμιμα καταγεγραμμένης εταιρείας που στήθηκε στο όνομα της γυναίκας του, επιδίωκε να κυριαρχήσει στον τομέα της οικοδομής, της υγείας, της ψυχαγωγίας και των υπολογιστών εκβιάζοντας μικρότερες εταιρείες σε «συνεργασία». Επίσης, ο Αραφάτ ήλεγχε νόμιμες εταιρείες που είχαν το μονοπώλιο σε προϊόντα όπως πετρέλαιο, τσιμέντο και αλεύρι και λειτουργούσαν σε συνεννόηση με το Ισραήλ. Τα κέρδη δε πήγαιναν στον κρυφό λογαριασμό του Αραφάτ που είχε ανοίξει στο Τελ-Αβίβ ο πρώην ισραηλινός πρωθυπουργός Γιτζάκ Ράμπιν. Σύμφωνα μάλιστα με παλιότερο άρθρο της *Guardian* (24/4/1997), υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις ότι ο παλαιστίνιος υπουργός Εσωτερικών Τζαμίλ Ταρίφι είχε αναλάβει ως εργολάβος να κατασκευάζει οικισμούς *εποίικων* (βλ. *Palestinian Nationalism, Revolutionary Perspectives*, #7, 1997)».²⁷

Φυσικά η συνθήκη αυτή δεν ήταν κάτι που μπορούσε να μείνει κρυφό από την κοινή θέα. Οι προλετάριοι που συνωστίζονταν στη Λωρίδα της Γάζας έβλεπαν μπροστά τους το πώς τα μέτρα που έπαιρνε η Παλαιστινιακή Αρχή ευνοούσαν εμπόρους, τραπεζίτες και στελέχη της P.L.O. Τα χρήματα από τις επιδοτήσεις, τις διεθνείς δωρεές και τα κατασκευαστικά δάνεια χρησιμοποιούνταν για την «τόνωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και των επενδύσεων», κάτι που στην πράξη σήμαινε να ευνοηθούν οι Παλαιστίνιοι

επιχειρηματίες ή να χτιστούν πολυτελή διαμερίσματα για να στεγάσουν τους ανώτατους αξιωματούχους της Παλαιστινιακής Αρχής. Οι προλετάριοι που νόμιζαν ότι πολεμούσαν για ένα κομμάτι γης πίσω από τις σημαίες της εθνικής απελευθέρωσης, βρέθηκαν μπροστά σε μια πικρή απογοήτευση: η μόνη πατρίδα που τους παραχωρήθηκε, βρισκόταν ανάμεσα στα ηλεκτρικά καλώδια των εβραϊκών οικισμών και το μπετόν των παλαιστινιακών ξενοδοχειακών μονάδων.

Όλα τα παραπάνω (σε συνδυασμό και με την υποχωρητικότητα μπροστά στις ισραηλινές πολιτικές) οδήγησαν στην ταύτιση της Παλαιστινιακής Αρχής με μια πολιτική «σκανδάλων και διαφθοράς» και στη θεαματική άνοδο της Χαμάς ως αντιπολιτευτικής δύναμης.

Η αλλαγή του πολιτικού διαχειριστή, ωστόσο, δεν έφερε και την εξομάλυνση των κοινωνικών αντιθέσεων στο εσωτερικό της παλαιστινιακής κοινωνίας. Τη διετία 2006-2008 απεργίες δασκάλων και γιατρών, γραφεία εργατικών σωματείων, οι ραδιοφωνικοί τους σταθμοί καθώς και οι ίδιοι οι απεργοί δέχτηκαν σε διάφορες περιπτώσεις την επίθεση του κατασταλτικού μηχανισμού της Χαμάς είτε επειδή θεωρούνταν «υποστηρικτές της Φατάχ», είτε επειδή «δεν έστρεφαν τον θυμό εκεί που πρέπει: ενάντια στο Ισραήλ που επιβάλλει την πολιορκία στο λαό μας».²⁸

Τα τελευταία χρόνια συχνά-πυκνά ξεσπανε διαμαρτυρίες ενάντια στη διακυβέρνηση της Χαμάς, με τις πιο μαζικές διαδηλώσεις να λαμβάνουν χώρα το 2015, το 2017 και το 2019, όταν χιλιάδες νέοι άνθρωποι (κυρίως άνεργοι) βγήκαν στους δρόμους με το σύνθημα «θέλουμε να ζήσουμε!», αμφισβητώντας το καθεστώς διαφθοράς, νεποτισμού και θρησκευτικής-πολιτικής δικτατορίας της Χαμάς, καθώς και τον αποκλεισμό που υφίσταται ο πληθυσμός της Λωρίδας της Γάζας από το 2006. Οι διαδηλωτές διεκδίκησαν να σταματήσουν οι διακοπές ρεύματος και να εκταμιευθούν οι οφειλόμενοι μισθοί στους κυβερνητικούς υπαλλήλους. Η απάντηση της Χαμάς ήταν άγρια, κατασταλτική και βίαιη σε όλες τις περιπτώσεις και μέσα σε μια εβδομάδα τον Μάρτη του 2019 συνέλαβε περίπου 3.000 ανθρώπους.

2021

Τον Μάιο του 2021 ξέσπασε η 3η ιντιφάντα, η λεγόμενη «ιντιφάντα της ενότητας» με επίκεντρο την Ιερουσαλήμ, πρωταγωνιστές του Παλαιστίνιους με

ισραηλινή υπηκοότητα και αφορμή τις εξώσεις εκατοντάδων παλαιστινιακών οικογενειών που σχεδίαζε το ισραηλινό κράτος. Πέρα από τις σκληρές οδομαχίες που έλαβαν χώρα με την ισραηλινή αστυνομία, αξίζει να σημειωθεί και η μεγαλειώδης γενική απεργία που προκηρύχθηκε για τις 18 Μαΐου. Όπως και στις δύο προηγούμενες εξεγέρσεις, κι εδώ οι ένοπλες οργανώσεις κατείχαν έναν συγκεκριμένο ρόλο:

“Κατά τη διάρκεια της 1ης ιντιφάντα, στις πρώτες μέρες της, πολλοί από τους νέους που εξεγέρθηκαν στη Γάζα και όχι μόνο, δεν ήταν πολύ πολιτικοποιημένοι και οι περισσότερες επιθέσεις στρέφονταν εναντίον πλουσιότερων Παλαιστινίων. Αυτό πηγαίνει πίσω στη μεγάλη αραβική εξέγερση του 1936, όταν πολλές από τις επιθέσεις περιλάμβαναν φελάχους (τον αγροτικό πληθυσμό της Παλαιστίνης) να δρουν εναντίον της αστικής ελίτ. Αυτή η διάσταση της ταξικής πάλης μέσα στην παλαιστινιακή κοινωνία διαγράφεται πάντα από την ιστορία προς όφελος μιας πιο απλουστευμένης εθνοτικής σύγκρουσης Αράβων εναντίον Εβραίων.

Αυτή η ταξική πάλη πάντα παραμερίζεται μόλις τα μεγάλα κόμματα (οι милитарιστικές παρατάξεις) καταφέρνουν να αναλάβουν την εξουσία — η 1η ντιφάντα, για παράδειγμα, τερματίστηκε από την P.L.O. Γρήγορα μετατράπηκε από έναν λαϊκό μαζικό αγώνα σε μια ελεγχόμενη από τα πάνω αντιπολίτευση στα χέρια λίγων διεφθαρμένων γραφειοκρατών. Όπως όλοι γνωρίζουμε, μόλις οι πολιτοφυλακές και οι επαγγελματίες επαναστάτες πάρουν τα ηνία, ο λαός γίνεται θεατής στην ίδια του την «απελευθέρωση» και η μαζική λαϊκή απήχηση της αντίστασης χάνεται. Η P.L.O. και η Φατάχ τσάκισαν την ιντιφάντα προκειμένου να προχωρήσουν οι συμφωνίες του Όσλο, οι οποίες χώρισαν τη Δυτική Όχθη σε μικρά καντόνια και εισήγαγαν τη λεγόμενη Παλαιστινιακή Αρχή. Η Φατάχ έγινε το *de facto* μακρύ χέρι του Ισραήλ και της κατοχής, διαχειριζόμενη το *απαρτχάιντ* εκ των έσω. Μια παρόμοια (αν και όχι πανομοιότυπη) διαδικασία λαμβάνει χώρα τώρα με τη Χαμάς, κατά τη γνώμη μου.

Ενώ συνέθετα αυτό το κείμενο, το επίκεντρο μετατοπίστηκε πλήρως στις ρουκέτες που πλήττουν ισραηλινές πόλεις από τη Γάζα. Εννέα άνθρωποι στο Ισραήλ έχασαν τη ζωή τους από ρουκέτες της Χαμάς — ανάμεσά τους και Παλαιστίνιοι, όπως στο χωριό *Dahamash* κοντά στη *Ramle*. Μερικές ρουκέτες της Χαμάς έφτασαν μέχρι και τη Δυτική Όχθη. Ρουκέτες εκτοξεύτηκαν και από τον Λίβανο. Οι διαμαρτυρίες σε μεγάλο βαθμό μειώθηκαν και δεν βλέπουμε πλέον μεγάλες ταραχές. Δεν μπορεί κανείς να μην αισθανθεί ότι η Χαμάς και οι милитарιστικές παρατάξεις διέκο-

ψαν τη γέννηση ενός λαϊκού, μαζικού κινήματος στους δρόμους, στο εσωτερικό των πόλεων της κατοχής, το οποίο θα μπορούσε να είναι ικανό να δημιουργήσει πραγματική ζημιά στη σταθερότητα του κράτους.

Μπορούμε να δούμε ξεκάθαρα ποιος επωφελείται από αυτό. Η αναρχία μέσα στις ισραηλινές πόλεις έχει τελειώσει και το Ισραήλ μπορεί να πουλήσει στον κόσμο την ίδια παλιά ιστορία ότι πολεμάμε τους ισλαμιστές τζιχαντιστές τρομοκράτες που ρίχνουν ρουκέτες στις πόλεις μας. Είναι μια πολύ πιο βολική ιστορία και πολύ πιο εύκολη να την αντιμετωπίσουμε. Ίσως η στρατηγική της αποδυνάμωσης των κοσμικών επαναστατικών μαρξιστικών μετώπων των 80s και της ενίσχυσης της Χαμάς να απέδωσε. Οι αντιδραστικές ιδεολογίες είναι πιο εύκολο να ελεγχθούν και, όποτε χρειάζεται, μπορούν να αναλάβουν τον αγώνα και να σκοτώσουν τα μαζικά κινήματα.”.²⁹

2023

Το καλοκαίρι του 2023 ξέσπασε ακόμη ένα κύμα διαμαρτυρίας. Αρκετές χιλιάδες άνθρωποι βγήκαν πάλι στους δρόμους σε όλη τη Λωρίδα της Γάζας φωνάζοντας «που είναι το ηλεκτρικό ρεύμα και το φυσικό αέριο;», «ντροπή!» και έκαιγε σημαίες της Χαμάς. Η αστυνομία διέλυσε τις διαδηλώσεις και η κυβέρνηση κατηγόρησε τους διαδηλωτές για συνεργασία με τις ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες και αυτές της Παλαιστινιακής Αρχής με στόχο να κλονίσει τη σταθερότητα της διακυβέρνησης της Χαμάς.

ΕΝΑ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΥΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΤΕΣ ΤΟΥ — ΙΣΡΑΗΛ

Οι τρόποι που το κράτος του Ισραήλ διαχρονικά ασκεί τρομοκρατία σε βάρος του παλαιστινιακού πληθυσμού είναι γνωστοί: ασφυκτικός έλεγχος από γη, αέρα και θάλασσα, καταστροφή οικισμών και καλλιεργειών, δολοφονικές επιθέσεις, μαζικοί και τυφλοί βομβαρδισμοί, οικονομική εκμετάλλευση, επιβολή περιορισμών στη μετακίνηση, εποίκισμοι κ.ά. Τι γίνεται όμως με την εκμετάλλευση και την καταπίεση σε βάρος του ισραηλινού πληθυσμού;

Η αλήθεια είναι πως το Ισραήλ δεν διεξάγει μονάχα έναν πόλεμο ενάντια στον παλαιστινιακό πληθυσμό. Έναν αντίστοιχο πόλεμο (εδώ και πάρα πολλά χρόνια) διεξάγει και στο εσωτερικό του — άσχετα αν ακούμε ελάχιστα γι' αυτό. Το ισραηλινό κράτος έχει επενδύσει πάρα πολλά ώστε να συντρίψει φυσικά και κοινωνικά οποιαδήποτε αντιπολεμική φωνή (με τις όποιες αντιφάσεις αυτή περιέχει) ακούγεται μέσα στους κόλπους της ισραηλινής κοινωνίας,

27. Aufheben «Πίσω από την Ιντιφάντα του 21ου αιώνα», Κόκκινο Νήμα & περιοδικό Ανάρες, 2005

28. “*Class war in Palestine*”, <https://libcom.org>

29. “*The revolt in Haifa: an eyewitness report*”, <https://crimethinc.com>

και ο βασικότερος λόγος που δεν ακούμε τίποτα γι' αυτό είναι πως η οποιαδήποτε διεθνιστική αλληλεγγύη πετιέται στα σκουπίδια λόγω του ότι η ισραηλινή κοινωνία θεωρείται συνολικά υπόλογη για τα εγκλήματα του κράτους της. Χωρίς να θέλουμε να ισχυριστούμε πως οι εκμεταλλευόμενοι δεν είναι άμοιροι ευθυνών (με τον ίδιο τρόπο που όσοι κατοικούμε στην Ελλάδα έχουμε «ευθύνη» για τα εγκλήματα του ελληνικού κράτους σε βάρος των μεταναστών π.χ.), πρέπει να σημειωθούν κάποια πραγματάκια για το σημαίνει να ζεις σ' έναν τόσο στρατιωτικοποιημένο καπιταλισμό:

Χωρίς να έχουμε επισκεφτεί ποτέ το Ισραήλ, έχουμε την υποψία πως «κανονικότητα» εκεί είναι μία συνθήκη Θεσσαλονίκης-σε-κατάσταση-μακεδονικού-παροξυσμού επί 10, επί 100, επί 1000... Αν εμείς στην Ελλάδα βιώνουμε ένα ποσοστό εθνικού ντοπαρίσματος από μικρή ηλικία με συνεχείς επαναλήψεις για το πόσο δοξασμένο έθνος είμαστε, πόσοι μας πολέμησαν και μας σκλάβωσαν, πόσες «απειλές» δεχόμαστε από βορρά και ανατολή κλπ., ας φανταστούμε σε τι έκταση, πυκνότητα και βάθος γίνεται αυτό στο Ισραήλ. Μιλάμε για ένα κράτος ορκισμένο πάνω στην ιδεολογία της ασφάλειας και της επιβίωσης, με τον γενέθλιο μύθο του να είναι η ίδια η έκτακτη ανάγκη και χτισμένο πάνω στην πανταχού παρούσα στρατιωτικοποίηση (εξαιρετικά μακρά στρατιωτική θητεία, αμείλικτη αντιμετώπιση αντιφρονούντων και αντικαθεστωτικών με πολλά παραδείγματα βίαιης καταστολής κινητοποιήσεων και διαδηλώσεων, διώξεις αντιρρησιών συνείδησης, λογοκρισία και έλεγχος κάθε εναντιωματικής φωνής κλπ.). Αυτός ο διαρκής πόλεμος απέναντι σε πανταχόθεν απειλές έχει τη δική του οικονομική και ηθική εξαθλίωση, γι' αυτό και καθίσταται ακόμα πιο αναγκαίο το να εντοπίσουμε τις ρήξεις στο εσωτερικό αυτής της κοινωνικής τάξης.³⁰

“FREAKY” (1973)

Το 1973 (την παραμονή του πολέμου του Γιομ Κι-πούρ) η «ψυχεδελική αναρχική ομάδα» Μαύρο Μέτωπο εκδίδει το *Freaky*, μία αντιμιλιταριστική, σατιρική έκδοση με έντονες επιρροές από τον R. Crumb.

Η αριστερή φοιτητική οργάνωση «Η Εναλλακτική» εκδίδει το ομώνυμο περιοδικό στο Τελ-Αβίβ.

חינוך צבאי

שתי דיעות על החינוך

“החינוך במדינתנו חייב להיות הכנה לשירות הצבאי... על הצבא לקבל לידיו צעירים שהם מוכנים ככל להיות חיילים...”

“החינוך לצבא ייהפך לחלק בל-חי נפרד של החינוך... כיתה-הספר צריך להקנות לילד את כל המושגים הכלולים בשם חייל...”

הראשונה-דעתו של אדולף היטלר מתוך סיפרו “מיינ קאמפף”. השניה- דעתו של מר בן-יהודה, מי שהיה ראש מחלקת החינוך...

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Δύο απόψεις για την εκπαίδευση

«Η εκπαίδευσή μας πρέπει να χρησιμεύει ως προετοιμασία για τη στρατιωτική θητεία... Ο στρατός πρέπει να δέχεται νέους προετοιμασμένους με κάθε τρόπο για να υπηρετήσουν ως στρατιώτες»

«Η εκπαίδευση των στρατιωτών θα αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσής μας... Το σχολείο πρέπει να παρέχει στον μαθητή όλες τις έννοιες του στρατιώτη...»

Η πρώτη είναι η άποψη του Αδόλφου Χίτλερ όπως εκφράζεται στο «Ο αγών μου».

Η δεύτερη είναι η άποψη του κ. Ben Yehuda, πρώην επικεφαλής του υπουργείου παιδείας...

Απόσπασμα από την έκδοση:

ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΙΜΗ ΝΕΟΛΑΙΑ!!!

Απλά για να φτιάξει το κέφι της επιστράτευσής σας, μερικά λόγια σοφίας από σοφότερους άνδρες από εμένα:

Είναι καλό να πεθαίνεις για την πατρίδα σου. Αυτός που επιθυμεί ειρήνη, πρέπει να προετοιμάζεται για πόλεμο.

Η καλύτερη άμυνα είναι η επίθεση.

Ο πόλεμος είναι ειρήνη.

Η σημαία είναι το μοναδικό πράγμα για το οποίο οι άνθρωποι είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν αμέτρητες ζωές.

...αυτά λοιπόν. Τα λέμε στο αναπηρικό σου αμαξίδιο, αν επιβιώσεις.

1978

Το 1978 εμφανίζεται η πασιφιστική οργάνωση Peace Now, με κορυφαία της στιγμή την αντιπολεμική διαδήλωση μισού εκατομμυρίου σχεδόν κόσμου στο Τελ Αβίβ στις 25 Σεπτέμβρη του '82 αμέσως μετά τη σφαγή της Σάμπρα και της Σατίλα. Μέσα από την Peace Now ξεπήδησε για πρώτη φορά και η πρακτική της δημόσιας άρνησης στράτευσης —μια ρηξιακή επιλογή αν αναλογιστεί κανείς την κεντρική σημασία που έχει η στρατιωτική θητεία για την αναπαραγωγή της ισραηλινής κοινωνίας.

1982

Ο πόλεμος δεν είναι υγιής για τα παιδιά και άλλα ζωντανά πλάσματα.

Αυτοί που θέλουν ειρήνη, δεν εμπλέκονται στον πόλεμο.

Δεν υπάρχουν εγκλήματα πολέμου. Ο πόλεμος είναι ένα έγκλημα ενάντια στην ανθρωπότητα.

Η War Resisters' International (Διεθνής των Αντιρρησιών Πολέμου) έδρασε καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 παρέχοντας ηθική-ψυχική υποστήριξη και συμβουλές στους αντιρρησίες συνείδησης.

1983

Το 7ο τεύχος του φεμινιστικού περιοδικού Noga έχει τίτλο «Τι θα γίνω όταν μεγαλώσω» και είναι αφιερωμένο στη γυναίκα και τον πόλεμο.

80s

— ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ ΗΡΩΑΣ?

— ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΦΟΒΑΤΑΙ ΝΑ ΦΟΒΗΘΕΙ

Αφιερωμένο στον Αιγύπτιο στρατιώτη, για τη γενναιότητα και την επινοητικότητα που επέδειξε, αρνούμενος να γίνει κορόιδο για τους ηγέτες του, και που έδρασε όπως κάθε σωστός στρατιώτης θα έπρεπε.

Η παραπάνω αφίσα εκδόθηκε το 1982 από την Επιτροπή για τη Δημόσια Υγεία, η οποία ήταν μία οργάνωση-ομπρέλα διάφορων ομάδων που κατά τη δεκαετία του '80 εξέδιδαν αντιμιλιταριστικό και αντιπολεμικό υλικό. Η φωτογραφία προέρχεται από τον Β' Αραβοϊσραηλινό Πόλεμο και δείχνει στρατιωτικές αρβύλες Αιγύπτιων φαντάρων που παράτησαν το πεδίο της μάχης.

1988

Το 1988 ξεκινά η έκδοση του περιοδικού Τυφλό-πόντικας από μία ομάδα νεαρών Εβραίων και Αράβων που εναντιώνονταν στον σιωνισμό και την κατοχή. Στο πρώτο τεύχος έγραφαν:

«Ειρήνη»

Είναι η ομορφιά της ζωής

Είναι ο ήλιος που λάμπει

Είναι το χαμόγελο του παιδιού

Είναι η αγάπη της μητέρας

Είναι το μοναδικό πράγμα για την οικογένεια

Είναι η πρόοδος της ανθρωπότητας

Είναι η νίκη της δικαιοσύνης

Είναι η επικράτηση της αλήθειας

Η ειρήνη είναι όλα τα παραπάνω

Και πολλά παραπάνω από αυτά

Αυτό είναι ένα τραγούδι που διάβασε ο Μπέγκιν ως μέρος της ομιλίας του στην τελετή υπογραφής της συνθήκης ειρήνης με την Αίγυπτο στο Camp David. Ωραία λόγια.

Ας δούμε πώς μεταφράζεται αυτή η ειρήνη στη δική μας πραγματικότητα.

Στη δική μας πραγματικότητα η «ειρήνη» σημαίνει κατοχή γης και η «δικαιοσύνη» σημαίνει καταστολή, στρατιώτες να κυνηγούν παιδιά, να ρίχνουν προειδοποιητικές βολές στον αέρα και να στέλνουν τα πτώματα σε νοσοκομεία και νεκροταφεία. «Πρόοδος της ανθρωπότητας» σημαίνει έλλειψη οποιασδήποτε περιφερειακής ανάπτυξης, κλείσιμο των σχολείων και των πανεπιστημίων και διακοπή όλων των εκπαιδευτικών και δημόσιων δραστηριοτήτων.

Αυτή είναι η ειρήνη σύμφωνα με την κυβέρνηση που σημαίνει να καταπιέζεσαι, να σε χτυπάνε στρατιώτες (κατά προτίμηση μ' ένα χαμόγελο στο πρόσωπο) και να αποδέχεσαι τη σύλληψη ευχαρίστως, καθώς αυτό σημαίνει ότι γίνεσαι μέλος σε μια λέσχη στην οποία όλοι είναι μέλη (δεν είναι δυνατόν να συναντιούνται όλοι έξω —υπάρχει απαγόρευση κυκλοφορίας).

Οι επιδρομές κατά την ανατολή του ήλιου πρέπει να αντιμετωπίζονται με φιλοξενία (όχι με δάκρυα) και με ευχαριστίες που αναποδογυρίζονται και σπάζονται τα πάντα στο σπίτι, από τις κορνίζες και την τηλεόραση μέχρι τα κόκκαλα του πατέρα και των γιων.

Έτσι μεταφράζεται η ειρήνη στην εποχή μας. Και, πίστεψε με, η ειρήνη στην πραγματικότητα είναι όλα τα παραπάνω και πολλά παραπάνω από αυτά.

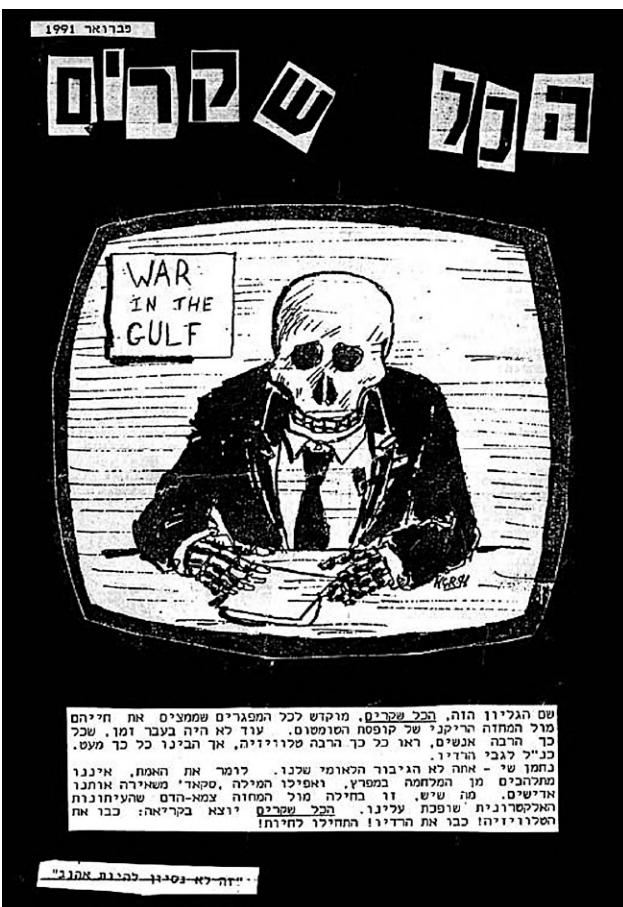
1991

Το 1991 κυκλοφορεί το πρώτο τεύχος του εμβληματικού fanzine Necrophilia for Youth με χαρακτηριστικό εξώφυλλο:

Στο εξώφυλλο του 4ου τεύχους αναγράφεται: «καμία κυβέρνηση δεν μπορεί να σου προσφέρει ελευθερία».

IT'S ALL LIES, #1 (1991)

Εκδίδεται το 1ο, ομώνυμο τεύχος της ομάδας It's All Lies (Όλα Είναι Ψέματα). Στη θεματολογία του περιοδικού περιλαμβάνεται η άρνηση στράτευσης, η αστυνομική βία, αλλά και μία κριτική στην κοινωνία του θαύματος.

Στον υπότιτλο του 3ου τεύχους του It's All Lies διαβάζουμε: «Φασίστες-ρατσιστές-εθνικιστές και λοιπά καθάρματα: ελπίζουμε να βρείτε μαρτυρικό θάνατο σύντομα».

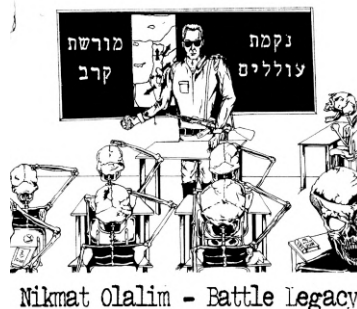
1994

Ο αντιμιλιταρισμός και ο αντεθνικισμός μπαίνουν πλέον με μία πιο προκλητική και σκληρή ορολογία ως κεντρικά πολιτικά προτάγματα του πρωτοεμφανιζόμενου anarcho-punk κινήματος.

Το 1994 κυκλοφορεί το πρώτο βινύλιο ισραηλινής αναρχικής hardcore μπάντας, των Nekhei Na'atza. Ο τίτλος του ήταν "Renounce Judaism" («απαρνήσου τον ιουδαϊσμό») (αριστερή εικόνα). Χαρακτηριστικό κι ένα ακόμα artwork τους (δεξιά εικόνα).

Λίγα χρόνια αργότερα εμφανίζεται άλλη μία punk μπάντα με το όνομα Dir Yassin (το Ντέρ Γιασίν ήταν ένα χωριό στο οποίο τον Απρίλη του 1948 εισήλθαν ισραηλινές παραστρατιωτικές ομάδες δολοφονώντας αδιακρίτως εκατοντάδες άμαχους Παλαιστίνιους). Η αισθητική τους ήταν ενδεικτική του πολιτικού προσανατολισμού τους (αριστερά). Παρόμοιας αισθητικής και το συγκρότημα Nikmat Olalim (δεξιά).

IT'S ALL LIES, #3 (1992)

Κείμενο μέσα σε δίσκο των Smartut Kahol Lavan («μπλε και άσπρο πανί»):

Με όλη την αμφιθυμία και τον ανταγωνισμό που βρίσκεται στο καθαρό μίσος, πιέζοντας για κάτι καλύτερο. Με τη συνειδητοποίηση πως τα ακόρντα και οι κραυγές δεν θα φέρουν από μόνα τους τη λύτρωση, αλλά είναι κομμάτι της δημιουργίας μιας ισχυρής δύναμης, ενός πολιορκητικού κριού ενάντια σε πόρτες κλειδωμένες από τον ρατσισμό, τον όλεθρο και την καταστροφή. Μπαίνοντας στο σπίτι μου σκουπίζω τα πόδια μου σ' ένα μπλε και άσπρο πανί και προσπαθώ ν' αφήσω τη βρωμιά έξω από τον μικρό προστατευμένο (φαινομενικά) χώρο. Δεν μπορώ να είμαι προδότης, γιατί ποτέ δεν διάλεξα την πλευρά της σημαίας, αλλά αν το είχα κάνει στο παρελθόν, τώρα θα ήμουν περήφανος προδότης. Με επίγνωση του γεγονότος πως στη ζωή μου δεν θα καταφέρω να δω την κοινωνία γύρω μου να πληρώνει για τα εγκλήματά της απέναντι στους αθώους· κι όμως, ακόμη τρέφομαι από τη δύναμη που βρίσκω στην αντίσταση της ρουτίνας του καθημερινού θανάτου της ζωής στο Ισραήλ. Δεν είναι το μίσος για τον εαυτό μου που με παρακινεί να πολεμώ τον ισραηλινό πολιτισμό στη Σιών, μα μονάχα μια αδάμαστη θέληση για ελευθερία που υπάρχει μακριά από τους ορισμούς της φυλής και του έθνους.

1996

Το 1996 η anarcho-punk συλλογικότητα Isra-hell εκδίδει το fanzine War of Words με έντονη αντιμιλιταριστική θεματολογία κι αισθητική που θα κάνει ακόμα και Ισραηλινούς αναρχικούς σαν τον Joseph Luden να δηλώσουν πως «οι ένοπλες δυνάμεις δεν είναι ο εχθρός».³¹

«Ομάδα Isra-hell: οι μόνοι αναρχικοί που δεν είναι μαλάκες»

WAR OF WORDS, #4 (1996)

Υπάρχουν καλύτεροι τρόποι από αυτόν για να φύγεις από τον στρατό.

31. "Contemporary Israeli anarchism: a history", (<https://crimethinc.com>). Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ πως η πρώτη γενιά Ισραηλινών αναρχικών αποδοκίμαζε αυτήν την τάση, θεωρώντας τη μάλλον ως ένα απλό «fuck off» στον ισραηλινό στρατό και κράτος χωρίς κάποιο ιδιαίτερο σχέδιο ή ανάλυση από πίσω. Εκ των υστέρων αποδείχτηκε πως αυτή η εστίαση στον μιλιταρισμό φανέρωνε ένα καλό ένστικτο για τη σημασία ενός πεδίου μάχης εξαιρετικά σημαντικού τόσο σε συμβολικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο.

Οι Αναρχικοί Ενάντια στο Τείχος ήταν ίσως η πιο ενεργή συλλογικότητα μεταξύ των Ισραηλινών ριζοσπαστών τη δεκαετία του 2000. Γεννήθηκε στα μέσα της 2ης ιντιφάντα από αλληλέγγυους ακτιβιστές-δείγμα του ότι παρ' όλο που αυτή η εξέγερση ήταν συντριπτικά πιο βίαιη και στρατιωτικοποιημένη συγκριτικά με την ιντιφάντα του '87'-93, δεν έλειψαν και τέτοιου είδους προσπάθειες (σε συνδυασμό και με άλλες μορφές δράσης όπως πικετοφορίες, διαδηλώσεις, μποϊκοτάζ κ.ά.). Η κύρια σημασία των κινητοποιήσεών τους ήταν ότι έσπασαν καθιερωμένες νόρμες και τρόπους λειτουργίας της ισραηλινής αριστεράς. Κατάφεραν να συναντηθούν με Παλαιστίνιους από την άλλη πλευρά του τείχους όχι ως μια κενή επίδειξη «συνύπαρξης», αλλά ως σύντροφοι και αγωνιζόμενοι επί ίσοις όροις (έχοντας μέχρι και τραυματίες από πραγματικά πυρά Ισραηλινών στρατιωτών). Στο αποκορύφωμά της η ομάδα κατάφερε να φέρει εκατοντάδες Ισραηλινούς στη Δυτική Όχθη για να διαδηλώσουν απευθείας μαζί με τους Παλαιστίνιους και να βιώσουν την αντίσταση από πρώτο χέρι. Επίσης πραγματοποιούσαν άμεσες ενέργειες, όπως η καταστροφή του φράγματος και η δολιοφθορά του εξοπλισμού.

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΗΝ ΥΦΑΝΕΤ (2009)

2001

Τον Αύγουστο του 2001, 62 φοιτητές γνωστοποιούν την απόφασή τους να μην ανταποκριθούν σε μια πιθανή αποστολή στα παλαιστινιακά εδάφη για πολιτικούς λόγους.

Η Mesarvot («αρνούμαι») αποτελεί μία οργάνωση που υποστηρίζει αρνητές στράτευσης και βγάζει λόγο ενάντια στην κατοχή.

Είναι ευνόητο πως δεν διατυπώνονται όλες αυτές οι αρνήσεις σ' ένα πλαίσιο ριζικής κριτικής του στρατού ή του κράτους, αλλά συχνά περιορίζονται ως επί το πλείστον στο γνωστό πλαίσιο αντιπαραβολής της «καλής» με την «κακή» πολιτική για το «συμφέρον» της χώρας. Δίχως να υποτιμάμε αυτήν την ειδοποιό διαφορά, θεωρούμε ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός πως στο πλαίσιο μιας τόσο συμπαγούς εθνικής ένωσης όπως αυτής που επικρατεί στο Ισραήλ, κάποιοι στρατιώτες τολμούν ν' αρνηθούν τις οδηγίες των ανωτέρων τους και να έρθουν έτσι σε ανοιχτή αντιπαράθεση με τα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης (με ό,τι αυτό συνεπάγεται επίσης σε όρους κοινωνικής καταπίεσης, προσβολών, περιφρόνησης και απομόνωσης από την πλευρά της πλειοψηφίας των πολιτών). Η ξεχωριστή βαρύτητα που προσδίδεται σε τέτοιες κινήσεις είναι ότι αυτές δεν συμβαίνουν στο πλαίσιο της κοινωνικής ειρήνης ή κάποιας «ανεκτικής» κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, αλλά μέσα σ' ένα από τα πιο συνεκτικά εθνικά κράτη στον κόσμο. Η άρνηση να πολεμήσει κανείς καταγγέλλοντας παράλληλα την κατάσταση στην Παλαιστίνη, ισοδυναμεί με άμεση αντιπαράθεση με όλη αυτήν την πολιτική συνοχή που αντλείται από τις εθνικές μυθολογίες, γι' αυτό άμεσα οι «υπεύθυ-

νοι» στιγματίζονται ως «προδότες», «Εβραίοι που μισούν τον εαυτό τους», ακόμη και ως «αντισημίτες». Παραμένει, ωστόσο, το διακύβευμα τού πώς αυτές οι αρνήσεις θα πάνουν να τα βάζουν μόνο με συγκεκριμένες στρατηγικές «κακών» πολιτικών και θα αντιπαρατεθούν συνολικά με τις ιδέες του έθνους και του κράτους.

«Είμαι ο πυροβολητής. Είμαι το τελευταίο μικρό γρανάκι στον τροχό αυτής της εξελιγμένης πολεμικής μηχανής. Είμαι ο τελευταίος και ελάχιστος κρίκος στην αλυσίδα της διοίκησης. Υποτίθεται ότι πρέπει απλώς να υπακούω στις εντολές. Να περιορίζω τον εαυτό μου στο ερέθισμα και την αντίδραση. Να ακούσω την εντολή «πυρ!» και να πατήσω τη σκανδάλη. [...] Και να τα κάνω όλα αυτά με τη φυσική απλότητα ενός ρομπότ που δεν αισθάνεται τίποτα πέρα από το κούνημα του τανκ καθώς το βλήμα εκτοξεύεται από την κάνη του όπλου και πετάει προς το στόχο του. Αλλά έχω ένα ελάττωμα, είμαι άνθρωπος και είμαι ικανός να σκέφτομαι... Επομένως, πρέπει να απορρίψω την κλήση σας στο καθήκον. Δεν θα έρθω να πατήσω τη σκανδάλη για λογαριασμό σας».

Yigal Bronner, Οκτώβρης 2002 ³². Ο Yigal Bronner καταδικάστηκε σε 28 ημέρες φυλάκισης, κατά τη διάρκεια των οποίων υπέστη συνεχή κακομεταχείριση και ταπείνωση. Αυτές οι μικρές ρήξεις, οι ελάχιστες αρνήσεις, χτίζουν και τις αυριανές αποφάσεις. Κι αν ελπίσουμε ότι όταν αυτές οι αποφάσεις παρθούν, το προλεταριάτο δεν θα απαντά πλέον στη βία των στρατηγών μόνο με γράμματα.

2023

Η μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης που σκόπευε να επιβάλει το κυβερνών κόμμα είχε προκαλέσει ένα ευρύ κύμα διαμαρτυρίας που διήρκεσε όλο περίπου το 2023. Σχεδόν ένα εκατομμύριο άνθρωποι διαμαρτύρονταν κατά της ακροδεξιάς κυβέρνησης με αποκλεισμούς δρόμων και σιδηροδρομικών σταθμών σε όλη τη χώρα και συγκρούσεις με την αστυνομία.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΔΗΛΑΔΗ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ;

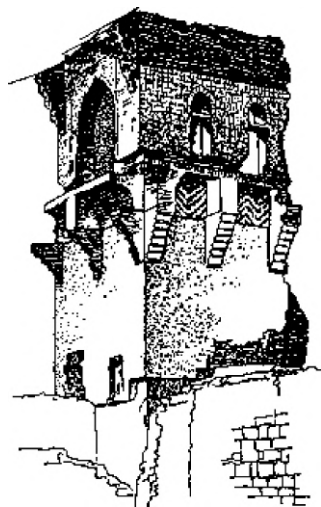
Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε πως αυτό που κάποιοι ονομάζουν «παλαιστινιακό ζήτημα» συνίσταται στην ύπαρξη μιας μεγάλης μάζας «ξένου» εργατικού δυναμικού που στα μάτια του ισραηλινού κράτους «πλεονάζει». Γιατί πλεονάζει; Γιατί «ομαλή ενσωμάτωση του παλαιστινιακού πληθυσμού» θα σήμαινε ότι η ισραηλινή αστική τάξη θα έπρεπε να τον συμπεριλάβει στο ίδιο «κοινωνικό συμβόλαιο» που έχει συνάψει με την ισραηλινή εργατική τάξη, τη στιγμή που προσπαθεί να το αναθεωρήσει εις βάρος και αυτής. Γιατί «ξένου»; Μα γιατί αυτή η τεράστια πληθειακή «μάζα» δεν είναι της ίδιας εθνικότητας/«θρησκευτικότητας» με τα αφεντικά του ισραηλινού κράτους. Δεν υπάρχει περιθώριο για κάποια αφομοιωτική, εκλεπτυσμένη διαχείριση μέσω κάποιου είδους «εθνικής ενότητας». Έτσι, ο μόνος δρόμος που μένει είναι δίνονται κάποιες «παραχωρήσεις» στους Παλαιστίνιους, κάποια εχέγγυα «αυτονομίας» —όπως το ν' αποκτήσουν ένα «κρατικό μόρφωμα» που θα είναι, όμως, απόλυτα ελεγχόμενο από το Ισραήλ. Αυτές οι παραχωρήσεις, από την άλλη, πρέπει να είναι περιορισμένες, γιατί αλλιώς «σπάει» το κοινωνικό συμβόλαιο με τους Εβραίους που καταφθάνουν από διάφορες περιοχές του κόσμου, η ενσωμάτωση των οποίων εξαρτάται ακριβώς από τον βαθμό καθυπόταξης, εκδίωξης και εκμετάλλευσης του παλαιστινιακού πληθυσμού (εφόσον οι οικισμοί στα κατεχόμενα εδάφη λειτουργεί ως «κοινωνική στέγαση» που θα αντισταθμίσει την αυξανόμενη οικονομική επισφάλεια αυτού του πληθυσμού).

Μπροστά σε παρόμοιες, δυσεπίλυτες αντιφάσεις βρίσκεται και η παλαιστινιακή κυρίαρχη φράξια. Από τη μία πρέπει να παρέχει στον πληθυσμό της έναν βαθμό «ασφάλειας», κάποιες στοιχειώδεις κοινωνικές υπηρεσίες και την ιδέα μίας «εθνικής εστίας», αλλά από την άλλη για να συνεχίσει να παίζει τον ρόλο του «υπεργολάβου» της αστικής τάξης του Ισ-

32. G.C.I. – I.C.G. “We are neither Israeli nor Palestinian, neither Jewish nor Muslim... We are the proletariat!”, <https://libcom.org>

ραήλ και να λαμβάνει την οικονομική και πολιτική της υποστήριξη, πρέπει ν' αποδεικνύει ότι εκτελεί με επιτυχία και τα αστυνομικά της καθήκοντα. Στην τωρινή συγκυρία οι αντιφάσεις αυτές αποκρυσταλλώνονται στην προσπάθεια της Χαμάς να αυξήσει την επιρροή της στον παλαιστινιακό πληθυσμό και να αποτρέψει έναν δυσμενέστερο γεωπολιτικό συσχετισμό δυνάμεων μετά τις «Συμφωνίες του Αβραάμ» του κράτους του Ισραήλ με κάποια από τα αραβικά κράτη.

Σημαντικότερος, ωστόσο, παράγοντας για την αναζωπύρωση της σύγκρουσης, συνεχίζει να είναι η πρόσφατη όξυνση των ταξικών ανταγωνισμών ένθεν και ένθεν των δύο κοινωνιών. Αυτό είναι που (κατά την άποψή μας) οδηγεί κάθε φορά τους δύο κοινωνικούς σχηματισμούς στην επιλογή της βίαιης, милитарιστικής διεξόδου του πολέμου. Στόχος παραμένει η αποδυνάμωση των κοινωνικών αγώνων, η βελτίωση της θέσης των αντίστοιχων αστικών τάξεων στον μεταξύ τους συσχετισμό δύναμης, η αποκατάσταση του κύρους τους και η επαναφορά του νόμου και της τάξης. Το ίδιο πράγμα συνέβαινε και πριν μισό αιώνα, το ίδιο πράγμα συμβαίνει και τώρα: *στις αρχές του 1966 εφαρμόζεται σχέδιο οικονομικής λιτότητας. Την πρωτομαγιά του 1966 ξεσπούν εξεγέρσεις με μαύρες σημαίες και συνθήματα κατά της ανεργίας, συγκρούσεις και τραυματίες. Ανάμεσα στα 400.000 άτομα κάτω «από τα όρια της φτώχειας», οι Εβραίοι των αραβικών χωρών ήταν οι πιο φτωχοί, αυτοί που χτυπήθηκαν περισσότερο από την κρίση. [...] Η κρίση συνεχίζεται και τον Ιανουάριο του 1967 ο αριθμός των ανέργων ξεπερνάει τις 100.000. Διαδηλώσεις ξέσπασαν και πάλι τις οποίες η αστυνομία κατέστειλε βίαια (Σαμιζντάτ #05, 2002). Έξι μήνες μετά, το Ισραήλ εξαπολύει αιφνιδιαστική επίθεση εναντίον της Αιγύπτου, εκκινώντας τον Πόλεμο των Έξι Ημερών.*

Αν καμιά αναρωτιέται γιατί σπαταλήσαμε τόσες σελίδες αναφέροντας είτε απόπειρες κοινών αγώνων Παλαιστινίων-Ισραηλινών, είτε αντεθνικές κινήσεις στο εσωτερικό του εκάστοτε κοινωνικού σχηματισμού, η απάντηση είναι απλή: για εμάς μόνο εκεί βρίσκεται ένα ρεαλιστικό ενδεχόμενο απελευθερωτικής διακοπής των καταπιεστικών πολιτικών του Ισραήλ επί του παλαιστινιακού και του ισραηλινού πληθυσμού. Ο «ρεαλισμός» (για τον οποίο τόσο κόπτεται πλέον ακόμα κι αυτό το κίνημα που κάποτε διακήρυττε πως πρέπει να *γίνουμε ρεαλιστές ζητώντας το αδύνατο*) δεν έγκειται στην ικανότητα ενός εξεγερμένου πληθυσμού ν' αγγίξει τέτοια επίπεδα στρατιωτικοποίησης που θα καταφέρει να εξουδετερώσει έναν από τους πιο φονικούς, πειθαρχημένους και καλά οργανωμένους στρατούς στον κόσμο, αλλά στο πώς ένα *μαζικό αντιπολεμικό κίνημα* θα πλήξει τη μαχητική ικανότητα αυτού του στρατού *εκ των έσω* για να επιφέρει την κατάρρευση του μετώπου συνολικά. Για εμάς η μόνη ρεαλιστική πρόταση ανασχεσης της εξόντωσης του παλαιστινιακού πληθυσμού από το ισραηλινό κράτος βρίσκεται πρώτα και κύρια στην ανάδυση ενός *εσωτερικού εχθρού* που θα δρα στα «μετόπισθεν», διαβρώνοντας αργά (μα σταθερά) τα εθνικά ιδεώδη και την ομοψυχία, ζητώντας να διακοπούν τα γεμάτα φέρετρα που επιστρέφουν πίσω. Το ότι η ανάδυση αυτού του εσωτερικού εχθρού (ως πολιτικό πρόταγμα και πρακτική) έχει πλέον φτάσει στο σημείο ν' ανήκει στη σφαίρα ενός ουτοπικού ιδεαλισμού, δεν οφείλεται στη «ρεαλιστικότητα» άλλων αντιπροτάσεων όσον αφορά την ικανότητά τους να βάλουν ένα τέλος στον ανθρωπινό πόνο, αλλά στο ότι αυτές αναπαράγουν την κυρίαρχη κοινότητα σχέσεων —αυτή των εθνικών συμφερόντων. Μιας κοινότητας που, έχοντας υπερισχύσει έναντι κάθε άλλης, έχει καταφέρει να κάνει τη δημιουργία διαφορετικού τύπου σχέσεων να φαντάζει όνειρο θερινής νυκτός. Κι όμως, μόνο εκεί βρίσκεται η διέξοδος από την καταστροφή.

Εξηγούμαστε: δεν πιστεύουμε πως ο εθνικισμός είναι απλά μια ιδεολογία που οι «κακοί εξουσιαστές» χρησιμοποιούν για να αποπλανήσουν τους άβουλους πληθυσμούς τους. Υπάρχει κάτι *βαθιά υλικό* σ' αυτό που ωθεί τον Ισραηλινό προλετάριο με στολή να ταυτίζεται με τις δολοφονικές διαταγές των αξιωματικών του και όχι με τον κοινωνικό αγώνα που διεξάγουν οι ομόλογοί του στην Παλαιστίνη. Είναι κατά βάση η οργάνωση της καθημερινότητας, ένα πλέγμα καθημερινών πρακτικών (και όχι μόνο διδαχών) που συνδέει με την πιο καταλυτική σχέση εξάρτησης ένα υποκείμενο με την εθνική ομάδα στην οποία ανήκει, γι' αυτό και η κοινότητα του έθνους φαίνεται (μα δεν είναι) τόσο αρραγής και οι δεσμοί της αποδεικνύο-

νται ισχυρότεροι από οποιαδήποτε άλλη «διασπαστική» κοινότητα συμφερόντων. Ο Ισραηλινός (όπως και ο Παλαιστίνιος, ο Έλληνας κλπ.) αισθάνεται Ισραηλινός διότι οι σημαντικότεροι κοινωνικοί δεσμοί του αφορούν το ισραηλινό έδαφος και Ισραηλινούς υπηκόους. Οποιαδήποτε άλλη ταυτότητα που θα μπορούσε ν' αναδειχθεί αντιπαραθετικά (ταξικής φύσης π.χ.), θεωρείται δευτερεύουσα, κοινωνικά αδύναμη και δίχως καμία δυναμική όσο αυτή δεν βρίσκει κάποιο πάτημα στις υλικές συνθήκες ζωής του. Το έθνος (ανα)δημιουργείται ξανά και ξανά, καθημερινά (ακόμα και δίχως να οδηγεί στην βία της ανοιχτής σύγκρουσης με τον «εχθρό»), μέσω της συνεχούς αναπαραγωγής ταυτοτήτων, εμπειριών και συμφερόντων. Αυτό είναι που απαντάει στην ερώτηση «γιατί δηλώνει κανείς Έλληνας ή Παλαιστίνιος»: δηλώνει έτσι γιατί αυτή η κοινότητα έχει καταφέρει πιο πετυχημένα από άλλες να αναδείξει το κοινό συμφέρον της ως ισχυρότερο από κάθε χωρισμό στο εσωτερικό της. Το προλεταριάτο δεν στρέφεται «αυθορμήτως» στα εθνικά του πανιά για να εναντιωθεί στην κακή του τη μοίρα. Για να φτάσει εκεί, έχει προηγηθεί μια μακρά και βίαιη διαδικασία ήττας οποιασδήποτε άλλης κοινωνικής αντιπρότασης.

Αυτήν την κοινωνική αντιπρόταση οφείλουμε εμείς να ξαναρίξουμε στο τραπέζι. «Το παραμύθι της κοινότητας των εθνικών συμφερόντων σκάει σαν σαπουνόφουσκα μόλις τα ιδιαίτερα συμφέροντα μιας συγκεκριμένης ομάδας κάνουν την εμφάνισή τους», είχε γράψει ο Ρούντολφ Ρόκερ στις αρχές του προηγούμενου αιώνα³³. Αν και η ανθεκτικότητα της εθνικής κοινότητας θα λέγαμε ότι τελικά φέρνει περισσότερο σε γρανίτη, παρά σε σαπουνόφουσκα, η παρατήρησή του δείχνει ακόμη τη σωστή κατεύθυνση: αυτήν που περνάει μέσα από τις κοινότητες αγώνα ενάντια σε κράτος και κεφάλαιο. Κι αν, όσον αφορά την κα-

τάσταση στην Παλαιστίνη, αυτό το δύσκολο έργο επαφίεται στις αγωνιζόμενες που μένουν εκεί, πώς μπορούμε να φανούμε χρήσιμες εμείς εδώ;

Αν υπάρχει ένας τρόπος για να φανούμε αλληλέγγυες σ' όσους αυτήν τη στιγμή καλούνται είτε να γίνουν κρέας για τα κανόνια, είτε να ζητήσουν καταφύγιο σε ξένους τόπους, αυτός είναι να ψάξουμε και να βρούμε σε ποια σημεία τέμνονται οι δικές μας εμπειρίες με τις δικές τους· να βρούμε και να εναντιωθούμε σ' αυτά τα ιδεολογήματα, τις κοινωνικές κατασκευές και τις σχέσεις που σε οποιαδήποτε χώρα, είτε εν καιρώ πολέμου είτε σε καιρό «ειρήνης», θρέφουν το εθνικιστικό μίσος, τροφοδοτούν πολεμικές συρράξεις και

33. Ρούντολφ Ρόκερ «Εθνικισμός και πολιτισμός (Γ' τόμος)» (Άρδην, 2005)

ενσταλάζουν το μίσος για κάθε τι διαφορετικό, έγραφε πριν κάποια χρόνια η Φάμπρικα Υφανέτ σε μία προκήρυξη σχετικά με την πολεμική σύρραξη στην Ουκρανία³⁴. Δεν θ' αλλάζαμε ούτε κόμμα από την παραπάνω διατύπωση. Αυτός είναι κι ο βασικότερος λόγος που τη συντριπτική πλειοψηφία του εγχώριου (και όχι μόνο) «κινηματικού» υλικού που αφορά την Παλαιστίνη (κείμενα, αφίσες, συνθηματολογία) και εξαντλείται στις ωραιοποιημένες εικόνες ατρόμητων ανταρτών· τις εθνικές σημαίες που ανεμίζουν περήφανα· τις αφηγήσεις για μια ιστορική, πολυετή και σχεδόν «φυσική» κλίση ενός λαού στην αντίσταση· το ξέπλυμα καταπιεστικών ιεραρχικών ένοπλων οργανώσεων και την παράλληλη εκμηδένιση της κρισιμότητας του ρόλου του εσωτερικού εχθρού σε Ισραήλ και Παλαιστίνη (δηλαδή του μοναδικού παράγοντα που μπορεί να βάλει ένα φρένο στην εξόντωση των Παλαιστινίων)· όλο αυτό το υλικό, λοιπόν, δεν το βλέπουμε παρά ως άλλη μια σπρωξιά στις πλάτες του προλεταριάτου ώστε να πέσει στις ανοιχτές αγκάλες του έθνους. Τόσο απλά και τόσο ξεκάθαρα.

Αρνούμαστε να διαλέξουμε πλευρά ανάμεσα σε δύο όψεις της ίδιας πραγματικότητας, αυτού του κόσμου της εκμετάλλευσης της μιας τάξης από μια άλλη. Αρνούμαστε να υποκύψουμε σ' αυτόν τον εκβιασμό που κάθε φορά πετυχαίνει πάνω στο πτώμα των ταξικών ανταγωνιστικών κινημάτων. Ποιος πόλεμος μεταξύ εθνών; Ποιος πόλεμος μεταξύ θρησκειών; Στον καπιταλισμό ο πόλεμος είναι ένας και μοναδικός: αυτός των εκμεταλλευτών εναντίον των εκμεταλλευόμενων· αυτός των κυρίαρχων εναντίον των κυριαρχούμενων. Σ' αυτόν τον πόλεμο (όπως

και σε κάθε καπιταλιστικό πόλεμο) εμείς παίρνουμε ρητά θέση στο πλευρό των εκμεταλλευόμενων και των κυριαρχούμενων όχι επειδή τους αγαπάμε ή τους θαυμάζουμε, αλλά επειδή είμαστε τέτοιοι. Η θέση μας είναι δίπλα σ' όσες φτύνουν κατάμουτρα την εθνικο-θρησκευτική προπαγάνδα, σ' όσους μάχονται τα αφεντικά και τους εξουσιαστές τους και αναζητούν τους μοναδικούς τους συμμάχους σ' αυτές που μοιράζονται μια κοινή μοίρα από την πλευρά του «αντίπαλου» έθνους και της «αντίπαλης» θρησκείας. Κι αν κάποιοι εννοούν ως δικαίωση του αγώνα των Παλαιστινίων την ίδρυση παλαιστινιακού κράτους, εμείς θέλουμε να ελπίζουμε ότι όταν ένας κατοχικός στρατός με τέτοια δύναμη αντιμετωπίζει τόσα χρόνια την αυθάδεια της άρνησης, τότε η Χαμάς, η Παλαιστινιακή Αρχή ή οποιοιδήποτε άλλοι επίδοξοι απελευθερωτές δεν θα είναι περισσότερο ασφαλείς.

Τα ορφανά του Στίνα*
για το περιοδικό Σορολόπ
φθινόπωρο 2024-χειμώνας 2025

*Μην ψάχνετε γι' αυτήν την υπογραφή σε κάποιο ντοκουμέντο από το παρελθόν —και μην περιμένετε να την ξαναδείτε στο μέλλον... Αλλά μιας και κάποιοι δεν μπορούν εάν δεν τοποθετήσουν απέναντί τους μία πληθυντική ομαδοποίηση (κι αυτό το «οι Σορολόπ» μάς φάνηκε τόσο μα τόσο κακόγουστο...), ας είναι έτσι. Ας είναι αυτό μία υπενθύμιση πως, σ' αντιπαράβολή μ' όσους εδώ και 15 χρόνια μάς έχουν ζαλίσει τον έρωτα για το πόσο «κομμουνιστών εγγόνια» είναι, μ' όσους καθάριζαν προτομές εθνικών ηρώων, διαδήλωναν έξω από γερμανικές πρεσβείες, στήριζαν το «ΟΧΙ» στα δημοψηφίσματα βοηθώντας την κυβέρνηση των ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-ΑΝ.ΕΛ. στο διαπραγματευτικό της έργο ή εναγωνίως έψαχναν μία πολιτική κληρονομιά από το παρελθόν για να κερδίσουν την πολυπόθητη κοινωνική νομιμοποίηση, η δικιά μας «κληρονομιά» έμεινε ορφανή. Δεν άφησε τραγούδια, δεν άφησε ύμνους, δεν άφησε ήρωες και πανηγυρικούς. Μόνο ορφανά —που αντί να τριγυρνάνε λιμασμένα ψάχνοντας για πατέρες, συνειδητοποίησαν ότι αυτή η «έλλειψη» τελικά δίνει δυνατότητες: τη δυνατότητα τού να είσαι αμετάκλητα ανακόλουθος· τη δυνατότητα να ξαναρχίζεις πάντα από την αρχή.

— Τι; Αυτό ήταν;

— Ε τι άλλο θέλεις, δηλαδή;

— Μια καλά, πλάκα μου κάνεις; Δηλαδή θ' αφήσουμε ασχολαστα όλα αυτά που γράφει ο Α.Κ.Ρ. για εμάς;

— «Πα μιάς»... Και ποιο είμαστε «εμείς», δηλαδή; Μή μου πεις ότι ξαρκικά θέλεις να υποθετήσουμε αυτό το «οι Σορολόπ» που γράφει και ξαναγράφει στο κείμενό του...

— Ε, όχι βέβαια, αλλά αυτό ακριβώς πρέπει να σχολιάσουμε! Το πόσο τραγικό είναι να μην μπορεί κάποιος ν' αποδράσει από τη Μεγάλη της Αριστεράς Σχολή στην οποία έχει φοιτήσει· να μην μπορεί ν' αποτινάξει από πάνω του αυτήν την αρρωστημένη πολιτική αντίληψη που βλέπει μόνο στρατόπεδα και μάχη για πολιτική ρημονία. Γιατί; Ξέρεις, αυτό το (φαινομενικά απλό) «οι Σορολόπ», κρύβει πολλά παραπάνω απ' ό, τι δείχνει με μια πρώτη ματιά. Κρύβει από πίσω του όλη αυτήν την ιστορική παράδοση της αριστεράς σύμφωνα με την οποία έντυπη έκδοση=πολιτική ομάδα=κτηνώδεις πολιτικές φιλοδοξίες ηγεμονίας. Με θέματα ή αθέματα μέσα. Πώς να δεχτεί αυτή η παράδοση ένα περιοδικό δρόμου που ενδιαφασί έχει δηλώσει πως δεν θέλει ν' αποτελέσει «πολιτικό μέσο» μιας συγκεκριμένης ομάδας, αλλά ένα εργαλείο ανανέωσης των ιδιών των μέσων; Δεν μπορεί να το δεχθεί! Δεν μπορεί καν να το αντιληφθεί!

— Ναι, εντάξει, ωραία τα λές, αλλά αυτά τα έχουμε ξαναπεί, δεν χρειάζεται να τα επαναλαμβάνουμε σε κάθε τείχος. Εγώ λέω να το λήξουμε εδώ το κείμενο.

— Όχι να μου πεις ότι θ' αφήσουμε ασχολίαστη ακόμη κι αυτήν την αμήμητη δήλωση πως «τέραςαν οι εποχές που είχατε απέναντί σας έναν εύκολο αντίπαλο σαν τον Λαφαζάνη»;

— Και τι θες να πούμε γι' αυτό, δηλαδή;

— Με δουλεύεις; Ο τύπος δεν έχει συνειδητοποιήσει καν το γεγονός πως αυτός ο «εύκολος αντίπαλος» (η πατριωτική αριστερά δηλαδή —για να καταβληθούμε) την προηγούμενη δεκαετία κατάφερε να κάνει μια χε-ψιά το μεγαλύτερο μέρος του αντικαθεστωτικού χώρου, να το αφομοιώσει, να συμβάλει στην ιδιότυπη ιδεολογική επανδύση του (κάνοντας το να έχει αναφορές εξίσου στον Λένιν, την Ε.Λ.Α.Σ.-ίτικη παράδοση και την Ο.Π.Ε.Λ.Α.), να το χωνέψει καλά-καλά και να το επιβάλει μετά ως αυτήν τη μακρά πολιτική νύχα αντιπαραλασμού και εθνικο-λαϊκιστικών απορροσών που βιώνουμε μέχρι και σήμερα. Ο τύπος δεν δέχεται να καταλάβει ότι αυτό που με περιφάνια δηλώνει, αυτό το «τιώρα δεν έχετε απέναντί σας τον Λαφα-

Ζώνη, αλλά εμένα», όχι μόνο σηματοδοτεί την πλήρη ολοκληρωτική αφομοίωση από αυτόν τον «εύκολο αντίπαλο» (για όσους, έστω, δεν ανήκαν ήδη στον χώρο της αριστεράς —για τον Α.Κ.Ρ. δεν παύω κι όρκο), με συνιστά μάλλον και την πιο θιφέρη πολιτική φιλολογία χαράς που έχει γίνει ιστορικά από κάποιον που θέλει να γίνει Λαφαζάνης στη θέση του Λαφαζάνη! Ε λοιπόν αν είναι αυτός ο καμμός του, δηλαδή τα πατριωτικά, εθνικά και αντιιμπεριαλιστικά ιδεολογήματα να αποκτήσουν επιτέλους έναν άξιο και δυνατό εκφραστή, του το χαρίζουμε! Άξιος συνεχιστής!

— Κοίτα, είναι ντροπής πράγματα τώρα να τα θυμίσουμε όλα αυτά στο αναγνωστικό κοινό. Ας κρατήσουμε ένα επίπεδο.

— Μια για ποιο επίπεδο μιλάς; Το επίπεδο εξεργής τοποθετήθηκε στα τάρταρα όταν ο Α.Κ.Ρ., πιστός στην κουλτούρα που βλέπει τα κινήματα ως πρόβατα που μπαίνουν σε μαντριά και κάποιες περσόνες ως τσοπάνηδες, μάς θέσασε πως «δύοσμε μάχη για την πολιτική ρημονία των φιλοσοφιστικών μας θέσεων μέσα στο φοιτητικό κίνημα», ενώ παράλληλα μάς εγκαλεί για... δημόσια σωστή τσούν μιν-νόν. Κι αναρωτιέμαι εγώ: άραγε ένας τσοπάνης που θέλει να «νοουτρίσει» τα πρόβατά του θα κλέβει σωτηριόδες; Ο τσοπάνης θα σφάξει, θα σφάσει την γκάστα του απαλιτά· κά, θ' αφολήσει το σκυλόκοι του κλπ. Αλλά μάλλον τον ρόλο του τσοπάνη τον διακρίνει ο Α.Κ.Ρ. για τον αυτό του (όσο και να κόπεται για το αντίθετο) όταν στο τέλος του κειμένου υποδεκνεί σε ποια στάση θα πρέπει να βουσκεί η περσόνα της Υφανέτ. Γι' αυτό και το κείμενό του δεν είναι αυτό που σχορρίζεται η Προλεταριακή Πρωτοβουλία στην εισαγωγή της· δεν πρόκειται, δηλαδή, για ένα γράντο «φιρίες, πολιτικές και ταξικές υπερασπίσεις της διεθνιστικής αλληλεγγύης στο δίκαιο και ανυπόκλητο αγώνα του λαού της Παλαιστίνης». Ο στόχος του είναι άλλος, μιας και η κατακλείδα του είναι ξεκάθαρη: είναι ένα κείμενο που θέλει να μεγαλώσει το μαγαζί κάποιου και να κλείσει το μαγαζί κάποιου άλλου, μία καθ' όλα ελληνο-ναζιστική νοοτροπία, δηλαδή, που υλοποιείται μάλιστα με όχημα τα όσα συμβαίνουν στην Παλαιστίνη!

— Κοίτα, για να τελειώνουμε επιτέλους: όλα αυτά απαιτούν ένα ολόκληρο διαφορετικό κείμενο. Τι να κάνουμε τώρα; Εμείς εξεργής επιλέξαμε να επανεγροθούμε αλλού. Να κάνουμε να γράψουμε κι άλλο κείμενο τώρα;

— Εντάξει, δεν είπα να γράψουμε ολόκληρο κείμενο... Αλλά ένα υστερόγραφο έστω...

— Υστερόγραφο; Άκου να δεις για όλα αυτά τα που μόλις ανέφερες, όχι υστερόγραφο, ούτε μελάν δεν αΐζει· να χαράξεις

34. Φάμπρικα Υφανέτ «Όταν μιλάμε για τον πόλεμο στην Ουκρανία, μιλάμε (και) για τις ζωές μας» (2022). Διαθέσιμο στο <https://yfanet.espivblogs.net>

(ΤΟΥ ΧΘΕΣ)

γ' συμπληρωμένη έκδοση
Ιούλιος 2023

**Συνέλευση ενάντια στη
βιοεξουσία και
την κλειστούρα**

[illegible]

2023 * εκδόσεις των ξένων

μια ρωγή στη νέα εποχή του πολέμου

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ

resuko piosos

OKT 8

γιατί καθένas τους πέθανε
αναθεματίζοντας τον πόλεμο και
φθονώντας την ευτυχία του λιποτάκτη.

...οι δολοφόνοι, μας προ-
στάζουν να πολεμήσουμε
τον εχθρό...
...κι όταν στρέψουμε
το πρόσωπό μας απέναντι,
στη Σμύρνη και την Ινστα-
μπούλ, αντικρύζουμε
τον ίδιο μας τον εαυτό...
...και σαν κοιτάζουμε δίπλα
μας, η ματιά μας συναντάει
το παγερό βλέμμα
των δολοφόνων...
...αφεντικά, στρατοκράτες,
διαμεσολαβητές, έμποροι
της ζωής και του θανάτου
κι εσείς νοικοκυραίοι και
φιλήσυχoi πολίτες
μας αρκείτε...
...δε χρειάζεται
να ψάχνουμε για εχθρούς...

Συναυλία ΣΜΕΡΝΑ (από Θεσ/νίκη)
Σάββατο 26 οκτώβρη 9 μ. μ.

στο αυτοδιαχειριζόμενο στέκι περιστέριου καρυάτιδος 166

“Ένας είναι ο εχθρός...”

έθνος, αντιιμπεριαλισμός και ανταγωνιστικό κίνημα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- The Ajanib Project (2016), *Μεταφράσεις του κράτους σε συριακό έδαφος-Συλλογή κειμένων για τη Rojana και το Ισλαμικό κράτος*
- Αναρχικοί/ές από τις Δυτικές Συνοικίες της Αθήνας και του Πειραιά (2008), *Intifada σημαίνει εξέγερση – Μικρή συμβολή για την κατανόηση του παλαιστινιακού ζητήματος*
- Ανοιχτή Αντιπολεμική Συνέλευση Αναρχικών (2023), *Οι εθνικές ιδέες γεννούν νεκροταφεία*
- Aufheben (2005), *Πίσω από την Ιντιφάντα του 21ου αιώνα, Κόκκινο Νήμα & περιοδικό Ανάρες*
- Γαβριηλίδης, Άκης (2007), *Η αθεράπευτη νεκροφιλία του ριζοσπαστικού πατριωτισμού: Ρίτσος-Ελύτης-Θεοδωράκης-Σβορώνος*, Futura
- Δημούλης, Δημήτρης & Γιαννούλη, Χριστίνα (1995), *Η διαλεκτική του πολέμου: έθνη-τάξεις-πολιτική*, εκδόσεις Κριτική
- Ηχητικό Ξέσπασμα (2024), *...Για τη διάσωση (και τη διάδοση) της D.I.Y. κουλτούρας... Για την υπεράσπιση των αντιεμπορευματικών και πολιτικών χαρακτηριστικών του punk*
- Federaction (2007), *Που σημαδεύουν; Ο αντιμουσουλμανικός πυρετός σαν εργαλείο ολοκληρωτισμού και προετοιμασία για πόλεμο – Το ισλάμ πέρα από τη δύση: μια ιδεολογία για κρατική χρήση*
- Καθ' Οδόν (2019), *Εθνικισμός-πατριωτισμός: η πολιτική θρησκεία του κράτους*
- Kanafani, Ghassan (1980), *The 1936-39 revolt in Palestine, Committee for Democratic Palestine*
- Lockman, Zachary (1996), *Comrades and enemies: Arab and Jewish workers in Palestine, 1905-1948*, University of California Press
- Lowy, Michael (2022), *Κόντρα στο ρεύμα – Ο ρομαντικός αναρχισμός του Βάλτερ Μπένγκιαμιν*, Πανοπτικών
- Μηλιός, Γιάννης (χ.χ.), *Εξουσία, έθνος, εθνικισμός* (άρθρο)
- Μπέρκμαν, Αλεξάντερ (2016), *Ο μπολσεβίκικος μύθος*, Πανοπτικών
- Ντοστογιέβσκη, Φιόντορ (2019), *Ο έφηβος*, εκδόσεις Γκοβόστη
- Ομάδα Ενάντια στον Εθνικισμό (2007), *«Ένας είναι ο εχθρός...» – έθνος, αντιμπεριαλισμός και ανταγωνιστικό κίνημα, κατάληψη Φάμπρικα Υφανέτ*
- Ράδιο Κιβωτός (1993), *Βαλκάνια και εθνικισμός (όταν η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται σαν φάρσα)*
- Ρόκερ, Ρούντολφ (2001), *Εθνικισμός και πολιτισμός (Β' τόμος)*, Άρδην
- Ρόκερ, Ρούντολφ (2005), *Εθνικισμός και πολιτισμός (Γ' τόμος)*, Άρδην
- Rosa Nera (2004), *Λίγα λόγια για την Παλαιστίνη και το τείχος του απαρνηχάιντ*

- Sayigh, Rosemary (1981), *Οι Παλαιστίνιοι: από αγρότες, επαναστάτες, εκδόσεις Άλμπατρος*
- Shahin, Ahmat (2019), *Η πρώτη Ιντιφάντα, Λέσχη Κατασκόπων του 21ου Αιώνα*
- Simon, Roland (2020), *Κριτική ιστορία της υπεραριστεράς*, Futura
- Στίνας, Άγης (1985), *Αναμνήσεις – Εβδομήντα χρόνια κάτω από τη σημαία της σοσιαλιστικής επανάστασης*, Ύψιλον
- Συλλογικό (χ.χ), *Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, ο πόλεμος και το κράτος*, Ελεύθερος Τύπος
- Συλλογικό (1994), *Το φάντασμα μιας δεκαετίας*, εκδόσεις Δελφίνι
- Συλλογικό (2002), *It's All Lies: Leaflets, underground press and posters – The fusion of resistance and creativity in Israel*, It's All Lies & The Agency for an Independent Critical Culture
- Συλλογικό (2008), *Ιμπεριαλισμός: από τον Λένιν στην Αθήνα (ένθετη μπροσούρα στο Sarajevo #18)*
- Συλλογικό (2010), *Anarchism and syndicalism in the colonial and postcolonial world, 1870-1940: the praxis of national liberation, internationalism, and social revolution*, Brill
- Συλλογικό (2015), *Αναρχικοί Ενάντια στο Τείχος*, Εκδόσεις των Συναδέλφων
- Συλλογικό (2017), *Ο πόλεμος και το πολιτικό: μεταφράσεις σε συριακό έδαφος*
- Συλλογικό (2018), *Οι αναρχικοί στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο*, Λυσσασμένοι Προλετάριοι
- Συλλογικό (2020), *Συνοδευτική έκδοση επτά κειμένων για την εκδήλωση-συζήτηση «Από το κίνημα των πλατειών στο δημοψήφισμα για την ανεξαρτησία»*
- Συλλογικό (2021), *Το βάρος των νεκρών (πάνω στους ζωντανούς)*, Σχολή Κακών Παιδιών
- Συλλογικό (2023), *Συνεντεύξεις με ριζοσπάστριες Παλαιστίνιες γυναίκες*, Καμιονέτα
- Συνέλευση Αναρχικών Ενάντια στα Αυτονόητα του Κόσμου της Εξουσίας (2024), *Για την αλληλεγγύη στον αγώνα των Παλαιστινίων για αξιοπρέπεια, γη και ελευθερία*
- Συνέλευση Αναρχικών Ενάντια στον Πόλεμο και την Ειρήνη των Κυρίαρχων (2003), *Ενάντια στον πόλεμο και την ειρήνη των κυρίαρχων*
- Συνέλευση Ενάντια στη Βιοεξουσία και την Κλεισούρα (2023), *No war but the class war* (σχετικά με τον πόλεμο στην ουκρανία)
- Σύντροφοι από την Αυτονομία (2007), *Οδηγός επιβίωσης στην εκπαιδευτική κρίση*
- Τερζάκης, Φώτης (χ.χ), *Εθνικισμοί σ' έναν μεταβαλλόμενο κόσμο*

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 3η Γενιά
- Ανάρες
- Barrio Negro
- Blaumachen
- Boycott '21
- Διαγωνίως
- Το Διαλυτικό
- Ελευθεριακή Κίνηση
- Factory
- Θέσεις
- Jerusalem Quarterly
- Το Κιβώτιο
- Κοινωνία και Φύση
- Κοινωνικός Αναρχισμός
- Μαύρο & Κόκκινο
- Μνήμων
- Η Νέα Τοπολογία
- Τα Παιδιά της Γαλαρίας
- Πανοπτικών
- Ο Πολίτης
- Σαμιζντάτ
- Sarajevo
- Σημειώσεις της Στέπας
- Το Τραίνο
- Τραίνο στην Πόλη

ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Το Σορολόπι #14 αποτελεί το πρώτο τεύχος του περιοδικού που για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά ελεύθερο λογισμικό (free and open source software). Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι αντί να εξαρτιόμαστε από την κάθε εταιρεία/εμπορευματικό λογισμικό για να κάνουμε τη δουλειά μας και με τη χρήση τους να σκάβουμε μόνοι μας τον λάκκο μας (αφού αυτές οι εταιρείες είναι που υλοποιούν την επίθεση του κεφαλαίου στη σφαίρα του ψηφιακού με το data mining, το DRM (digital rights management), τα paywalls, το tracking, το πέρασμα του εμπορευματικού λογισμικού στο συνδρομητικό μοντέλο και την καταστολή της πειρατείας), ξεβολουόμαστε λίγο απ' τις συνθήκες μας και προσπαθούμε έμπρακτα να εναντιωθούμε στις εμπορευματικές λογικές ακόμα και σ' αυτό το κομμάτι της καθημερινότητάς μας.

Εικόνες: GIMP (<https://www.gimp.org>)
Vector Graphics: Inkscape (<https://inkscape.org>)
Επεξεργασία κειμένου: LibreOffice (<https://www.libreoffice.org>)
Στήσιμο/Σελιδοποίηση: Scribus (<https://www.scribus.net>)

“Δεν είμαστε πια μόνο «εμείς» και «αυτοί» –οι δύο στρατοί σε παράταξη μάχης που ετοιμάζονται για την επόμενη σύγκρουση, για την επόμενη εκδίκηση. Τώρα υπάρχουν στη «δική» μας την πλευρά άνθρωποι με τους οποίους, τελικά, έχω πολύ λίγα πράγματα κοινά, και υπάρχουν στη «δική» τους την πλευρά άνθρωποι με τους οποίους μπορώ να νιώσω πολύ κοντά”

Α.Μ. «Οι φονικές ταυτότητες»

